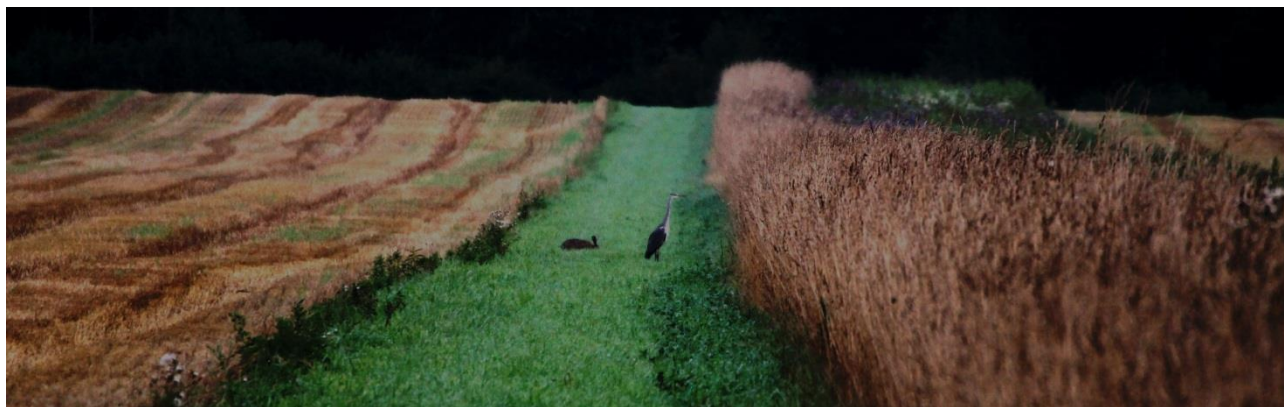

Biodiversitetsfremmende tiltag i agerlandet

- optællinger af fugle, harer og rådyr i marker med og uden vildtplejetiltag

Udarbejdet af Henrik Wejdling, DOF

December 2017

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Miljø- og Fødevareministeriet
NaturErhvervstyrelsen

LDP 2020

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne

Se EU-Kommissionen, Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne

Forsidefoto: Ung Fiskehejre og Hare på en vildtstribе ved Ørnfeldt en tidlig august-morgen

Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	6
1.1. Baggrund.....	6
1.2. 'Biodiversitet' eller 'Naturindhold'	6
1.3. Generalister og specialister/egentlige landbrugslandsarter	7
2. Forsøgsområderne set i fugleperspektiv	10
2.1. Vildbjerg.....	10
2.2. Ørnfeldt	11
2.3. Slagelse	11
3. Metode	12
3.1. Timetællerturs-metoden	12
3.2. Analyse af præferencer	14
3.3. Praktisk gennemførelse, udlægning af transekter	14
3.3.1. Håndtering af hegnspromatikken.....	14
4. Resultater, generelt	16
4.1. Fuglene	16
4.1.1. Oversigt over de hyppigst forekommende arter	16
4.1.2. Analyse af præferencer for vildtpleje og for hegn samt kombinationer heraf	16
4.1.3. Særligt om 'Slagelse Øvrige'	24
4.1.4. Sammenfattende delkonklusion på alle fuglearter under ét	27
4.2. Pattedyr	29
4.2.1. Hare:	29
4.2.2. Rådyr.....	31
4.2.3. Sammenfattende konklusion på pattedyr.....	31
5. Analyse af landbrugslands-arternes respons på vildtplejetiltag og hegn samt kombinationer heraf	32
5.1. Alle landbrugslandsarter under ét.....	32
5.1.1. Præference for forsøgsområder	35
5.1.2. Præference for hegnsområder	36
5.2. De egentlige agerlandsarter	37
5.2.1. Agerhøne	37
5.2.2. Sanglærke	38
5.2.3. Landsvale	42
5.2.4. Bomlærke	44

5.2.5 Sammenfatning, egentlige agerlandsarter	46
5.3. Øvrige landbrugslandsarter med >10 forekomster i 25-meterbåndet.....	47
5.3.1. Engpiber.....	47
5.3.2. Sjagger	48
5.3.3. Tornsanger.....	49
5.3.4. Råge	51
5.3.5. Gråkrage	53
5.3.6. Stær	54
5.3.7. Skovspurv.....	56
5.3.8. Gulspurv.....	57
5.3.9. Sammenfatning, øvrige landbrugsarter med >10 forekomster i 25-meterbåndet	59
5.4. Øvrige landbrugslandsarter	61
5.4.1. Rørhøg	61
5.4.2. Tårnfalk.....	62
5.4.3. Vibe.....	62
5.4.4. Dobbeltbekkasin.....	63
5.4.5. Hvid Vipstjert	64
5.4.6. Stenpikker.....	64
5.4.7. Kærsanger.....	64
5.4.8. Gærdesanger	65
5.4.9. Stillits	65
5.4.10. Tornirisk.....	66
5.4.11. Sammenfatning , øvrige landbrugslandsarter med forekomster på <10 i 25-metersbåndene ..	66
5.5. Sammenfatning på analyse af landbrugslands-arternes respons på vildtplejetiltag og hegn samt kombinationer heraf.....	66
6. Konklusion	69
7. Referencer	72
Bilag 1, Forsøgsområderne.....	77
Bilag 2: Nogle landbrugslandsarters status og krav til levesteder	86
Bilag 2.1.: Agerhøne	87
Bilag 2.2.: Vibe	90
Bilag 2.3.: Sanglærke	93
Bilag 2.4.: Bomlærke.....	97

Bilag 3: Listearter, en introduktion.....	100
Bilag 4: Systematisk gennemgang af forekomstmønstre for alle registrerede arter	101

1. Indledning

Denne rapport redegør for resultaterne af en række fugle-optællinger på tre forsøgsbrug i Vestjylland, på Fyn og på Vestsjælland, gennemført i perioden fra og med december 2016 til og med august 2017.

Optællingerne fandt sted som led i et samarbejdsprojekt mellem SEGES, DOF, Danmarks Jægerforbund og Danmarks Biavlerforening, og havde til formål at afdække, om nogle på forsøgsbrugene gennemførte vildtplejetiltag havde effekt på fuglelivet, lige som også større pattedyr (Hare og Rådyr) indgik i undersøgelsen. De gennemførte vildtplejetiltag er nærmere beskrevet i rapportens bilag1.

Projektet er støttet af midler fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikter.

1.1. Baggrund

I forlængelse af vedtagelsen af det gældende danske Landdistriktsprogram opstod et ønske om at få afklaret, om det ville være muligt med relativt simple midler som eksempelvis vildtplejetiltag at øge biodiversiteten i intensivt drevet landbrugsland.

Samarbejdsprojektet kom i stand på foranledning af SEGES, og Danmarks Jægerforbund har bidraget med design af vildtplejetiltag samt konsulenthjælp til forsøgsbrugene omkring den praktiske udførelse, ligesom der er ydet konsulenthjælp fra Landbrugskonsulenter og ydet støtte til landmændene til indkøb af udsåningsmaterialer m.v.

Danmarks Biavlerforening har forestået overvågning af insektlivet, mens DOF som nævnt har stået for optælling af fugle.

1.2. 'Biodiversitet' eller 'Naturindhold'

Projektets formål har som nævnt været at eftervise om – og i givet fald hvorledes – vildtplejeinitiativer i intensivt drevne landbrugsområder bidrager til at øge biodiversiteten.

'Biodiversitet' som begreb har undergået en del diskussioner i den videnskabelige verden, og herunder har der været stillet spørgsmål ved, om øgning i artsantallet i et givet område i sig selv er et udtryk for øget biodiversitet, hvis der er tale om i forvejen almindelige arter, der har gunstig bevaringsstatus.

I herværende analyse er valgt en meget simpel sondring mellem, hvornår der er tale om øget biodiversitet, og hvornår der blot er tale om øget naturindhold.

Det tillægges således betydning, om de arter, der nyder godt af et vildtplejeinitiativ (eller levende hegn) er såkaldte 'listearter' – dvs. arter, der er opført på danske eller internationale lister over truede/sårbare arter. Se nærmere i Bilag 3, hvoraf det fremgår, at det er følgende lister, der er tale om:

Internationalt: IUCN's verdens-rødliste (*BirdLife International 2016*)
Den europæiske rødliste (*BirdLife International 2015*)
Fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag I (*Fuglebeskyttelsesdirektivet*)
SPEC-arter (*BirdLife International, 2017*)

Nationalt: DK-rødlisten (*Wind & Pihl, 2010*)

I Bilag 3 findes en oversigtsfigur over 97 danske ynglende listearter samt links til lister over alle listearter og deres liste-status, ligesom emnet er behandlet grundigt hos *Wejdling, 2017*.

Som biodiversitetsfremmende initiativer regnes i denne undersøgelse kort sagt alene initiativer, der kan betragtes som målrettet støtte til således listede arter. Fremgang og/eller øget udbredelse af ikke-listede arter betragtes som 'øgning af naturindhold'.

1.3. Generalister og specialister/egentlige landbrugslandsarter

Ud over at undersøge vilde fugles præference for vildtplejeforanstaltninger i almindelighed, har det også været et formål at vurdere, hvorledes effekten mere specifikt har været på *landbrugslandsarter*, eftersom det specielt er disse, der er i tilbagegang i det åbne land.

Eftersom der pr. definition ikke kan være nogen fuglearter overhovedet, der er evolutionært udviklet til 'landbrugslandet', vil de arter, vi i dag finder her, være karakteriseret ved, at de i større eller mindre udstrækning har tilpasset sig de leveduligheder, landbrugslandet opbyder, og der er i dag to tilgange til definition på en landbrugslandsart: PECBMS- og RHU-tilgangen.

PECBMS er ifølge *Fenger, Nygaard & Jørgensen, 2016* en forkortelse for et 'Pan-European Common Bird Monitoring Scheme'¹. Det har til formål at udarbejde indikatorer for karakteristiske fuglearter i henholdsvis landbrugsland, skov og for øvrige almindelige arter på europæisk niveau. Disse indikatorer indgår i EU's såkaldte strukturelle indikator "Population Trends of Farmland Birds", som er et af EU's få direkte mål for den biologiske mangfoldighed.

På europæisk plan er de i alt 163 almindeligt forekommende ynglefugle blevet kategoriseret inden for tre overordnede kategorier: Almindelige landbrugslandsfugle (*common farmland birds*), almindelige skovfugle (*common woodland birds*) samt øvrige almindelige fugle (*all other common birds*). Sidstnævnte kategori rummer de arter, der enten har deres primære forekomst i en anden naturtype end de to nævnte, eller som er udbredt i flere forskellige naturtyper.

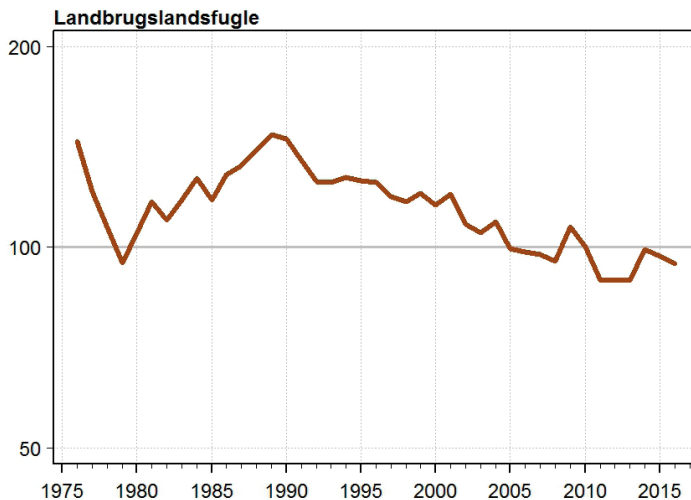
På baggrund af indeks for alle ynglefugle er der i PECBMS-regi udarbejdet en indikator inden for hver kategori, baseret på henholdsvis 39, 33 og 91 arter. DOF har i samråd med Miljøministeriet og DCE – Nationalt Center for Energi og Miljø valgt at lade de enkelte arters kategorisering følge beslutningerne taget i PECBMS.

PECBMS har defineret artssammensætningen i disse kategorier inden for forskellige europæiske regioner, der tilnærmelsesvis svarer til de anerkendte biogeografiske regioner. Danmark hører til den atlantiske region med samme sammensætning af fuglearter som de øvrige vesteuropæiske lande.

Artsantallet inden for de forskellige kategorier er i den danske overvågning selvfølgelig mindre, da en lang række fuglearter optaget på PECBMS-listerne enten slet ikke findes i Danmark eller er for fåtallige til at lave indeks for, og således indgår henholdsvis 22 landbrugslandsfugle, 22 skovarter og yderligere 40 arter i kategorien 'øvrige almindelige fugle'.

¹ Se i øvrigt nærmere herfor på denne hjemmeside: <http://ebcc.info/>

De 22 danske PECBMS-landbrugslandsarter er opført i Tabel 1.1. nedenfor (markeret med olivengrøn og lysegrøn), og i Figur 1.1. er vist det senest beregnede danske indeks for landbrugslandsfugle, og det bemærkes, at det har været jævnt faldende siden slutningen af 80'erne. Se også *Heldbjerg, Sunde & Fox 2017* for en nærmere udredning om landbrugslandsarternes tilbagegang.

Figur 1.1.: Landbrugslandsfugleindekset (ynglefugle), baseret på PECBMS-metoden og de 22 danske landbrugslandsarter, der yngler i et antal, der gør indeksberegningen mulig. Indeks 100 = 2010. Fra Moshøj et al., 2017.

RHU-tilgangen er dansk udviklet (af Eskildsen, Larsen & Heldbjerg, 2013 og siden anvendt også af Heldbjerg & Fox, 2016), og klassificerer almindeligt forekommende fuglearter, omfattet af DOF's punkttællingsprogram. RHU beskriver arternes *Relative Habitat Udnyttelse*.

Populært sagt baserer klassificeringen sig på de habitat-præferencer, de forskellige arter statistisk signifikant udviser i punkttællingerne, og det har ført til klassificering af såkaldte *specialister*.

De er for så vidt angår landbrugslandsarterne igen underopdelt i hhv. *Agerlandsarter*, *Landbrugslandsarter* (som i nærværende undersøgelse betegnes '*Egentlige Landbrugslandsarter*' p.g.a. forvekslingsmuligheden ellers med den generelle term '*Landbrugslandsarter*', som her anvendes på alle arter, knyttet til landbrugslandet) og endelige '*Engfugle*'. RHU-specialisterne er ligeledes oplistet i Tabel 1.1. og markeret med olivengrøn og gul, hvor de olivengrønne er de arter, der overlapper med PECBMS-landbrugslandsarterne, og de gule er '*specialister*' alene omfattet af RHU-klassificeringen.

Det er denne brutto-liste på i alt 28 arter, der i nærværende undersøgelse refereres til som '*Landbrugslandsarter*'.

EU-RING	Art	RHU-kl.	Liste-status	YF i Atlas-kvadrat?		
				Best.udv.	BE65	DG98 EG97
				% pr. år	Vilddb.	Ørnf. Slag.
2600	Rørhøg	G	EU-I	4,26	M	M
3040	Tårnfalk	F	SPEC 3	0,04	Si	M Si
3670	Agerhøne	A	SPEC 2	-2,83	Si	M Si
4500	Strandskade	G	Eur-VU; W-NT; SPEC 1	-2,38		Si Si
4930	Vibe	F	Eur-VU; W-NT; SPEC 1	-2,43	Si	Si Si
5190	Dobbeltbekkasin		SPEC 3	-3,43	Sa	
5460	Rødben	G	Eur-VU; SPEC 2	-2,14		Sa
5900	Stormmåge	F		0,02	Si	
9760	Sanglærke	A	SPEC 3	-2,08	Si	Si Sa
9920	Landsvale	A	SPEC 3	-0,29	Si	Si Si
10110	Engpiber	G	Eur-VU; W-NT; SPEC 1	-2,4	Sa	Sa Sa
10170	Gul Vipstjert	G	SPEC 3	-5,85		Sa Sa
10200	Hvid Vipstjert			2,48	Si	Si Si
11370	Bynkefugl	G	SPEC 2	-4,84	Si	
11460	Stenpikker		SPEC 3	-1,46		
11980	Sjagger			-4,07	Si	
12500	Kærsanger	G		0,35	M	Sa
12740	Gærdesanger			-1,75	Sa	Sa Si
12750	Tornsanger	F		0,4	Sa	Si Si
15150	Rødrygget Tornskade		EU-I; SPEC 2	-2,63		M Sa
15630	Råge			0,81	Si	M
15673	Gråkrage			0,62	Si	Si Si
15820	Stær	F	SPEC 3	-2,24	Si	Si Si
15980	Skovspurv		SPEC 3	2,05	Si	Si Si
16530	Stillits			6,22		Sa Si
16600	Tornirisk		SPEC 2	-2,47	Sa	Sa Sa
18570	Gulspurv		SPEC 2	-2,19	Si	Si Sa
18820	Bomlærke	A	SPEC 2	-0,83	Sa	M Sa
	I alt, individer					
	I alt, arter (ud af 28)	16	19		19	25 20
	Heraf sikre				12	12 12
	Heraf sandsynlige				6	7 7
	Heraf mulige				1	6 1
	I alt reg Atlasarter (november 2017)				70	84 60

PECBMS	
PECBMS & Specialister	
Specialister	
RHU-klasser:	
A	Agerlandsarter
F	(Egentlige) Landbrugslandsarter
G	Engfugle
Ynglefugl i Atlaskvadratet?	
Si	Sikker
Sa	Sandsynlig
M	Mulig
Listestatus	
EU-I	Bilag I, Fuglebesk.-dir.
Eur-VU	Vulnerable, Europæiske rødliste
W-NT	Near Threatened, UICN's Verdensrødliste
SPEC	Species of European Conservation Concern (hvor 1 er højest)

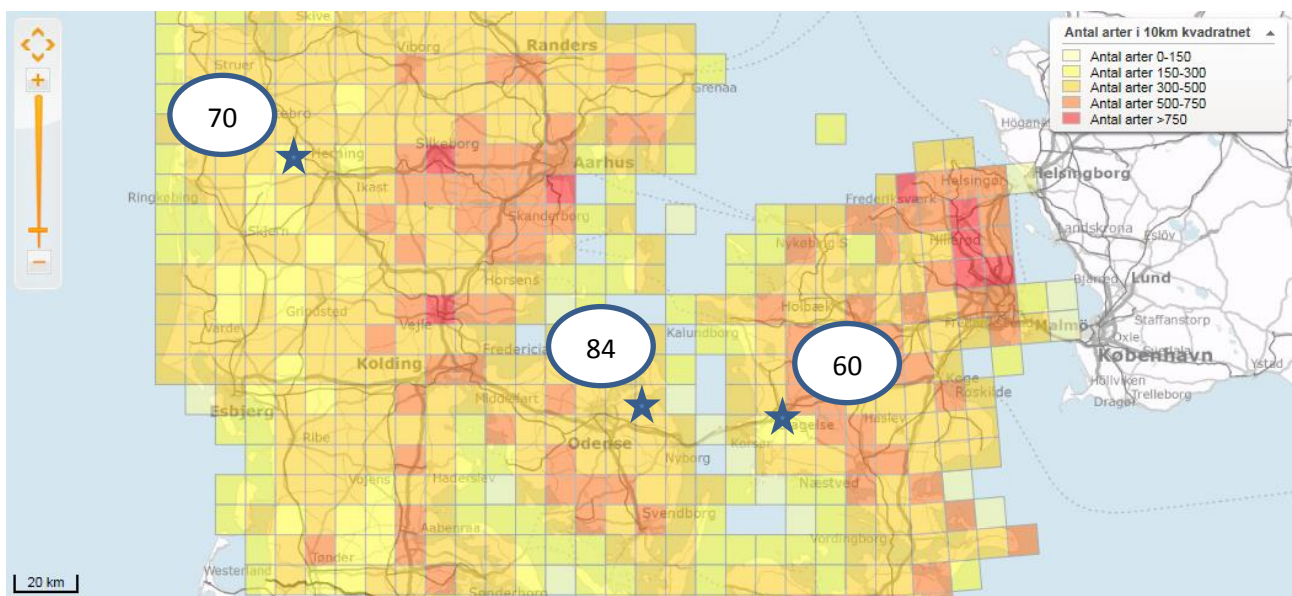
Tabel 1.1.: Samlet liste over landbrugslandsarter efter PECBMS-tilgangen og RHU-tilgangen (med overlap) med angivelse af RHU-klasse, listestatus, bestandsudvikling (i procent pr. år) og ynglestatus i DOFs ATLAS-projekt (ATLAS-III) i de tre kvadrater, hvor forsøgsområderne i denne undersøgelse er beliggende.

2. Forsøgsområderne set i fugleperspektiv

De tre forsøgsområder, der indgår i nærværende undersøgelse, er lokaliseret af SEGES i samarbejde med konsulenttjenesten.

Det var en forudsætning, at der skulle være tale om kvægløse brug, beliggende i monokultur-områder uden stort (små)biotopindhold, således at det reelt ville være muligt at vurdere effekten af lige præcis vildtplejeinitiativerne.

Placeringen af de tre brug fremgår af Figur 2.1., hvor de er indsat på det såkaldte biodiversitetskort på Miljøportalen, som med farvekoder angiver den gennemsnitlige, registrerede artsrigdom i 10 km²-kvadrater for hele landet. Der ses, hvorledes de tre forsøgsbrug er placeret i meget artsfattige kvadrater, og det er tillige indsat, hvor mange arter af ynglefugle, der pr. november 2017 var konstateret i de ATLAS-kvadrater, hvor forsøgsejendommene var placeret, og der ses at være en vis overensstemmelse mellem tendenserne.

Figur 2.1.: Placeringen af de tre forsøgsejendomme (fra vest mod øst således 'Vildbjerg', 'Ørnfeldt' og 'Slagelse'), vist på Miljøportalens Biodiversitetskort og med angivelse af, hvor mange arter, der pr. november 2017 formodes at yngle i de Atlas-kvadrater, hvor de respektive ejendomme er placeret.

Det skal bemærkes, at alle vildtplejeinitiativer i forsøgsområderne blev anlagt i 2016 og kun i begrænset omfang opdateret i 2017.

I det følgende præsenteres de enkelte ejendomme og deres respektive vildtplejeinitiativer kort, idet der henvises til Bilag 1 for kort over de respektive ejendomme med tælle-transekterne indtegnet, og med DJ's beskrivelser af de anbefalede vildtplejeforanstaltninger.

2.1. Vildbjerg

Der er tale om et forsøgsområde med to meget lange levende hegn langs hvilke, der er udlagt vildtstriber (også med barjord, som dog ikke genopfriskedes i 2017) og derudover nogle mindre midtvejsinitiativer med slået græs og insektvolde, men *uden* barjordsstriber.

Desuden en randzone + MFO-brak langs et vandløb ved ejendommens sydgrænse (i nærværende analyse medtaget som 'midtmarks-initiativ', også selv om der forekom en lille gruppe piletræer).

Ejendommen domineres derudover af en række på tre store vindmøller, som har en forsyningsvej (markvej), der i sig selv udgør en linjeformet, lysåben biotop, ligesom hver mølle står på en lille, kunstigt anlagt høj, der ligeledes udgør en mini-biotop.

I den våde 2017 var der nogle områder, hvor der periodevis stod vand, og hvor der var tydelig misvækst i afgrøderne, som primært bestod af vinterhvede, dog et mindre område med vårsæd i det nordøstlige afsnit.

2.2. Ørnfeldt

Ejendommen karakteriseret ved et meget langt og et noget kortere midtmarks-initiativ med slået græs, insektvold og vildtblanding med bl.a. honningurt m.v., som gensåedes i 2017. Derudover to hegn – et kortere med dominans af buskvegetation og et længere, hvor der også forekom egentlige træer (ask, eg) og bl.a. abild. Langs begge hegn var anlagt brede vildtstriber, også med barjordsstribe, der vedligeholdtes i 2017.

I forsøgsområdet dyrkedes i hovedsagen vinterhvede. På en meget stor og fuldstændig flad markflade syd for forsøgsområdet, men stadig som en del af ejendommen, dyrkedes vårsæd.

2.3. Slagelse

Ejendommens østlige del var ret kuperet og indeholdt et meget stort islæt af småbiotoper i form af brede levende hegn, smålunde og vildtremiser med bl.a. andedamme. Der var anlagt vildtstriber langs de fleste samt en enkelt midtmarksstribe, som dog ikke blev genetableret i 2017, og derfor kun indgår i vintertællingen med en reference-transekt på ejendommens vestlige del.

Koncentrationen af småbiotoper, levende hegn og udyrkede arealer m.v. var så høj, at det skønnedes umuligt at sondre mellem eventuel effekt fra de gennemførte vildtplejetiltag og det øvrige rige naturindhold på ejendommen. I stedet valgtes det her at sammenligne bestandstæthederne i forsøgsområdet med bestandstæthederne i det omkringliggende, gennemsnitlige sydvestsjællandske landskab med spredte gårde og tilhørende haveanlæg m.v. Slagelse-undersøgelsen viser således mere, hvad der optimalt kan opnås ved fuldt udfoldet vildt- og naturpleje end blot ved enkeltstående vildtplejetiltag.

Den biotopsrige del af ejendommen med tilhørende reference-transekt er i undersøgelsen betegnet 'Slagelse øvrige'.

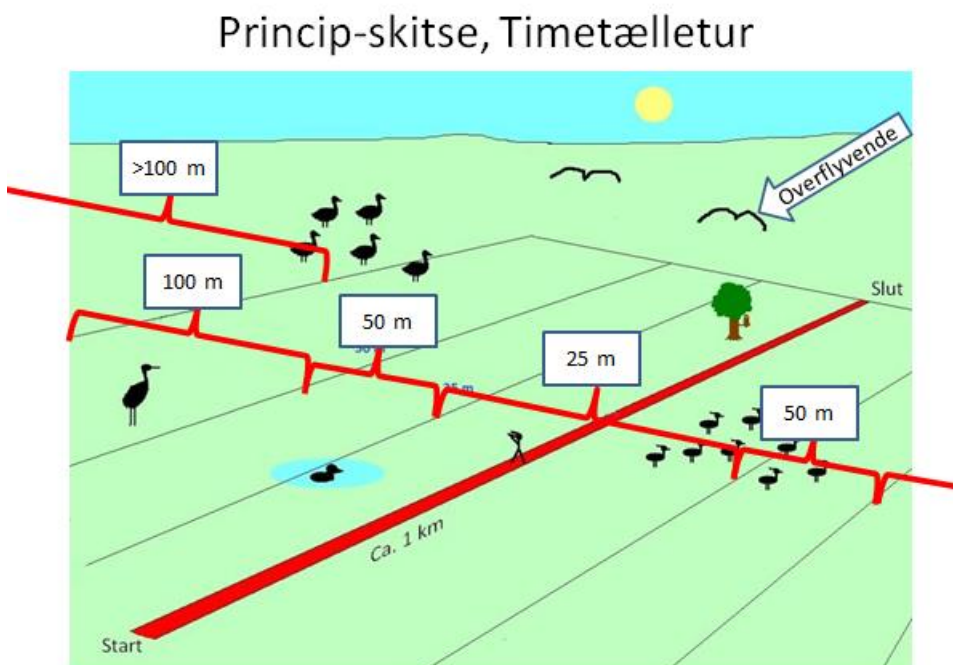
3. Metode

3.1. Timetælleturns-metoden

Som optællingsmetode er anvendt den i forbindelse med DOFs Atlas-III-projekt anvendte metode til bedømmelse af bestandstætheder, nemlig den såkaldte 'Timetælleturns-metode'.

Den er valgt, fordi den til forskel fra andre optællingsmetoder giver et klart indtryk af tætheden af individer også inden for forskellige zoner, hvilket muliggør præferenceanalyser.

Der tælles i timetælleturnsmetoden således op langs et transekt med angivelse af antallene af fugle inden for 25-meterbåndet, 50-metersbåndet (dvs. fra 25-50 meter), 100-metersbåndet (dvs. fra 50-100 meter) og >100 meter samt alle overflyvende (i denne undersøgelse dog kun, hvis fuglene overfløj eller tangerede 25-metersbåndet). Se princippet nedenfor i Figur 3.1

Figur 3.1. Princippet i timetælleturns-metoden. Der optælles langs en 1 km lang transekt i bånd af forskellig bredde. I nærværende forsøg måtte transekternes længe naturligvis afpasses efter vildtplejeinitiativernes længde.

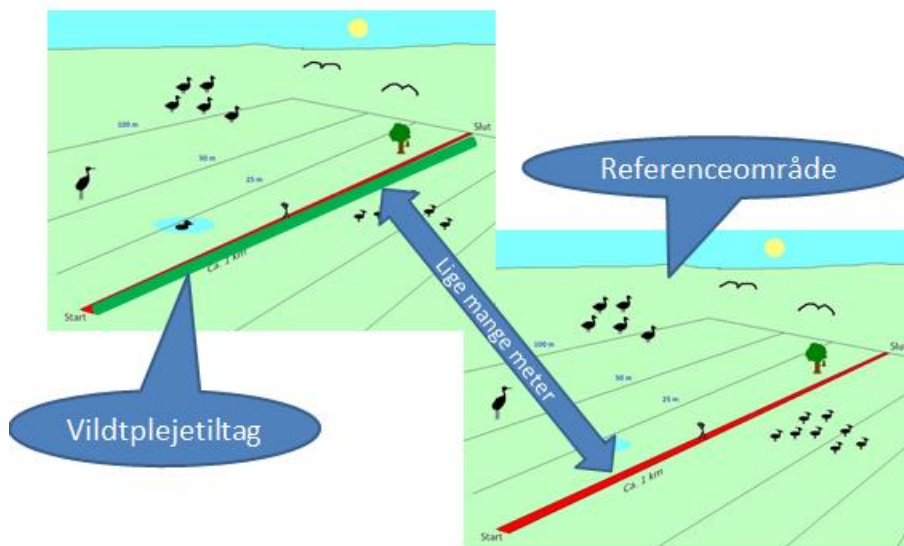
I forsøget var det ikke intentionen at fastslå bestandstætheder, men alene at opnå sammenlignelige data om individtætheder i hhv. forsøgs- og ikke-forsøgsområder. Det ville således være fejlagtigt at bedømme bestandstætheder baseret på individtæthederne i smalle, veldefinerede bræmmer i et ellers meget anderledes sammensat landskab.

Der udlagdes således transekter langs de forskellige vildtplejeinitiativer, og tilsvarende transekter af samme længde i referenceområder, der lignede forsøgsområderne så meget som muligt, når bortses fra

vildtplejeinitiativer. Således anlagdes reference-transekter med hegn (men uden vildtpleje), hvis vildtplejeinitiativer var anlagt langs et hegn – og omvendt i midtmark, hvis dette ikke var tilfældet.

Princippet fremgår af Figur 3.2. nedenfor.

Enslignende transekter ved tiltag og i referenceområde

Figur 3.2.: Princippet med referencetransekter. I forsøget var transekternes længde bestemt af vildtplejeinitiativernes længde-

Ifølge Timetællerturs-metoden registreres syngende Sanglærker og musende Tårnfalke som 'Stationære' (og altså ikke som 'Overflyvende') – ud fra det faktum, at det er en del af deres stationære adfærd at hhv. hænge stille i luften og synge / hænge musende som led i fouragering.

I dette projekt er på tilsvarende vis medtaget jagende Spurvehøge, Rørhøge, glenter, svaler og sejlere som 'Stationære', da deres fourageringsteknik netop er flyvende, og at de ved at udvise jagtadfærd jo netop udviser præference for det område, som de jager i (til forskel fra blot overflyvende fugle, hvis forekomst er mere tilfældig og uden påviselig sammenhæng med kvaliteten af det, de overflyver). De nævnte arter er dog kun – ligesom overflyvende fugle i øvrigt, registreret i det omfang de under tællingerne krydsede eller tangerede 25-meterbåndet.

Alle forekomster af de pågældende arter og artsgrupper, hvor fuglen tydeligvis blot overflyver transekten, registreredes blot som 'Overflyvende'.

Med erfaringer fra DOFs tidligere lærkepletsprojekt (DOF-Vestjylland, 2012) registreres det for Sanglærke endvidere, om fuglen er set opflyvende fra jorden og derefter brydende ud i sang, da dette må anses som en væsentlig indikation for præference for fundstedet. Sanglærker registreres således alt i alt på følgende vis:

1. Syngende
2. Opflyvende og syngende
3. Stationær (dvs. enten set på jorden eller set lette fra denne – uden at synge)
4. Overflyvende (krydser transekten, uden sang)

I den samlede opgørelse behandles nr. 1-3 som 'Stationær' og kun nr. 4 som 'Overflyvende', idet det så efterfølgende er muligt at udføre en specialanalyse af netop Sanglærkens forekomsts- og adfærdsmønster, baseret på alle fire registreringstyper.

3.2. Analyse af præferencer

Med henblik på at analysere, hvorvidt alle fugle eller specielle arter/artsgrupper af fugle har specifikke præferencer for f.eks. vildtplejeinitiativer eller hegn, er anlagt en simpel metode til beregning heraf.

Alle observationer i 25-metersbåndene omregnes således til antal registrerede individer pr. 1000 meter transekt, hvorefter data er direkte sammenlignelige på tværs af ejendomme og typer af vildtplejeforanstaltninger eller fravær af samme.

Der er i den foreliggende version af afrapporteringen *ikke* foretaget egentlige statistiske usikkerhedsberegninger på de beregnede præferencer, men alene valgt en nedre tærskel (på 10 individer) for, hvornår en art anses for så vel-repræsenteret, at det giver mening overhovedet at foretage præferenceberegninger.

3.3. Praktisk gennemførelse, udlægning af transekter

Der er i alt udlagt godt 9 km transekter, heraf halvdelen i forsøgs- og den anden halvdel i referenceområder. Se tabel 3.1.

	Slagelse	Ørnfeldt	Vildbjerg	I alt
Uden hegn, ref	161	1.221	675	2.057
Med hegn, ref	-	737	955	1.692
Uden hegn, fors.	161	1.219	675	2.055
Med hegn, fors.	-	733	958	1.691
Slagelse, øvr., ref	780			780
Slagelse, øvr., fors.	780			780
I alt	1.882	3.910	3.263	9.055

Tabel 3.1.: Samlede transekt-længder på de tre landbrug fordelt på områder med og uden hegn og med og uden vildtplejeinitiativer (Forsøg).

3.3.1. Håndtering af hegnsproblematikken

I forbindelse med udlægning af transekter er det konstateret (se Tabel 3.1.), at visse vildtplejeinitiativer var udlagt langs hegn, andre som midtmarks-initiativer, hvilket har givet anledning til nogle metodiske overvejelser.

Der er flere studier, som viser effekterne af levende hegn for fuglelivet i landbrugslandet, hvor hegnene er at betragte som 'skovbryn uden skov', og ud over landbrugslandsfugle derfor også huser visse mere skov-relaterede arter.

Et af de nyere og mere grundige studier er et tysk (*Batáry, Matthiesen & Tscharnthe, 2010*). Det tog afsæt i, at levende hegn udgør vigtige skjule- og fødesøgningsområder for mange landbrugslandsfugle, men at økologisk drevne marker også tiltrækker landbrugslandsfugle.

Derfor søgtes det afklaret, hvad effekten var af disse to landskabselementer og forskellige kombinationer heraf.

Det viste sig, at der under alle omstændigheder forekom flere fugle i områder med økologisk dyrkningsform end i de områder med konventionel dyrkningsform – uanset afgrødetype.

Imidlertid havde længden af levende hegn også en stor – i visse tilfælde større - effekt på rigdommen af fugle end den økologiske driftsform, men der var en kompliceret interaktion mellem landskabskompleksitet og hegnslængder. Således øgede længere hegn kun fuglelivet i områder, der ellers var 'simple' – defineret som områder med <17 % semi-naturområder inden for en radius af 500 m fra tællepunktet.

I mere komplekse landskaber aftog effekten af levende hegn, idet fuglelivet her generelt var rigere – uanset hegn.

Forfatterne konkluderer, at etablering af levende hegn og økologisk drift især bør ske i simple landskaber, hvor effekten er langt den største – et synspunkt, som ellers deles af *Hjorth Caspersen & Karlsson Nyed Andersen, 2016*, der opridser et scenarium, hvor specielt de store, sammenhængende markarealer isprænges (semi-)naturelementer, der kan bidrage til at sammenkæde eksisterende naturelementer.

I forhold til de metodiske overvejelser for dette projekt, er det af største betydning, at den refererede tyske undersøgelse viser så klar influens på fuglesammensætningen af tilstedeværelsen af levende hegn, herunder at effekten så at sige kan *override* effekten af andre landskabselementer.

Omvendt påpeger andre kilder, at hegn kan afholde visse arter (især Vibe og Sanglærke) fra at yngle inden for zoner af op til flere hundrede meters afstand (*RSPB, udateret, b* og generelt om Sanglærkens negative præference for hegn: *European Commission, 2007*).

Det betyder alt i alt, at effekten af hegn på ingen måde kan negligeres, og vil kunne give en alvorlig bias, hvis den ikke håndteres metodisk.

I projektet er det løst ved at opgøre fugleforekomsterne separat, alt efter om de er registreret i tilknytning til vildtplejeinitiativer op ad levende hegn eller ej (og selvfølgelig tilsvarende i referenceområderne).

Ud over den samlede opgørelse af forekomster, er det derfor muligt at lave sær-udtræk, der tager højde for tilstedeværelsen af hegn.

Derudover er det ved udvælgelsen af reference-transekter sikret, at de er proportionale med transekterne i forsøgsmarkerne hvad angår tilstedeværelse af levende hegn, herunder karakteren af hegn.

4. Resultater, generelt

Der er i undersøgelsen gået sammenlagt 53,5 transekt-kilometer, fordelt på i alt 18 tællinger i perioden 14.12.16-25.08.17.

Der er herunder registreret i alt 9.511 individer af fugle fordelt på 98 arter. Hertil kommer 150 individer af hare og 64 individer af rådyr.

4.1. Fuglene

4.1.1. Oversigt over de hyppigst forekommende arter

For en fuldstændig liste over de 98 fuglearter, der er registreret under projektet, henvises til den kommenterede liste i Bilag 4, hvor der tillige redegøres for antal m.v.

De 10 fuglearter, der forekom med største samlede antal, fremgår af tabel 4.1., som er opdelt i hhv. alle registrerede, alle eksklusive overflyvende og alle registreret i 25m-båndene.

Inklusive overflyvende		Eksklusive overflyvende		I 25m-båndet	
Art	Antal	Art	Antal	Art	Antal
Bramgås	1890	Sanglærke	648	Sanglærke	244
Hættemåge	683	Hættemåge	607	Sjagger	197
Sanglærke	652	Sølvmåge	509	Gulspurv	189
Sølvmåge	591	Gråkrage	343	Stor Gråsiken	185
Gråkrage	451	Ringdue	307	Landsvale	172
Ringdue	423	Gulspurv	267	Grønsiken	149
Grågås	410	Grågås	227	Solsort	136
Gulspurv	303	Sjagger	203	Gråkrage	130
Råge	264	Landsvale	194	Skovspurv	125
Sjagger	251	Solsort	191	Bogfinke	114

Tabel 4.1.: De 10 arter med størst registreret antal hhv. i alt, i alt eksklusive overflyvende og i 25-metersbåndene.

Det er specielt forekomsterne i 25-metersbåndet, der indgår i de efterfølgende analyser, og det bemærkes, hvorledes flokfugle som til eksempel Sjagger, Stor Gråsiken og Grønsiken slår igennem med store tal, hvilket der skal tages højde for ved vurderingen af resultaterne.

4.1.2. Analyse af præferencer for vildtpleje og for hegn samt kombinationer heraf

I dette og det følgende kapitel præsenteres de indsamlede data i en fast skabelon, som den, der er anvendt i Tabel 4.2., der gengiver det samlede resultat af tællingerne, hvor det også kan ses, hvordan fuglene fordeler sig på forskellige områdetyper (forsøg/ikkeforsøg og hegn/ikke-hegn). Samme skabelon er anvendt i den systematiske gennemgang af alle registrerede arters forekomstmønster, som er optaget i rapportens Bilag 4.

Der gives således følgende oplysninger:

I alt:	Det samlede antal registrerede individer i hele undersøgelsen (inklusive Slagelse øvrige)
Excl. OF:	Som 'I alt', men eksklusive overflyvende eksemplarer.
I 25m:	Det samlede antal registrerede individer i 25-meterbåndet, eksklusive Slagelse øvrige
M. Forsøg:	Antal individer pr. 1000 m transekt i 25-meterbåndet i forsøgsområderne (excl. Slagelse øvr.)
U. Forsøg:	Som 'M. Forsøg', men i referenceområderne.
M. Hegn:	Som 'M. Forsøg', men i områder med hegn.
U. Hegn:	Som 'M. Forsøg', men i områder uden hegn.
Slagelse øvrige:	
M. Forsøg:	Som 'M. Forsøg', men kun i Slagelse øvrige.
U. Forsøg:	Som 'U. Forsøg', men kun i Slagelse øvrige.

I Tabel 4.2. gives tillige antallet af arter inden for hver rubrik, hvilket i sagens natur ikke vil være tilfældet ved gengivelse af data for de enkelte arter.

Når der sondres skarpt mellem de generelle data og data fra 'Slagelse øvrige', skyldes det som nævnt i afsnit 2.3., at forsøgsområdet her havde en meget anden karakter (stærkt domineret af småbiotoper og anden randbevoksning).

De samlede antal registrerede fugle og arter fremgår som nævnt af Tabel 4.2.

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige		
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Individer i alt	9.511	6.085	1.690	31	42	47	28	147	63
	ANTAL ARTER (N)								
Arter i alt	98	87	62	52	42	57	38	41	34
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 3110, heraf 1823 eksklusive OF og med 995 individer i 25-meterbåndet. Data indsamlet på sammenlagt 53,5 transekt-kilometer på i alt 18 tællinger i perioden 14.12.16-25.08.17									

Tabel 4.2.: Samlet overblik over tællerresultaterne. Se teksten for nærmere forklaring

Det fremgår, at der sammenlagt som nævnt er registreret 9.511 fugle fordelt på 98 arter, hvoraf 6.085 individer fordelt på 87 arter er registreret som andet end overflyvende (det vil sige på jorden eller i træer og buske, fouragerende i luften (glenter, kærhøge, høge og Tårnfalke samt sejlere og svaler) eller syngende i luften (Sanglærke)). Af disse optrådte 1.690 individer fordelt på 62 arter i 25-metersbåndene, og det er som nævnt især disse observationer, der er lagt til grund for de videre analyser, eftersom de siger mest om effekten af de enkelte initiativer eller fraværet af samme.

Det ses endvidere, at den generelle individtæthed faktisk var lidt *højere* i referenceområderne end i forsøgsområderne (således gennemsnitligt 42 individer pr. 1000 m transekt i 25-metersbåndet i referenceområderne mod 31 i forsøgsområderne). Det betyder med andre ord, at individtætheden i forsøgsområderne lå på i størrelsesordenen 74 % af tætheden i områderne uden forsøg. Til gengæld var

artsindholdet højere i forsøgs- end i referenceområderne (således er der registreret 52 arter i forsøgs- mod 42 i referenceområderne).

Det ses også, at individtætheden er næsten dobbelt så høj i områder med levende hegn som i områder uden (således gennemsnitligt 47 individer pr. 1000 m transekt i 25-metersbåndet i hegn- mod kun 28 i ikke-hegnsområderne). Også artsrigdommen var større i områder med hegn end i områder uden (således er konstateret 57 arter i områder med hegn mod kun 38 i områder uden hegn).

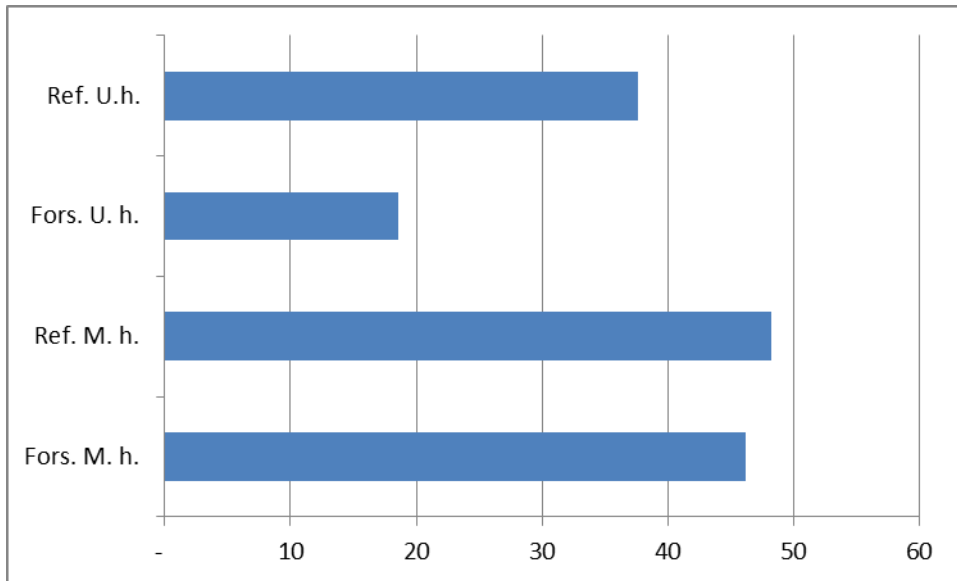
For en umiddelbar betragtning ser det således ud til, at det generelt (uden hensyntagen til den enkelte art) har større betydning for arts- og individantallet, om der forefindes levende hegn eller ej i et område, end om der forefindes (andre) vildtplejetiltag. Nedenfor undersøges dette forhold nærmere.

For 'Slagelse øvrige' bemærkes det, at der er en væsentligt (faktisk næsten faktor 2,5) højere individtæthed i forsøgs- end i referenceområdet (som i sig selv har en relativt høj individtæthed, sammenholdt med de øvrige undersøgte områder), og at artsrigdommen også her er større i forsøgs- end i referenceområdet, således 41 mod 34 arter, hvilket begge dele imidlertid er lavere end i de øvrige forsøgsområder. Her er der til gengæld også gået væsentligt flere transekt-kilometer (se Tabel 1.1) og derfor har der teoretisk set været en større chance for at flere arter ville vise sig. Beregnes således den noget teoretiske faktor 'arter pr. transekt-kilometer' fås således også det præcist omvendte billede, nemlig 5,1 art i snit pr. transekt-kilometer i 'Slagelse øvrige' mod blot 1,4 art i alle øvrige tælleområder.

I figur 4.1. er det søgt illustreret, hvorledes fordelingen af individer (for alle arter under ét) er i f.t. forskellige kombinationer af forsøg/ikke-forsøg og hegn/ikke-hegn.

Det ses, at de største individtætheder nås i områder med hegn, sammenholdt med områder uden hegn, og at det fælles for begge kategorier er, at individtætheden er større i reference- end i forsøgsområderne, hvilket sidste var stik imod forventningerne.

Disse data gælder dog udelukkende for alle arter under ét, og der er store variationer, arterne imellem, hvilket analyseres i det følgende for hhv. vildtpleje- og hegn-præference.

Figur 4.1.: Præferencen for samtlige fugle registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgssområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgssområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

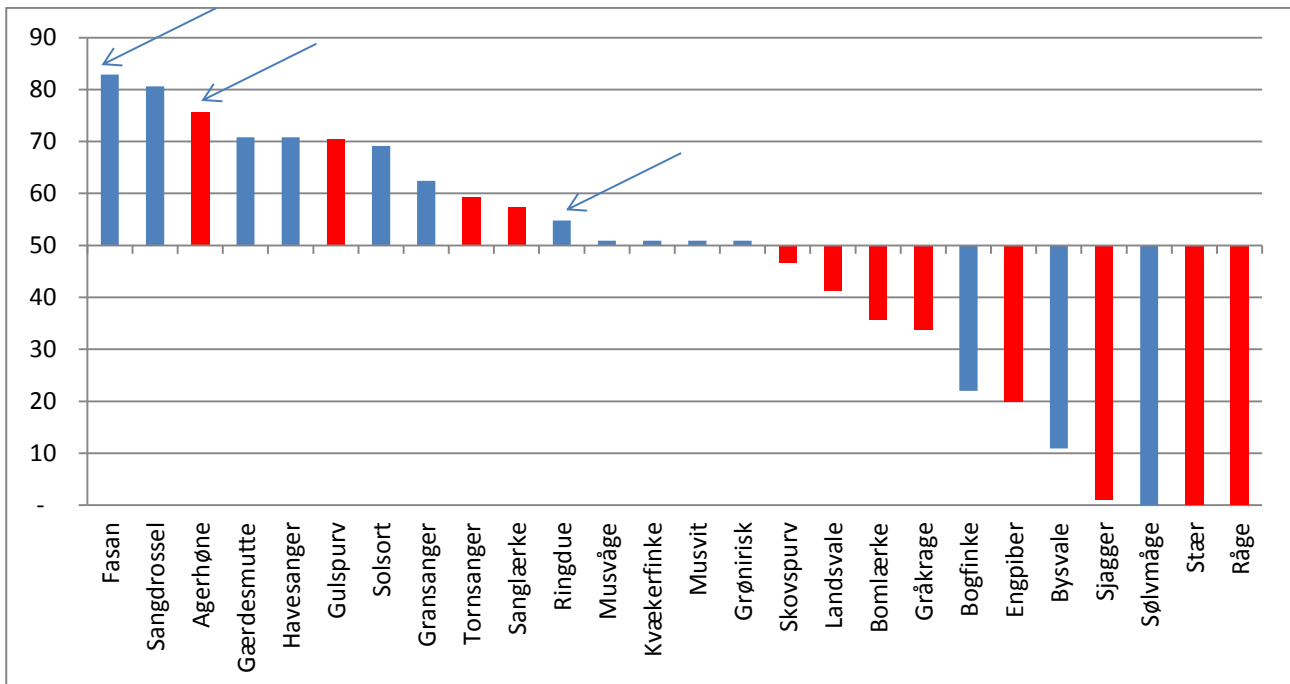
I Tabel 4.3. er oplistet præferencerne for hhv. vildtplejetiltag og hegn for de 26 arter i undersøgelsen, der er registreret med >10 individer, udtrykt som individtætheden pr. 1000 m vildtpleje-transekt (hhv. hegnstransekt) i procent af summen af individtætheder i vildtpleje- og reference-transekter.

Præference for vildtpleje				Præference for hegn		
	Art	% i Fors.	Antal (N)		Art	% i Hegn N
Meget positiv (> dobbelte)	<i>Fasan</i>	83	17		Grønirisk	100 14
	Sangdrossel	81	15		Sangdrossel	100 15
	Agerhøne	76	16		Musvit	98 44
	Gærdesmutte	71	20		Gransanger	93 13
	Havesanger	71	10		Solsort	93 60
	Gulspurv	71	162		Havesanger	91 10
	Solsort	69	60		Tornsanger	87 72
Positiv	Gransanger	62	13		Gulspurv	84 162
	Tornsanger	59	72		Sjagger	79 196
	Sanglærke	57	237		<i>Fasan</i>	79 17
	<i>Ringdue</i>	55	52		Gærdesmutte	78 20
Neutral	Musvåge	51	10		Musvåge	73 10
	Kvækerfinke	51	10		Kvækerfinke	73 10
	Musvit	51	44		<i>Ringdue</i>	71 52
	Grønirisk	51	14		Bogfinke	68 89
	Skovspurv	47	35		Skovspurv	64 35
	Landsvale	41	134		Agerhøne	54 16
Negativ	Bomlærke	36	23		Landsvale	52 134
	Gråkrage	34	125		<i>Råge</i>	51 47
	Bogfinke	22	89		Bomlærke	43 23
Meget negativ (< halve)	Engpiber	20	52		Engpiber	42 52
	Bysvale	11	19		Gråkrage	42 125
	Sjagger	1	196		<i>Bysvale</i>	35 19
	<i>Sølvmåge</i>	-	11		Stær	29 51
	Stær	-	51		Sanglærke	21 237
	<i>Råge</i>	-	47		<i>Sølvmåge</i>	11 11

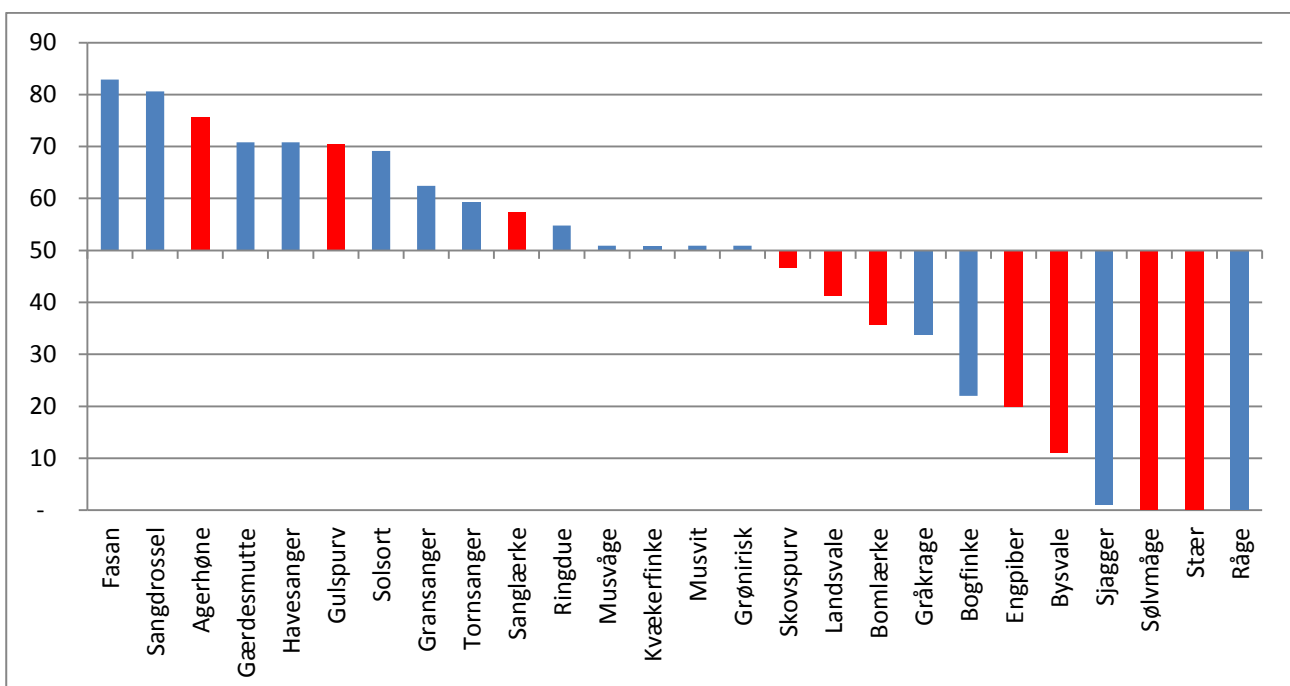
Tabel 4.3.: De 26 arter i undersøgelsen, der er registreret med >10 individer, og deres præferencer for hhv. vildtplejeinitiativer og hegn, udtrykt ved, hvor mange procent af det samlede, gennemsnitlige antal individer pr. 1000 m transekt, der er registreret i hhv. vildtpleje- og hegns-transekt. Begge kolonner ordnet med mest udprægede øverst. 50 % = ingen præference, 66,6 % = dobbelt op og 33,3 % = det halve. Antallet af individer (N), der ligger til grund for procentberegningerne, er vist for den enkelte art. Arter fremhævet med **fed** er landbrugslandsarter. Arter fremhævet med **rødt** er listearter. Arter angivet i kursiv er p.t. (2017) jagtbare.

4.1.2.1. Præference for vildtpleje

I Figur 4.2a og b er Tabel 4.3. det søgt illustreret grafisk, så det er lettere at overskue, hvorledes præferencen for vildtplejeinitiativer har været i for de 26 arter i denne undersøgelse, der forekom i antal >10 i 25-metersbåndene.

Figur 4.2a.: De 26 fuglearter, der i undersøgelsen forekommer med >10 individer i 25-meterszonerne og deres præference for vildtplejeinitiativer, udtrykt ved, hvor mange procent af det samlede, gennemsnitlige antal individer pr. 1000 m transekt, der er registreret i vildtpleje-transekt (dvs. 50 % = hverken præference for det ene eller det andet). Ordnet efter præference. RHU-klassificerede arter er mærket med rødt. Jagtbare arter er markeret med en pil.

Figur 4.2b.: Samme som figur 4.2.a, men her med de listede arter markeret med rødt.

Det ses, at 80 % eller mere af arter som Fasan og Sangdrossel forekommer i vildtpleje-transektter, og at det for Agerhøne er godt 75 %². Gærdesmutte, Havesanger, Gulspurv og Solsort optræder for i størrelsesordenen 70 % vedkommende i vildtpleje-transektter, mens Ringdue, Sanglærke, Tornsanger og Gransanger også har præference for vildtpleje, men dog kun med procentsatser på mellem 55 og 62 % (hvor 50 % svarer til 'ingen præference').

For arterne Rødhals, Grønirisk, Musvåge, Musvit og Kvækerfinke er der tale om positiv præference, men kun lige med et enkelt procentpoint, og Skovspurv har ganske svag negativ præference, men alle må de betragtes som havende neutral præference.

Opsummeret forekommer 7 arter med mindst dobbelt så høj individtæthed som i referenceområderne:

Faktaramme, vildtpleje-elskere:

Følgende arter forekommer i forsøgsområderne med en individtæthed, der er mindst den dobbelte af individtætheden i referenceområderne (i prioriteret rækkefølge):

Fasan, Sangdrossel, Agerhøne, Gærdesmutte, Havesanger, Gulspurv og Solsort

Det ses, at de tre jagtbare arter Fasan, Agerhøne og Ringdue tilhører gruppen af arter, der som forventeligt har præference for områderne med vildtplejeinitiativer. Det samme gælder i øvrigt Gråanden, men med kun 3 individer i 25-metersbåndene i alt, er arten her udeladt. Blandt de egentlige agerlandsarter ('A' efter RHU-klassificeringen) er det igen Agerhøne, men også Sanglærke, der viser præference. Af øvrige landbrugslandsfugle er det kun Gulspurv og Tornsanger. Det er således typisk de mere skovtilpassede arter, der synes tiltalt af områderne med vildtpleje-initiativer, og her er der en bias i form af netop hegn, som kan være den udslagsgivende faktor.

Ser man på de arter, der udviser negativ præference, springer det i øjnene, at 8 ud af 11 arter her er RHU-klassificerede, heraf to ud af de fire egentlige agerlandsarter, nemlig Landsvale og Bomlærke, samt landbrugslandsarter i øvrigt som Råge, Stær, Sjagger, Engpiber, Gråkrage og Skovspurv (Vibe og Hvid Vipstjert hører også til i denne gruppe, men forekommer i antal <10 og er derfor ikke medtaget).

For Sjaggerens vedkommende er resultatet sandsynligvis udtryk for en tilfældighed, da det i vid udstrækning kan tilskrives en enkelt Sjaggerflok, der under forårs-rast slog sig ned i et hegn i et referenceområde. Omvendt følte et muligt lokalt ynglepar ved Ørnholdt sig faktisk tydeligvis tiltrukket af en vildtstribet.

Opsummeret forekommer 7 arter med under den halve individtæthed (hvor der som nævnt dog må tages forbehold f.s.v.a. Sjagger):

Faktaramme, vildtpleje-fornægttere:

Følgende arter forekommer i forsøgsområderne med en individtæthed, der ligger under det halve af individtætheden i referenceområderne (i prioriteret rækkefølge):

Råge, Stær, Sølvmåge, Sjagger, Bysvale, Engpiber og Bogfinke

² Dog kun 62 %, hvis Ørnfeldt, hvor der sker begrænset udsætning af Agerhøne, udtages se nærmere i afs. 5.2.1.

Som det fremgår af Tabel 4.3. og Figur 4.2.b. er kun 3 ud af de 10 arter, der har positiv eller meget positiv præference for vildtplejeinitiativer, listede, mens 6 ud af de 10 arter, der har negativ eller meget negativ præference i forhold til vildtplejeinitiativer, er listede. Tilstedeværelsen af vildtplejeinitiativer bidrager således tydeligvis til at øge naturindholdet i landskabet, men kun i begrænset omfang til at øge biodiversiteten (i form af målrettet støtte til listede arter).

4.1.2.2. Præference for hegn

I Figur 4.3a og b og Tabel 4.4. er udført den tilsvarende øvelse som ovenfor, blot i forhold til hegn/ikke-hegn.

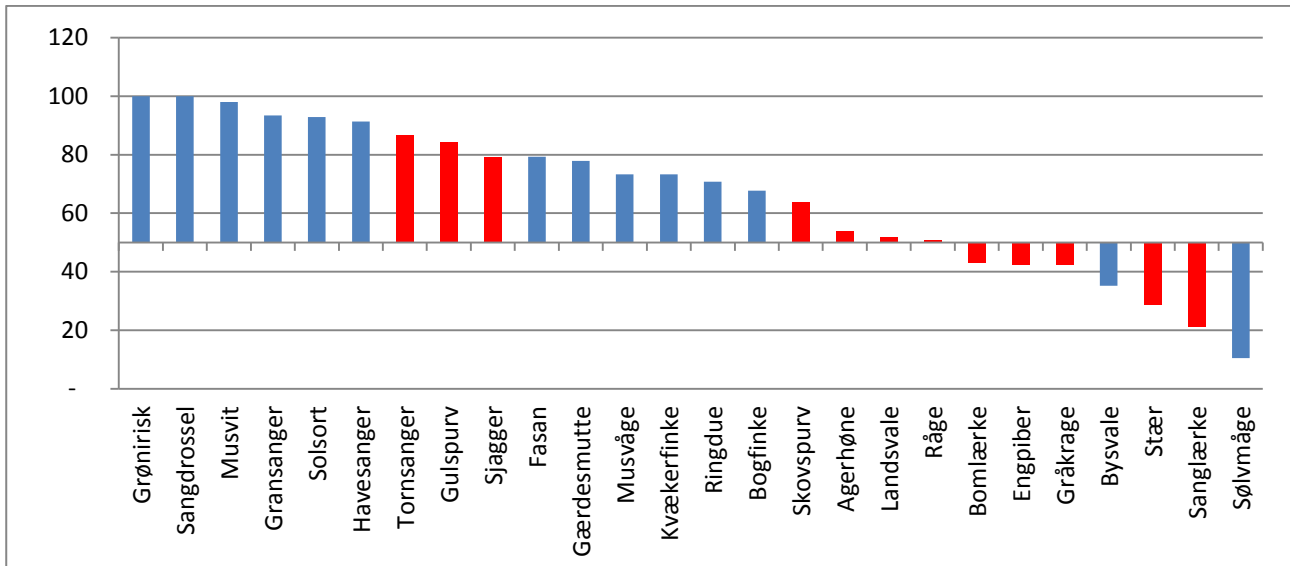
Det ses – ikke uventet –, at netop skov- og skovbrynsarter har meget stor præference for områder med hegn. Således forekommer Grønirisk, Sangdrossel og Musvit kun (eller for Musvittens vedkommende stort set kun) i hegns-transekter, og Havesanger, Solsort og Gransanger for mere end 90 % vedkommende.

Der optræder ingen egentlige agerlandsarter (dvs. 'A'-klassificerede efter RHU-klassificeringen) på listen over hegnselskere, og relativt få øvrige landbrugslandsfugle (således kun Tornsanger, Gulspurv, Sjagger og Skovspurv, hvoraf alene Tornsangeren er klassificeret efter RHU (med 'F')).

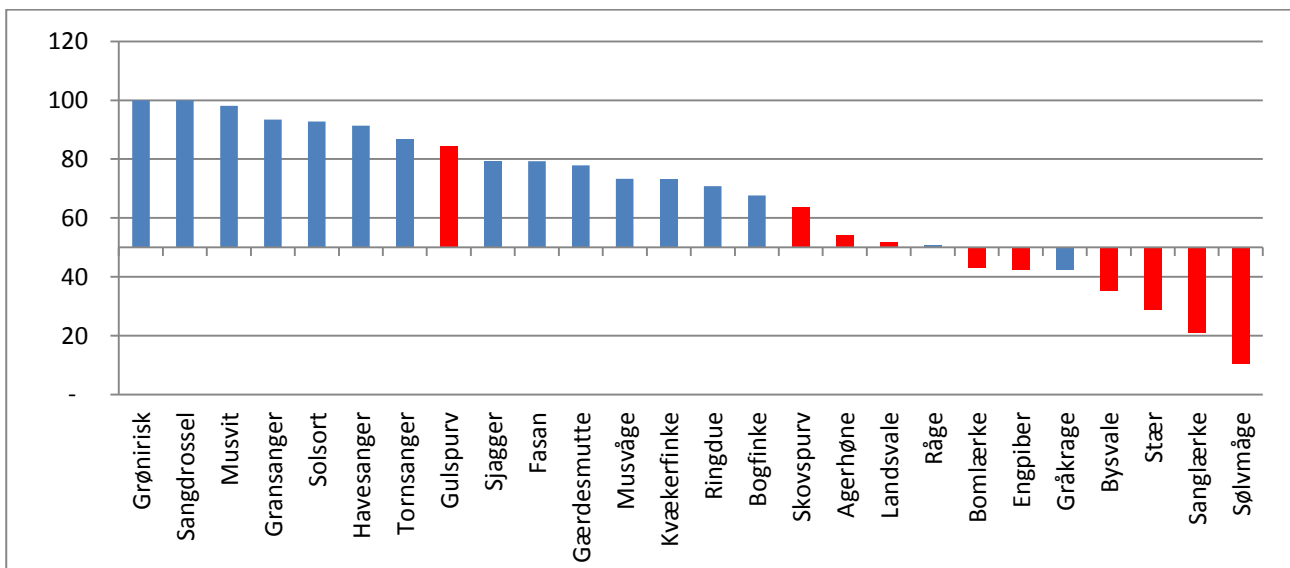
Det bemærkes, at 9 af de 15 hegnselskere samtidig figurerer på listen over arter, der i et eller andet omfang har præference for forsøgsområder, nemlig i prioriteret orden (efter forsøgs-præference) Fasan, Sangdrossel, Gærdesmutte, Havesanger, Gulspurv, Solsort, Gransanger, Tornsanger og Ringdue. Disse arter nyder tilsyneladende godt af, at hegnene 'polstres' med vildtplejetiltag.

På 'hegnsfornægterlisten' optræder til gengæld den egentlige agerlandsart Bomlærke (selv om den jo pudsigt nok har sit navn efter det tyske '*Baum*' (træ) og normalt synger fra netop buske og træer – se nærmere under diskussionen i afsnit 5.1 om egentlige agerlandsarter). Derudover udgøres resten af arterne lige med undtagelse af Sølvmåge og Bysvale stort set af øvrige landbrugslandsfugle. Bemærk i den forbindelse, hvor tydeligt Sanglærke (og med 28 % for så vidt også Vibe) slår ud som 'hegnsfornægtere' (Viben godt nok på et uhyre spinkelt datagrundlag).

Som det fremgår af Tabel 4.3. og Figur 4.2.b. er 6 ud af de 7 mest markante hegnsfornægtere listede arter, mens 7 ud af de 7 mest markante hegnselskere er ulistede. Tilstedeværelsen af hegn bidrager således tydeligvis til at øge naturindholdet i landskabet, men kun i begrænset omfang til at øge biodiversiteten (i form af målrettet støtte til listede arter). Det skal dog bemærkes, at i områderne uden for Ørnfeldt, hvor der sker begrænset udsætning af Agerhøne, rykker denne art op som 'hegnselsker', men dog stadig ikke i 'top 7', idet 76 % af forekomsterne i 25-metersbåndene her er i hegns-transekter. Se i øvrigt afs. 5.2.1.

Figur 4.3a.: De 26 fuglearter, der i undersøgelsen forekommer med >10 individer i 25-metersbåndene og deres præference for hegn, udtrykt ved, hvor mange procent af det samlede, gennemsnitlige antal individer pr. 1000 m transekt, der er registreret i hegns-transekter (dvs. 50 % = hverken præference for det ene eller det andet). Ordnet efter præference. RHU-klassificerede arter er mærket med rødt.

Figur 4.3b: Som figur 4.3.a, men nu med de listede arter markeret med rødt.

4.1.3. Særligt om 'Slagelse Øvrige'

I 'Slagelse, øvrige' er optalt i transekter langs vildtplejeinitiativer, der følger eksisterende små og større linjeformede biotoper (hegn og remiser) og MFO-brak m.v., og som reference er benyttet et stykke gennemsnitligt sydvestsjællandsk landbrugsland med spredte gårde med haveanlæg m.v.

Det træ- og biotopsrige landskab giver nogle meget høje individtætheder (således i snit 147 individer pr. 1000 m transekt i forsøgsområdet, eller faktor 3 gange højere end målt i nogen anden sammenhæng – se

Tabel 4.2.). Det er især elletræs-elskerne Stor Gråsiken og Grønsiken, der slår igennem (se Tabel 4.5., som viser de 18 arter med størst individtæthed).

I Figur 4.4.a og b er vist de 24 hyppigst forekommende arters præference for transekterne på ejendommen med det høje naturindhold, sammenlignet med reference-transektet.

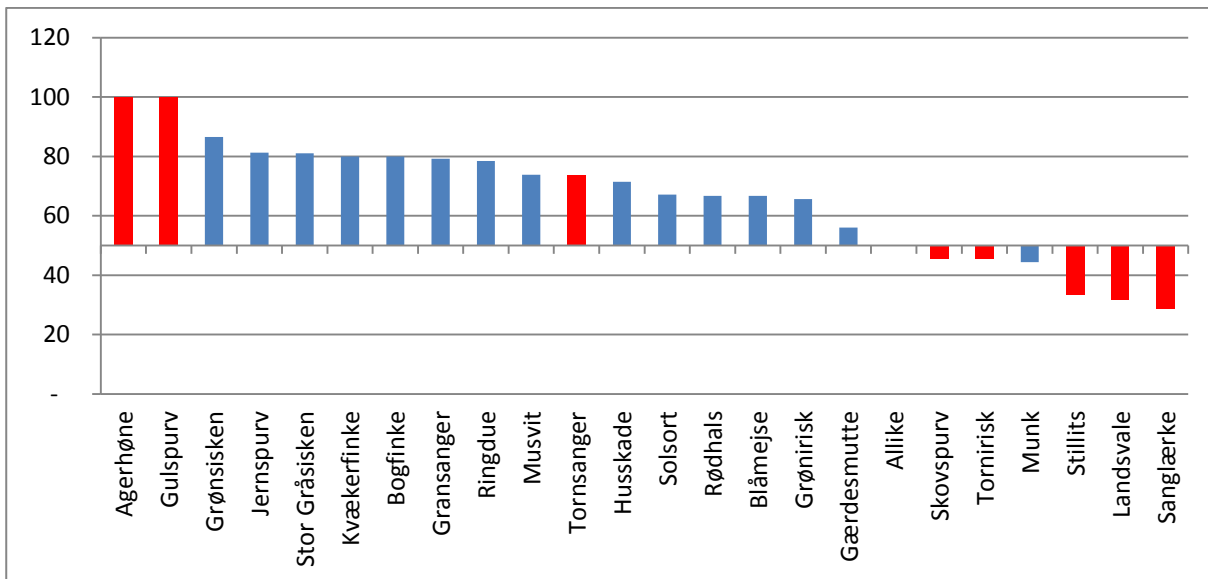
Det ses, at når bortses fra landbrugslandsarterne Gulspurv, Agerhøne og Tornsanger, så er der ingen landbrugslandsarter, der synes at have speciel præference for det ellers meget høje naturindhold i forsøgsområdet (eksempelvis Sanglærke har således direkte *negativ* præference).

Der gælder stort set samme forhold for listearter. Således er de 7 arter med den højeste præference alle *ikke-listede*, mens 6 ud af de 7 arter med negativ præference *er* listede.

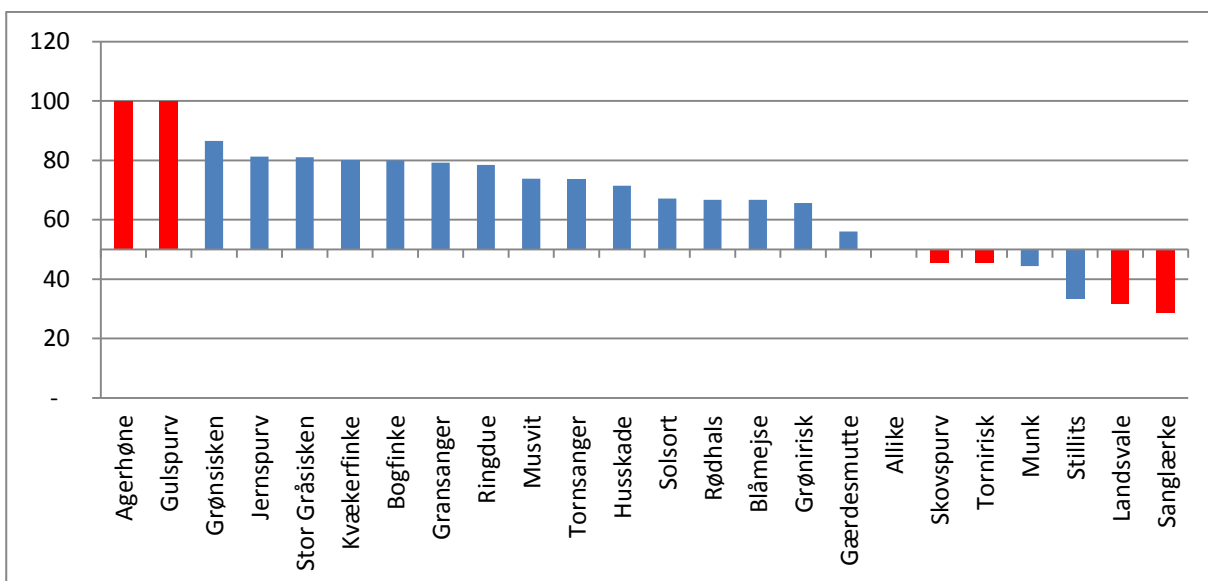
Til gengæld optræder en række *skovarter* med høj dominans, sammenlignet med naboejendommene, og med relativt høje individtætheder (se Tabel 4.5). Det er således en helt anden form for fugleliv, der opnås ved udlæg af så store andele af ejendommen med småbiotoper m.v., som tilfældet er det på Slagelseejendommen.

Art	Individer/ 1000 m	N
Stor Gråsiken	32,1	150
Grønsiken	27,6	129
Solsort	10,9	51
Skovspurv	8,8	41
Ringdue	8,5	40
Musvit	6,6	31
Gulspurv	5,8	27
Grønirisk	4,5	21
Bogfinke	4,3	20
Gransanger	4,1	19
Husskade	3,2	15
Gærdesmutte	3,0	14
Tornsanger	3,0	14
Jernspurv	2,8	13
Landsvale	2,6	12
Agerhøne	2,4	11

Tabel 4.5. De 16 arter med størst individtæthed (udtrykt i registrerede individer pr. 1000 m transekt) i 25-metersbåndene i forsøgsområdet 'Slagelse øvrige' i prioriteret orden. Antallet af individer, der ligger til grund for beregningen, er angivet (N).

Figur 4.4a.: De 24 fuglearter, der forekom med ≥ 7 individer i 25-metersbåndene i Slagelse øvrige udtrykt ved, hvor mange procent af det samlede, gennemsnitlige antal individer pr. 1000 m transekt, der er registreret i forsøgsområdet (dvs. 50 % = hverken præference for det ene eller det andet). Ordnet efter præference. RHU-klassificerede arter er mærket med rødt.

Figur 4.4.b.: Som Figur 4.4.a., men med listearter markeret med rødt.

Sammenfattende opnås således meget høje individtætheder på en ejendom med stort naturindhold, men når bortses fra Agerhøne og Gulspurv, så har landbrugslandsarter og listearter ikke specielt stor præference herfor.

Netop Agerhøne og Gulspurv har til gengæld *meget høj præference* (højeste af alle arter i hele undersøgelsen), mens det derudover især er mere skov-tilpassede arter, der har præference for ejendommen med højt småbiotops-islæt.

4.1.4. Sammenfattende delkonklusion på alle fuglearter under ét

Vildtpleje-præference

Undersøgelsen har vist, at mens der for alle arter under ét synes at være en præference for områder *uden* vildtplejetiltag, så findes der et register af arter, som har klar præference for netop områder med vildtplejetiltag.

Det gælder i prioriteret rækkefølge (med den største vildtpleje-elsker først) især følgende arter:

Fasan, Sangdrossel, Agerhøne³, Gærdesmutte, Havesanger, Gulspurv og Solsort.

De forekommer alle med individtætheder i forsøgsområderne, der ligger på mindst det dobbelte af de tilsvarende tætheder i ikke-forsøgsområder.

Stadig med positiv præference for vildtplejeinitiativer, men på et lavere niveau, finder vi Ringdue, Sanglærke, Tornsanger og Gransanger.

Af de 7 arter med mindst dobbelt repræsentation i vildtplejeområder er Agerhøne og Gulspurv klassificeret som landbrugslandsfugle, Agerhønen også som RHU-klassificeret. Begge arter er i tilbagegang på landsplan, Agerhøne således med 2,83 % p.a. og Gulspurv med 2,1 % p.a.

Af de 4 arter med mere behersket præference er Sanglærke og Tornsanger klassificeret som landbrugslandsfugle, begge tillige RHU-klassificerede. Sanglærken er i tilbagegang (-2,08 %/år) mens Tornsanger er i fremgang (+0,4 %/år).

Det er på det statistiske grundlag ikke muligt at vurdere, hvorvidt en fuld udrulning af de i projektet gennemførte vildtplejeinitiativer til at dække en større andel af alle landbrug vil kunne stoppe – eller måske endda vende – tilbagegangene hos de af arterne, der p.t. går ned. Det vil – ud over et bredere statistisk grundlag - kræve studier af, hvorvidt de pågældende arter også rent faktisk har en større *reproduktion* i områder med vildtplejeinitiativer end i områder uden – altså om der er tale om '*source*-' eller '*sink*-' populationer.

Hvad angår de 7 øvrige arter med præference for vildtpleje – men som hverken er landbrugslands eller listearter -, så er deres aktuelle bestandsudvikling (målt i snit over de 40 år, hvor DOF har udført punkttællinger) for de 5 af arterne stabil eller positiv (Sangdrossel således +0,08 %/år, Gærdesmutte +0,97 %/år, Solsort +0,56 %/år, Ringdue +1,47%/år og Gransanger +4,74 %/år) mens Fasan og Havesanger udviser tilbagegange (på hhv. -0,99 og -1,35 %/år).

Igen gælder det samme ræsonnement som ovenfor, at det på det statistiske grundlag og p.g.a. den manglende viden om, hvorvidt bestandene i forsøgsområderne er '*source*-' eller '*sink*-'bestande, ikke er muligt at vurdere, om fuld udrulning af vildtplejeinitiativer til alle brug vil kunne bremse tilbagegangene for Fasan og Havesanger – specielt for Havesanger kan også forhold under træk og vinterophold spille ind på bestandsudviklingen.

³ BEMÆRK at der i Ørnfeldt skete begrænset udsætning af Agerhøne. Se nærmere i afsnit 5.2.1

Der hersker dog næppe nogen tvivl om, at en fuld udrulning vil bidrage yderligere til stabiliseringen og væksten i bestandene af Sangdrossel, Gærdesmutte, Solsort, Ringdue og Gransanger, der alle er i fremgang og som derfor utvivlsomt vil etablere sig også i de nye vildtpleje-initiativer, uanset om der herved danner 'sink-' eller 'source-bestande'.

I den modsatte ende af skalaen findes et mindre register af 'vildtplejefornægtere', i prioriteret rækkefølge (med den største fornægter først) således:

Råge, Stær, Sølvmåge, Sjagger, Bysvale, Engpiber og Bogfinke

De forekommer alle med individtætheder i forsøgsområderne, der ligger på under det halve af de tilsvarende tætheder i ikke-forsøgsområder. For Sjaggerens vedkommende er resultatet sandsynligvis udtryk for en tilfældighed, da det i vid udstrækning kan tilskrives en enkelt Sjaggerflok, der under forårs-rast slog sig ned i et hegn i et referenceområde, hvilket statistisk får arten til at fremstå som 'vildtplejefornægter'. Et muligt lokalt ynglepar ved Ørnfeldt viste sig omvendt tiltrukket af en vildtstribе.

Blandt de syv vildtplejefornægtere er 4 arter (Råge, Stær, Sjagger og Engpiber) rubriceret som landbrugslandsfugle, heraf to RHU-klassificeret (Stær og Engpibe), og de 3 af arterne er i stærk tilbagegang (Stær således -2,24 %/år, Sjagger -4,07 %/år og Engpiber -2,4 %/år), mens Rågen er i svag fremgang (+0,81 %/år). De tre sidste arter, der ikke er rubriceret som landbrugslandsarter – nemlig Sølvmåge, Bysvale og Bogfinke – er i fremgang (hhv. +1,4, +0,47 og +0,06 %/år – i det dog Bysvalens bestandsudvikling i det seneste 10-år er ændret radikalt til nu -2,55 %/år).

Viben, der også falder i gruppen af 'vildtplejefornægtere', men som kun forekommer med i alt 4 individer i 25-metersbåndene i undersøgelse og derfor ikke indgår i den samlede analyse, er også en art i voldsom tilbagegang, således -2,43 %/år.

De i projektet afprøvede vildtplejeinitiativer vil tilsyneladende ikke gavne de fire nævnte nødlidende landbrugslandsarter (Stær, Sjagger, Engpiber og Vibe), da de ikke udviser præference for vildtplejeområderne – snarere tvært imod. Dog hersker der som nævnt en vis tvivl om Sjagger, der rent faktisk er set fouragere i vildtplejestrøber i yngletiden.

Hegnspræference

Der er fundet meget uens præferencer for hegn de forskellige arter imellem. Et meget bredt register af småfugle samt arter som Fasan, Musvåge og Ringdue – i alt 15 arter – har mindst dobbelt så høj individtæthed i områder med hegn som i områder uden hegn – Grønirisk og Sangdrossel forekommer i undersøgelsen således KUN i hegns-transektter, og Musvitten næsten kun. Kun 3 af de 15 arter er landbrugslandsarter, og kun 3 listede.

Også i denne analyse forekommer et – dog mindre – register af arter med negativ præference ('hegnsfornægtere'). Sølvmåge, Sanglærke og Stær forekommer således i individtætheder i hegnsområder, der ligger under det halve af de tilsvarende individtætheder i ikke-hegnsområder, ligesom Vibe også er en sand hegnsfornægter, men den forekommer sammenlagt kun med i alt 4 individer i 25-meterbåndene, så den er som nævnt ovenfor udeladt af herværende analyse.

Både Sølvmåge, Sanglærke og Stær (og for den sags skyld også Vibe) er listede.

Sanglærke og Stær (og Vibe) er RHU-klassificerede, og de viser alle tre store tilbagegange på mellem 2,08 og 2,43 %/år, mens Sølvmågen viser fremgang (+1,47 %/år).

De øvrige hegnsfornægttere i undersøgelsen (Bysvale, Gråkrage, Engpiber og Bomlærke) er alle på nær Gråkrage listede, og alle på nær Bysvale klassificeret som landbrugslandsarter. Engpiber og Bomlærke går tilbage med hhv. 2,4 og 0,83 %/år, mens Gråkrage går frem med +0,62 %/år og Bysvale med +0,47 %/år (som nævnt dog med en radikal ændring i det seneste 10-år nu -2,55 %/år).

Effekt på biodiversitet

Ses isoleret på vildtplejens og hegnes effekt på biodiversiteten (målt som målrettet støtte til listede arter), kan det konstateres, at kun 3 ud af de 11 arter, der i et eller andet omfang har præference for vildtplejeinitiativer, er listede, mens 6 ud af de 10 arter, der har *negativ* præference for vildtplejeinitiativer, er listede. På tilsvarende vis er kun 1 ud af 15 hegnselskere listede (nemlig Gulspurv), mens 6 ud af 7 hegnsfornægttere er det (nemlig Bomlærke, Engpiber, Bysvale, Stær, Sanglærke og Sølvmåge).

Tilstedeværelsen af vildtplejeinitiativer og hegn i landskabet bidrager tydeligvis til at øge naturindholdet (flere arter), men kun i begrænset omfang til at øge biodiversiteten (i form af målrettet støtte til listede arter).

I kapitel 5 analyseres de egentlige landbrugslandsarters forekomst nøjere.

Effekt af stort naturindhold (Slagelse øvrige)

Den separate undersøgelse af Slagelse-ejendommen med et meget højt naturindhold (ud over de i forbindelse med projektet gennemførte vildtplejeinitiativer) viste tilsvarende billede, nemlig med en stærk præference for landbrugslandsarterne Gulspurv og Agerhøne (og til dels Tornsanger), men derudover ingen præference for de øvrige landbrugslandsarter. Til gengæld høje individtætheder af mere skovtilpassede arter.

4.2. Pattedyr

Der er registreret to pattedyrearter i projektperioden, nemlig Hare og Rådyr med henholdsvis 150 og 64 individer, og de centrale optællingsdata fremgår af Tabel 4.6.

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt		I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Hare	150		62	2,1	0,7	1,4	1,4	4,9	0,2
Rådyr	64		24	1,1	-	0,6	0,5	1,3	0,2
Kommentarer: Hare: N for Slagelse øvrige = 24. Rådyr: N for Slagelse øvrige = 7.									

Tabel 4.5.: Samlet overblik over tællerresultaterne for pattedyr. Se teksten for nærmere forklaring.

4.2.1. Hare:

Det fremgår, at der som nævnt er registreret i alt 150 Harer, hvoraf de 62 registreredes i 25-meterbåndene

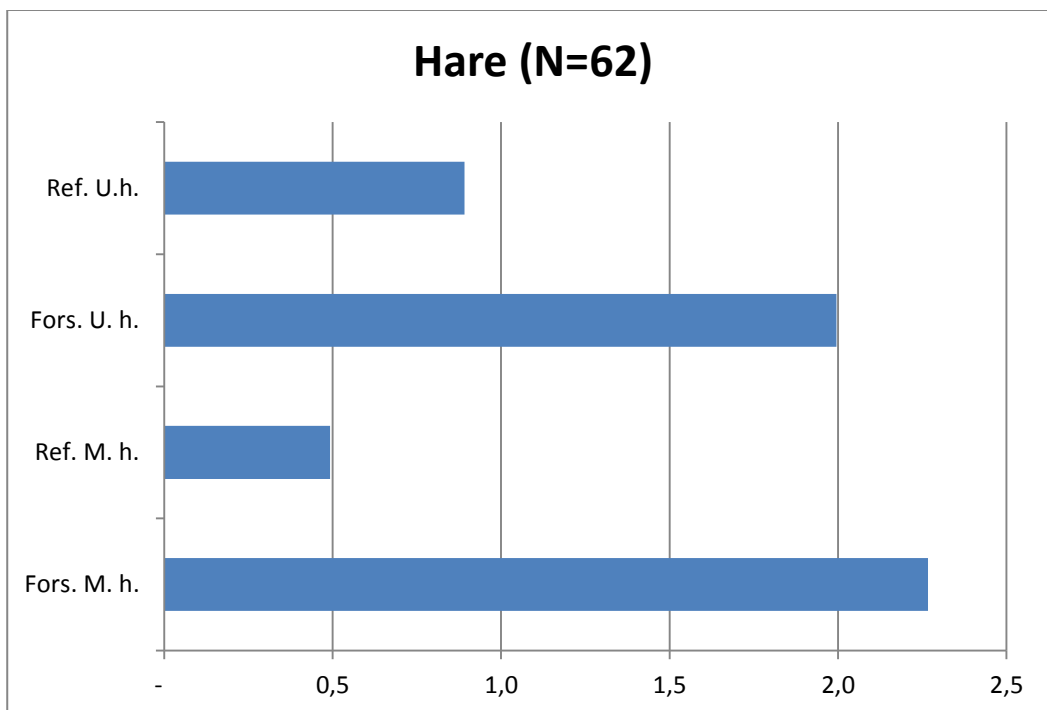
(uden for Slagelse, øvrige) og de 24 i 25-metersbåndene i Slagelse øvrige. Begge steder havde Haren en meget høj præference for forsøgsområderne, men tilsyneladende ingen præference for hegn eller ikke-hegn (nøjagtig samme individtæthed).

Det bemærkes, at individtætheden er faktor 3 gange højere i forsøgsområderne end i referenceområder i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, og hele 24,5 gange højere i Slagelse øvrige. Ejendommen med vildtplejetiltag ved Slagelse var således på det nærmest spækket med Harer, hvilket ud over vildtplejeinitiativerne kan tilskrives det forhold, at småbiotopindholdet som nævnt var meget højt, samt måske, at ejendommen blev drevet pløjefrit (?).

I Figur 4.2. er forekomstmønstret brudt ned i forhold til forskellige kombinationer af forsøg/ikke-forsøg og hegn/ikke-hegn.

Det fremgår, at haren indenfor forsøgsområderne tilsyneladende har en vis præference for områder med kombinationen forsøg og hegn, og en anelse lavere præference for forsøgsområder uden hegn. I referenceområderne synes omvendt at være en svag præference for områder uden hegn.

Under alle omstændigheder kan det slås fast, at Haren har en høj præference for vildtplejetiltag.

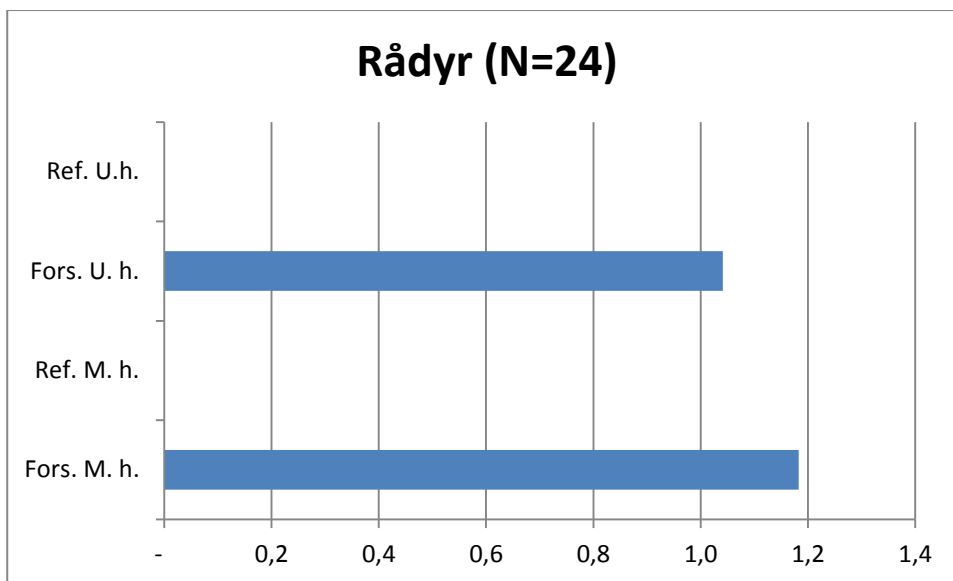
Figur 4.4.: Præferencen for samtlige (eksklusive Slagelse øvrige) Harer registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgsområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgsområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

4.2.2. Rådyr

Som det fremgår af Tabel 4.5. er der registreret i alt 64 rådyr i projektperioden, heraf de 24 i 25-metersbåndet uden for Slagelse øvrige og de 7 i 25-meterbåndet i Slagelse øvrige.

ALLE registrerede rådyr i 25-metersbåndene uden for Slagelse øvrige er registreret i forsøgsområder (og **kun** dér), mens der i Slagelse øvrige er registreret et enkelt dyr i referenceområderne, hvilket stadig resulterer i en stor over-repræsentation i forsøgsområderne, der er 6,5 gange højere end i referenceområderne.

Uden for Slagelse øvrige synes at være en svag præference for områder med hegn, hvilket også fremgår af nedbrydningen i Figur 4.4.

Figur 4.5.: Præferencen for samtlige (eksklusive Slagelse øvrige) Rådyr registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgsområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgsområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

Det kan konkluderes, at rådyr har en meget klar præference for områder med vildtpleje, og her måske især hvor vildtplejen sker i tilknytning til hegn.

4.2.3. Sammenfattende konklusion på pattedyr

For såvel Hare som Rådyr synes at være en meget klar præference for områderne med vildtplejetiltag, for begge vedkommende med en svag yderligere præference for forsøgsområder med hegn.

I det omfang en større andel af en ejendom udlægges med småbiotoper og remiser m.v., som tilfældet er det i Slagekse-eksemplet, opnås en endda særdeles høj individtæthed af hare – mere end 2,5 gange højere end målt i andre områder med vildtplejeinitiativer.

5. Analyse af landbrugslands-arternes respons på vildtplejetiltag og hegn samt kombinationer heraf

5.1. Alle landbrugslandsarter under ét

EU-RING	Art	RHU-kl.	Liste-status	Best.udv. % pr. år	YFI Atlas-kvadrat?		Antal reg.		M./U. FORSØG		HEGN		M./U. FORSØG & HEGN				
					BE65	DG98	EG97	i proj.	Ind./1000 m, 25m	M. Fors.	U. forsøg	M hegn	U hegn	Ind./1000 m, 25-m, fors./ref & m/u hegn	fors m h.	ref. M. h.	fors. U. h.
2600	Rørhøg	G	EU-I	4,26	M	M	13	1	0,0	-	0,0	-	0,1	-	-	-	-
3040	Tårnfalk	F	SPEC 3	0,04	Si	M	6	4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
3670	Agerhøne	A	SPEC 2	-2,83	Si	M	17	16	0,6	0,2	0,4	0,3	0,5	0,3	0,6	0,1	0,1
4500	Strandskade	G	Eur-VU; W-NT; SPEC 1	-2,38	Si	Si	12	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4930	Vibe	F	Eur-VU; W-NT; SPEC 1	-2,43	Si	Si	92	4	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	-	-	0,2	0,2
5190	Dobbeltbekkasin	G	SPEC 3	-3,43	Sa	Si	4	1	0,0	-	0,0	-	0,1	-	-	-	-
5460	Rødben	G	Eur-VU; SPEC 2	-2,14	Sa	Si	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5900	Stormmåge	F	SPEC 3	0,02	Si	Si	69	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9760	Sanglærke	A	SPEC 3	-2,08	Si	Si	610	237	6,2	4,6	2,2	8,1	3,4	1,0	8,7	7,5	7,5
9920	Landsvale	A	SPEC 3	-0,29	Si	Si	145	134	2,5	3,6	3,2	2,9	3,4	2,9	1,6	4,1	4,1
10110	Engpiber	G	Eur-VU; W-NT; SPEC 1	-2,4	Sa	Sa	128	52	0,5	1,9	1,0	1,3	0,2	1,8	0,7	1,9	1,9
10170	Gul Vipstjert	G	SPEC 3	-5,85	Sa	Sa	8	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10200	Hvid Vipstjert	G	SPEC 2	2,48	Si	Si	24	8	0,1	0,2	0,2	0,1	0,3	0,2	-	0,2	0,2
11370	Byrkefugl	G	SPEC 3	-4,84	Si	Si	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11460	Stenpikker	G	SPEC 3	-1,46	Si	Si	1	1	-	0,0	-	0,0	-	-	-	0,1	0,1
11980	Slagger	G	SPEC 3	-4,07	Si	Si	247	196	0,1	8,6	7,4	1,9	-	14,8	0,2	0,2	3,6
12500	Kærsanger	G	SPEC 3	0,35	M	Sa	3	2	0,1	-	-	0,1	-	-	-	-	-
12740	Gærdesanger	G	SPEC 3	-1,75	Sa	Si	3	2	0,1	-	0,1	-	-	-	-	-	-
12750	Tornsanger	F	SPEC 3	0,4	Sa	Si	98	72	1,9	1,3	3,0	0,5	3,2	2,9	0,9	0,1	0,1
15150	Rødrygget Tornskade	F	EU-I; SPEC 2	-2,63	M	Sa	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15630	Råge	G	SPEC 2	0,81	Si	M	125	47	-	2,1	1,1	1,0	-	2,2	-	2,0	2,0
15673	Gråkrage	G	SPEC 3	0,62	Si	Si	356	125	1,9	3,7	2,4	3,2	3,8	0,9	0,2	6,1	6,1
15820	Stær	F	SPEC 3	-2,24	Si	Si	67	51	-	2,3	0,6	1,6	-	1,3	-	3,1	3,1
15980	Skovspurv	G	SPEC 3	2,05	Si	Si	78	35	0,7	0,8	1,0	0,6	1,5	0,6	0,1	1,1	1,1
16530	Stills	G	SPEC 3	6,22	Sa	Si	23	7	0,3	-	0,1	0,2	0,3	-	0,3	-	-
16600	Tornirisk	G	SPEC 2	-2,47	Sa	Sa	11	2	0,1	-	0,1	-	0,2	-	-	-	-
18570	Gulspurv	G	SPEC 2	-2,19	Si	Si	253	162	5,2	2,2	6,6	1,2	8,7	4,4	2,2	0,3	0,3
18820	Bornlærke	A	SPEC 2	-0,83	Sa	M	78	23	0,4	0,7	0,4	0,6	0,7	0,2	0,1	1,1	1,1
	I alt individer						2471	1182	20,9	32,4	30,1	24,0	26,7	33,4	15,8	31,6	31,6

Tabel 5.1.: Landbrugs-landsarterne og deres individ-tætheder i forskellige områder (eksklusive Slagelse øvrige).

I Tabel 5.1. gives en samlet oversigt over samtlige landbrugslandsfugle og deres individtæthed i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, udtrykt i individer pr. 1000 m transekt i 25m-båndet i forskellige områdetyper. Disse data analyseres dybere i det følgende.

Det ses, at 3 ud af de i alt 28 landbrugslandsarter slet ikke er registreret i områderne eksklusive Slagelse øvrige (nemlig Rødben, Bynkefugl og Rødrygget Tornskade) og at yderligere 3 arter ikke er registreret i 25-metersbåndet (nemlig Strandskade, Stormmmåge og Gul Vipstjert).

Disse i alt 6 arter indgår derfor ikke i den videre analyse, der således sammenlagt omfatter 22 arter.

En oversigt over optællingsdata for alle landbrugslandsarter under ét er trukket ud i Tabel 5.2.

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
	Eksklusive Slagelse, øvrige							Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Alle landbrugs-lands-arter, individer	2471	2085	1182	20,9	32,4	30,1	24,0	26,7	26,1
	ANTAL ARTER (N)								
Arter	25	24	22	19	16	20	18	11	13
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 252 og artsantallet var her 11 i forsøgs- og 13 i ikke-forsøgsområderne.									

Tabel 5.2. Oversigt over optællingsresultaterne for alle landbrugslandsarter under ét (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

Det fremgår, at der er registreret sammenlagt 2.471 individer af landbrugslandsarter fordelt på 25 arter - heraf 2.085 eksklusive overflyvende (fordelt på 24 arter). Af dem registreredes 1.182 fordelt på 22 arter i 25-metersbåndene i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, hvor der registreredes 252 individer i 25-metersbåndene (og hhv. 11 og 13 arter i hhv. forsøgs- og ikke-forsøgs-områder).

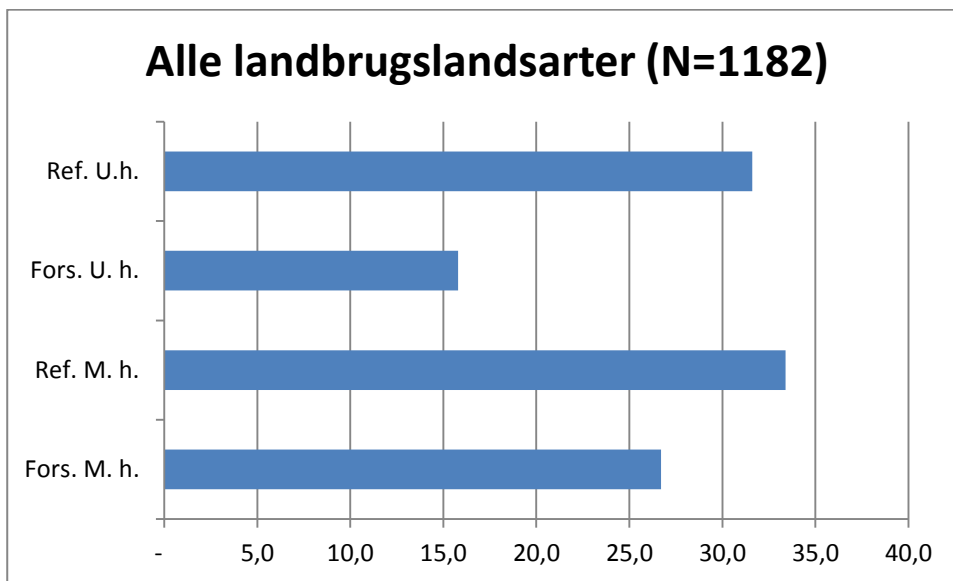
Det ses, at forskellen mellem individtæthederne af landbrugslandfugle i hhv. forsøgs- og ikke-forsøgs-områder er endnu større end for alle fuglearter under ét, nemlig kun 20,9 individer pr. 1000 transektmeter i forsøgsområder mod 32,4 i referenceområder. Mens andelen af individer i forsøgsområder for *alle arter* under ét således udgjorde i størrelsesordenen 42 %, udgør den tilsvarende andel for landbrugslandsfuglenes vedkommende små 39 %. Til gengæld er artsantallet for landbrugslandsarter højere i forsøgs- end i referenceområder (nemlig 19 mod 16).

Det skal bemærkes, at opgørelsen her er meget følsom overfor, at en relativ stor del af de individer, der er registreret i referenceområderne i virkeligheden kan henføres til en Sjaggerflok på 150 individer, der slog ned i et hegn i et referenceområde ved Vildbjerg under tællingen dér den 29.01.17. Tages Sjagger helt ud af beregningerne, bliver den gennemsnitlige individtæthed i forsøgs- og ikke-forsøgsområder langt mere lige, nemlig hhv. 20,9 og 23,8 individer pr. 1000 transektmeter og andelen stiger dermed til 47 % af alle registrerede individer i 25-metersbåndene.

Det ses derudover af Tabel 5.2., at landbrugslandsfuglene har en tydelig præference for områder med hegn, hvor andelen udgør små 56 %, ligesom der også forekommer lidt flere arter (20 mod 18 i ikke-hegnsområder). Igen hvis Sjagger tages ud, niveles individueltæthederne i henholdsvis hegns- og ikke-hegnsområder ud til stort set det samme, nemlig hhv. 22,7 og 22,1 individer pr. 1000 transektmeter og andelen falder derved til knap 51 %.

I Slagelse øvrige synes landbrugslandsfuglearterne målt på individueltæthed at have en – om end meget svag – præference for forsøgsområderne, men de udviser omvendt et lidt højere artsantal i ikke-forsøgsområder.

I Figur 5.1. er dataene for alle områder eksklusive Slagelse øvrige brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder.

Figur 5.1. Præferencen for alle landbrugslandsarter registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgsområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgsområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

Det generelle billede dækker imidlertid over store forskelle fra art til art hvilket ses af Tabel 5.3., som viser meget stor forskel på de forskellige landbrugslandsarters præference for hhv. områder med vildtplejetiltag og områder med hegn.

Præference for vildtpleje				Præference for hegn			
Art	% Fors.	N	RHU	Art	% Hegn	N	RHU
Agerhøne	76	16	A	Tornsanger	87	72	F
Gulspurv	71	162		Gulspurv	84	162	
Tornsanger	59	72	F	Sjagger	79	196	
Sanglærke	57	237	A	Hvid Vipstjert	66	8	
Tårnfalk	51	4	F	Skovspurv	64	35	
Skovspurv	47	35		Tårnfalk	54	4	F
Landsvale	41	134	A	Agerhøne	54	16	A
Hvid Vipstjert	38	8		Landsvale	52	134	A
Bomlærke	36	23	A	Råge	51	47	
Gråkrage	34	125		Bomlærke	43	23	A
Vibe	26	4	F	Engpiber	42	52	G
Engpiber	20	52	G	Gråkrage	42	125	
Sjagger	1	196		Stær	29	51	F
Råge	-	47		Vibe	28	4	F
Stær	-	51	F	Sanglærke	21	237	A
Meget positiv				RHU-klasser:			
Positiv				A Agerlandsarter			
Neutral				F Landbrugslandsarter			
Negativ				G Engfugle			
Meget negativ							

Tabel 5.3.: Præference for hhv. forsøgsområder og hegnsområder for de landbrugslandsarter der forekom med 4 individer eller mere i 25-metersbåndene og udtrykt ved, hvor mange procent af det samlede, gennemsnitlige antal individer pr. 1000 m transekt, der er registreret i hhv. forsøgs- og hegnsområderne. 'N' er antallet af individer, der indgår i beregningsgrundlaget. Endelig er RHU-klassen angivet for de arter, der er RHU-klassificeret. De med rødt markerede arter er listearter.

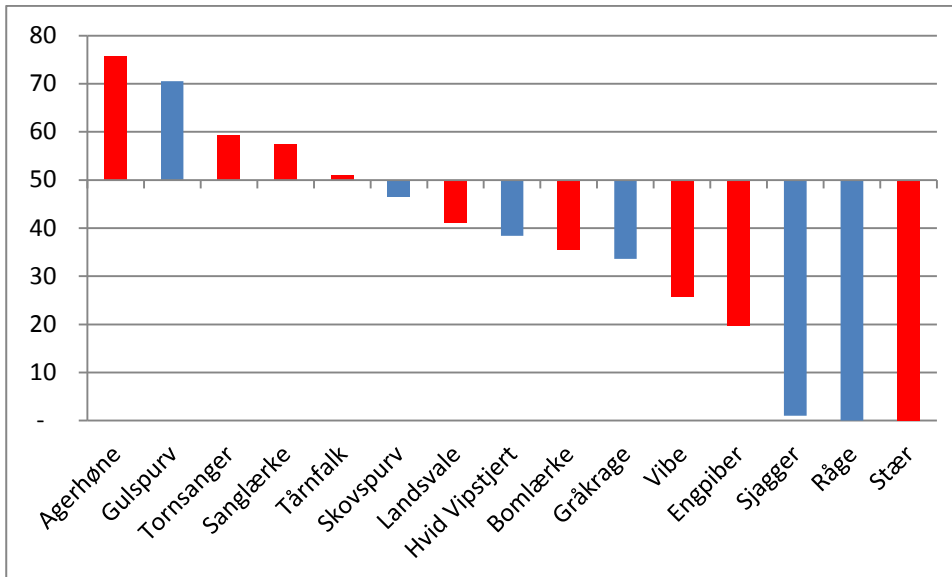
De to præference-analyser er gengivet grafisk nedenfor i Figur 5.2. og 5.3.

5.1.1. Præference for forsøgsområder

Fire arter, nemlig Agerhøne, Gulspurv, Tornsanger og Sanglærke, viser i nævnte rækkefølge positiv præference for områder med vildtplejeinitiativer. Heraf er de to (Agerhøne og Sanglærke) RHU-klassificeret som egentlige 'Agerlandsarter' og én (Tornsanger) som 'Landbrugslandsart', mens den sidste (Gulspurv) ikke er RHU-klassificeret.

Blandt de signifikante 'vildtplejefornægterne' er to arter (Landsvale og Bomlærke) RHU-klassificeret som 'Egentlige agerlandsarter', to (Stær og Vibe) som 'Landbrugslandsart' og én (Engpiber) som 'Engfugl'.

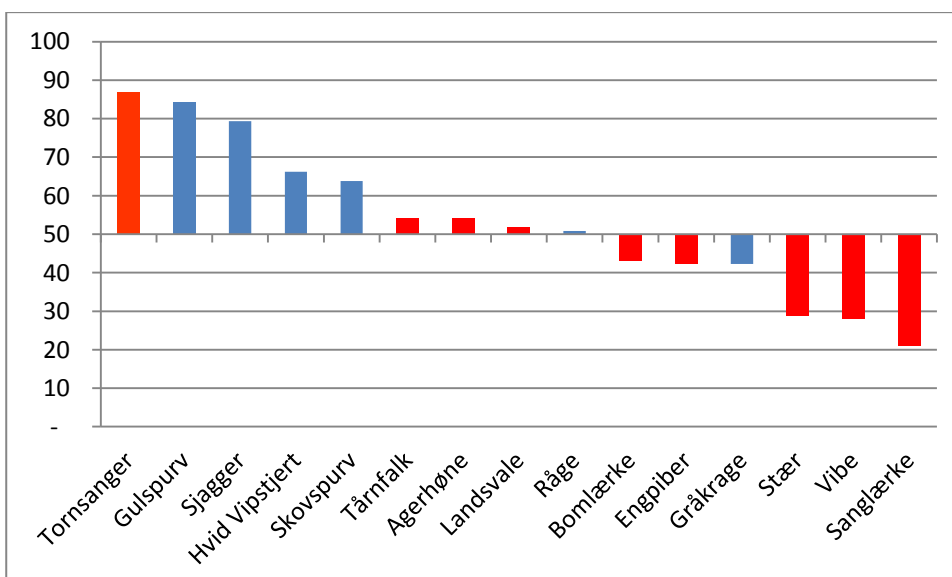
Alt i alt tegner tre RHU-klassificerede arter sig som 'Vildtpleje-elskere' og fem sig som 'Vildtplejefornægtere'. En enkelt, Tårnfalken, er hverken-eller. Ses isoleret på de fire 'Egentlige agerlandsarter', falder de med to arter i hver gruppe.

Figur 5.2.: 15 landbrugslandsarters præference for vildtplejeinitiativer, udtrykt ved, hvor mange procent af det samlede, gennemsnitlige antal individer pr. 1000 m transekt, der er registreret i forsøgsområderne (dvs. 50 = hverken præference for eller imod). Ordnet efter præference. RHU-klassificerede arter er mærket med rødt.

5.1.2. Præference for hegnsområder

Ses isoleret på hegnspræference, er der 5 arter, der skiller sig ud som signifikante 'hegnsselskere', nemlig Tornsanger, Gulspurv, Sjagger, Hvid Vipstjert og Skovspurv, og heraf er kun én art RHU-klassificeret, nemlig Tornsanger som 'Landbrugslandsfugl'. Omvendt er fem ud af de seks signifikante 'hegnsfornægttere' RHU-klassificeret, heraf to som 'Egentlige Agerlandsarter' (Sang- og Bomlærke), to som 'Landbrugslandsarter' (Vibe og Stær) og en enkelt som 'Engfugl' (Engpiber).

Figur 5.3.: 15 landbrugslandsarters præference for hegn, udtrykt ved, hvor mange procent af det samlede, gennemsnitlige antal individer pr. 1000 m transekt, der er registreret i hegnstransektterne (dvs. 50 = hverken præference for eller imod). Ordnet efter præference. RHU-klassificerede arter er mærket med rødt.

I det følgende analyseres nærmere dels de egentlige agerlandsarter i hht. RHU-klassificeringen, dels de øvrige landbrugslandsfugle, der har forekommet med >10 individer i 25m-båndet (hvilket arbitrært er sat som den laveste acceptable grænse for at kunne sige noget validt om præferencer) og endelig de øvrige landbrugslandsfugle.

5.2. De egentlige agerlandsarter

I h.t. RHU-klassificeringen yngler der fire klasse A-arter i Danmark og ifølge DOFs Atlasprojekt yngler alle fire arter da også sandsynligvis i alle tre projektområder (se Tabel 5.1.), og de er også registreret i 25-metersbåndene i alle tre områder med nedenstående samlede antal:

- Agerhøne (N=16)
- Sanglærke (N=237)
- Landsvale (N=134)
- Bomlærke (N=23)

I det følgende analyseres de enkelte arters forekomst nærmere.

5.2.1. Agerhøne

Der er registreret i alt 16 Agerhøns i 25-meterbåndene i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, hvor der forekom 11 – se Tabel 5.4.

Det skal dog bemærkes, at der som led i Vildtplejen skete begrænset udsætning af Agerhøne (dog ikke i tælleperioden), hvorfor der i Tabel 5.4. er indsat en ekstra linje med data eksklusive Ørnfeldt.

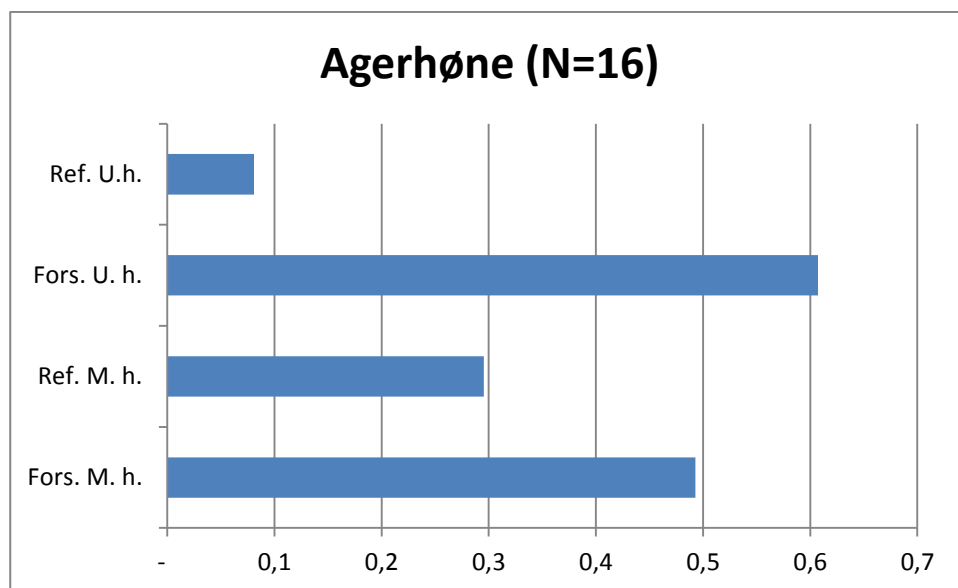
ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Agerhøne, alle forsøgsomr.	28	28	16	0,6	0,2	0,4	0,3	2,4	-
Agerhøne, eksklusive Ørnf.	16	16	5	0,3	0,2	0,3	0,1	2,4	-
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 11.									

Tabel 5.4.: Oversigt over optællingsresultaterne for Agerhønet (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre) og i særskilt linje også eksklusive Ørnfeldt, hvor der skete begrænset udsætning af Agerhøne. Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

Det ses, at Agerhønen har tydelig præference for forsøgsområder – helt tydeligt i Slagelse øvrige, hvor den *kun* forekom i forsøgsområderne. Udelades Ørnfeldt (med udsætning) bliver præferencen mindre udtalt, men nu på et meget begrænset statistisk grundlag.

I Figur 5.4. er forekomstmønsteret nedbrudt yderligere på kombinationer af forsøg og hegn, og inden for den klare præference for forsøgsområder, synes at være en svag yderligere præference for forsøgsområder *uden* hegn, mens arten i referenceområderne synes at have en klar præference for områder *med* hegn.

(Undlades Ørnfeldt nivelleres præferencen for forsøg med hegn og reference med hegn, mens der slet ikke forekommer fugle i reference uden hegn – men baseret på et meget spinkelt, statistisk materiale).

Figur 5.4.: Præferencen for alle Agerhøns registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgssområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgssområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

Opsummeret kan det konstateres, at Agerhønen har en klar præference for områder med vildtplejeinitiativer, og her måske især dem, der *ikke* ligger i tilknytning til hegn (idet dog arten har en svag præference for hegnsområder generelt).

5.2.2. Sanglærke

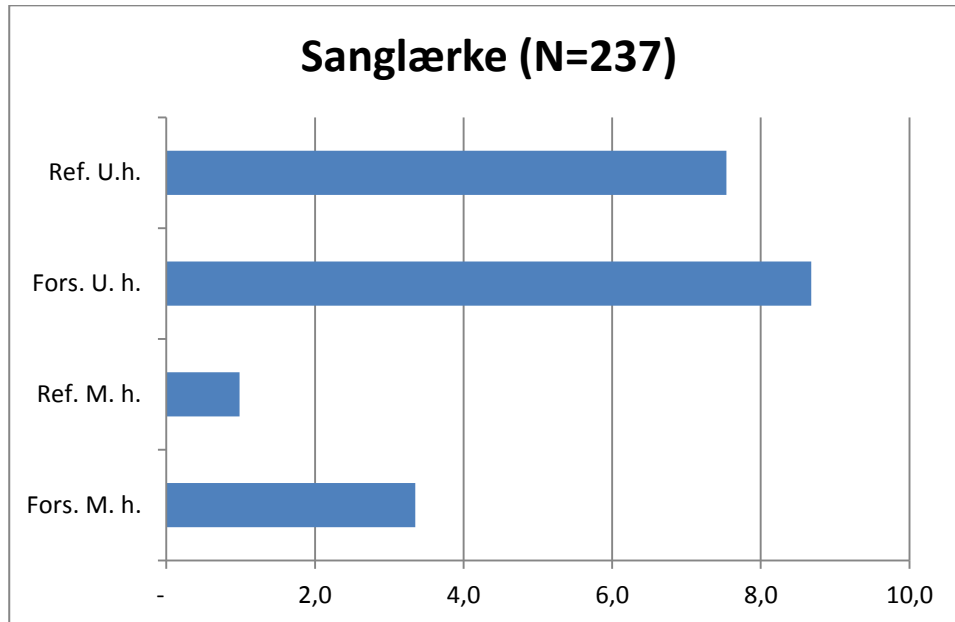
Der er registreret i alt 237 Sanglærker i 25-meterbåndene i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, hvor der forekom 10 – se Tabel 5.4.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Sanglærke	652	648	237	6,2	4,6	2,2	8,1	0,4	1,1
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 10.									

Tabel 5.5.: Oversigt over optællingsresultaterne for Sanglærke (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

Det ses at Sanglærken har en vis præference for forsøgssområder, men en langt mere udpræget præference for ikke-hegnsområder (og i Slagelse øvrige en klar præference for ikke-forsøgssområdet, hvor der ikke var nær så meget så trævegetation).

I Figur 5.5. er forekomstmønsteret for alle områder eksklusive Slagelse øvrige nedbrudt yderligere på kombinationer af forsøg og hegn, og inden for den klare præference for ikke-hegnsområder, synes at være en yderligere svag præference for forsøgsområde, mens arten i områder med hegn har en meget klar præference for forsøgsområder.

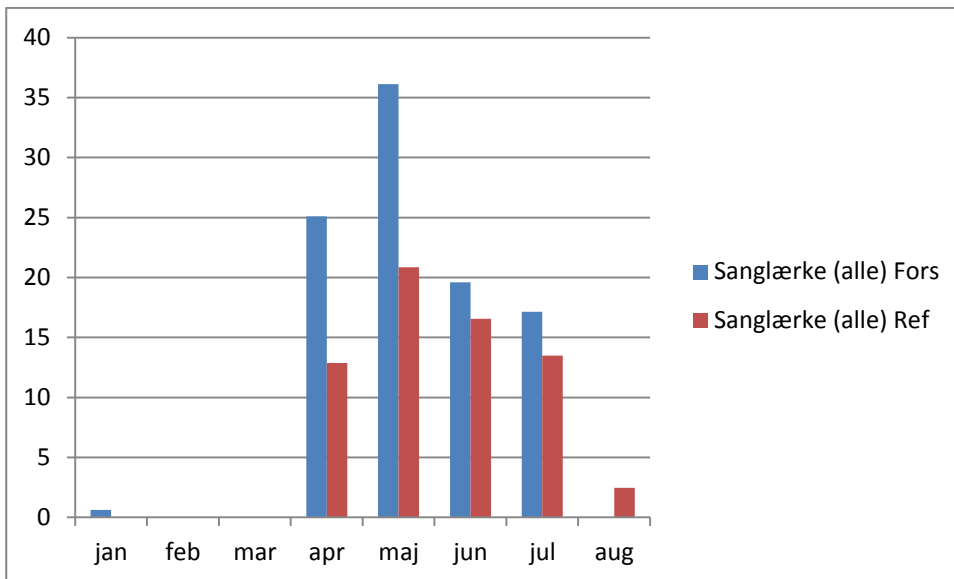

Figur 5.5.: Præferencen for alle Sanglærker registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgsområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgsområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

Det skyldes utvivlsomt ikke mindst, at der ved Ørnfelt fandtes barjordsstriber langs de derværende hegn, som gav et tydeligt tilhold, hvilket analyseres nærmere i det følgende.

Der er også gennemført en analyse af eventuelle forskydninger i præferencer hen over året i Vildbjerg og Ørnfelt.

Til en start vises i Figur 5.6. en samlet gengivelse af alle registrerede sanglærker (i alle bånd) måned for måned i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, og opdelt på hhv. forsøgs- og referenceområder, og udtrykt som antal individer på 1000 m transekt.

Figur 5.6. Antallet af alle Sanglærker pr. 1000 m transekt i hhv. forsøgs- og referenceområder i perioden januar til august 2017 (idet der dog ikke taltes i februar og marts). Alle registreringer er medtaget – dvs. i alle bånd, også >100 meter samt overflyvende.

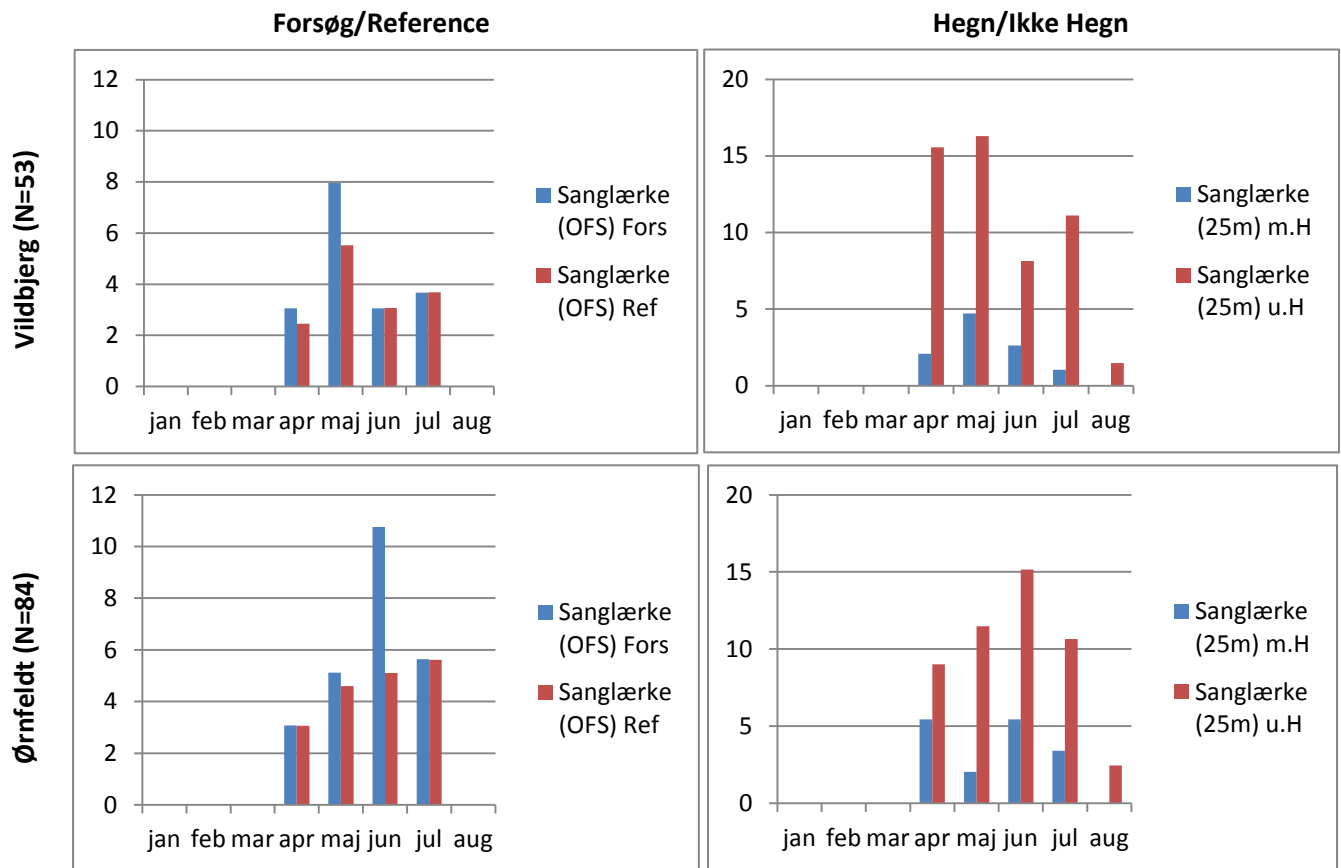
Det ses, at det særligt er i april og maj, at Sanglærken har en udpræget præference for transekter med vildtplejeinitiativer, mens effekten klinger af hen over sommeren og faktisk bliver negativ i august (hvor der slet ikke er registreret Sanglærker i 25-meterbåndene i forsøgsområderne, men heller ikke mange i referenceområderne).

DOFs tidligere arbejder med registrering af Sanglærker har ført til udvikling af en metode, hvor opflyvende, syngende individer registreres særskilt, da de anses for at indikere territoriale fugle, og da indikerer en tydeligere præference end en Sanglærke, der hænger skyhøjt på himlen.

Metoden anvendtes også i nærværende undersøgelse, og i Figur 5.7. er vist en sammenlignende analyse af forekomstmønstrene måned for måned i Vildbjerg og Ørnfeldt, opdelt på hhv. forsøg/ikke-forsøg og hegn/ikke hegn.

Ud over den klare præference begge steder for ikke-hegnsområder året igennem, springer det i øjnene, at der i Ørnfeldt er en klar og yderst markant opblomstring i vildtpleje-præferencen i juni måned, hvor der i Vildbjerg på dette tidspunkt synes at være sket en nivellering. Det kan i al væsentlighed tilskrives det forhold, at der for det første indgik vedligeholdte barjordsstriber i Ørnfeldt, og at der i maj/juni desuden udsåedes vildtblandinger i vildtstriberne, hvilket fremkaldte en yderligere barjordssituation, som også sætter sig spor i hegnspræferencen (idet der også ny-såedes i vildtstriberne langs hegnene), mens der i Vildbjerg ikke skete nysåning og ej heller efterpleje af de i 2016 anlagte barjordsstriber. I Slagelse øvrige sås på tilsvarende vis en opblomstring i antallet af Sanglærker på en tilgrænsende spinat-frømark i august, da der opstod barjordsstriber her som følge af slåning af de planter, der havde stået for bestøvningen.

Sanglærke (OFS i 25-meterbåndet)

Figur 5.7. Sammenlignende analyse af antallet af opflyvende, syngende Sanglærker pr. 1000 transekt-meter i 25-metersbåndene i hhv. forsøgs- og hegnsområder på to landbrug (Ørnfeldt og Vildbjerg) i perioden januar til august 2017 (idet der dog ikke optaltes i februar og marts).

Opsummerende kan det konstateres, at Sanglærken er en meget klar hegnsfornægter, og at den derudover har en vis præference for områder med vildtplejeinitiativer – især og tydeligst i april-maj, hvilket sandsynligvis kan forklares med et højere antal løbebiller i de overvintrende vildtstriber, end såvel vintersæd som nyanlagte vårsædsmarker kan opvise.

Det stemmer godt overens med resultaterne af et tidligere, svensk studie (Josefsson *et al.*, 2013), som efterviste, at randzoner langs vandløb har en positiv effekt på lærkebestandene i de *tilgrænsende* marker, fordi der er et rigere insektliv i overgangen mellem randzonerne og de dyrkede marker. Studiet tilbageviste således tidligere studier, som indikerede, at randzoner *ikke* havde nævneværdig betydning for Sanglærken, eftersom den sjældent fouragerer i *selve* randzonerne med deres typisk høje vegetation.

Det kan også konstateres, at barjordsstriber har en klar præference. Der blev ikke anlagt lærkepletter i 2017 på nogen af de medvirkende brug, men erfaringerne fra Ørnfeldt med barjords-situationen i juni og fra Slagelse øvrige i august, indikerer med al ønskelig tydelighed, at Sanglærken har et udpræget behov for adgang til bar jord i yngletiden.

Sanglærken havde direkte negativ præference for den meget småbiotoprige (herunder især trærige) ejendom i Slagelse (Slagelse øvrige).

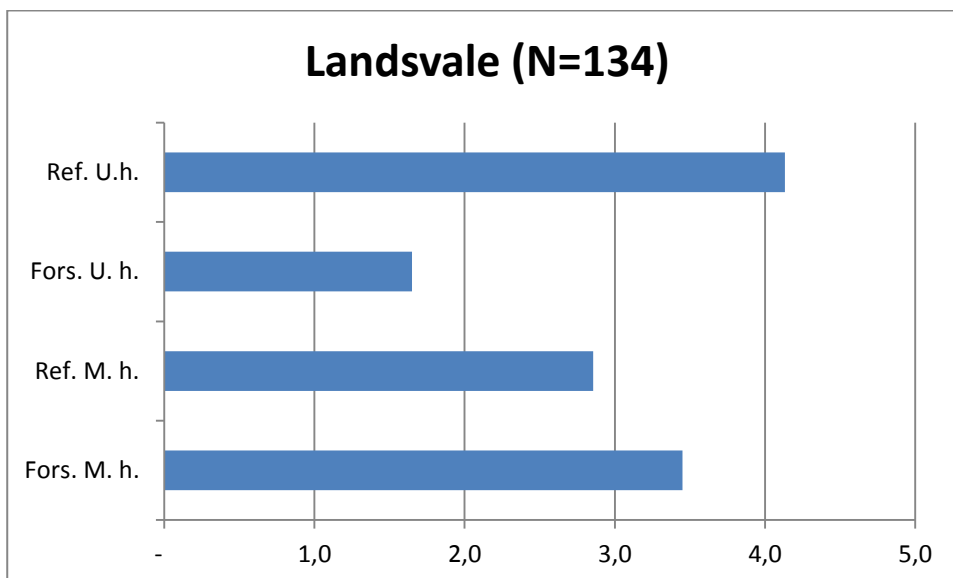
5.2.3. Landsvale

Der er registreret i alt 134 fouragerende Landsvaler i 25-meterbåndene i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, hvor der forekom 40 – se Tabel 5.6.

Det ses at Landsvalen tilsyneladende har en vis præference for ikke-forsøgsområder frem for forsøgsområder, især i Slagelse øvrige, og en svag præference for områder med hegn frem for uden hegn.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Landsvale	197	194	134	2,5	3,6	3,2	2,9	2,6	5,6
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 40.									

Tabel 5.6.: Oversigt over optællingsresultaterne for Landsvale (ekskusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

Figur 5.8.: Præferencen for alle Landsvaler registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgsområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgsområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

I Figur 5.8. er forekomstmønsteret nedbrudt yderligere på kombinationer af forsøg og hegn, og der tegner sig et meget grumset billede, idet Landsvalen i områder med hegn har præference for forsøgsområder, mens den i områder uden hegn har en klar præference for referenceområder. Hegnsreferencen formodes at hænge sammen med den aktuelle vindstyrke på tælledagene, og selv om der tilstræbt ensartede

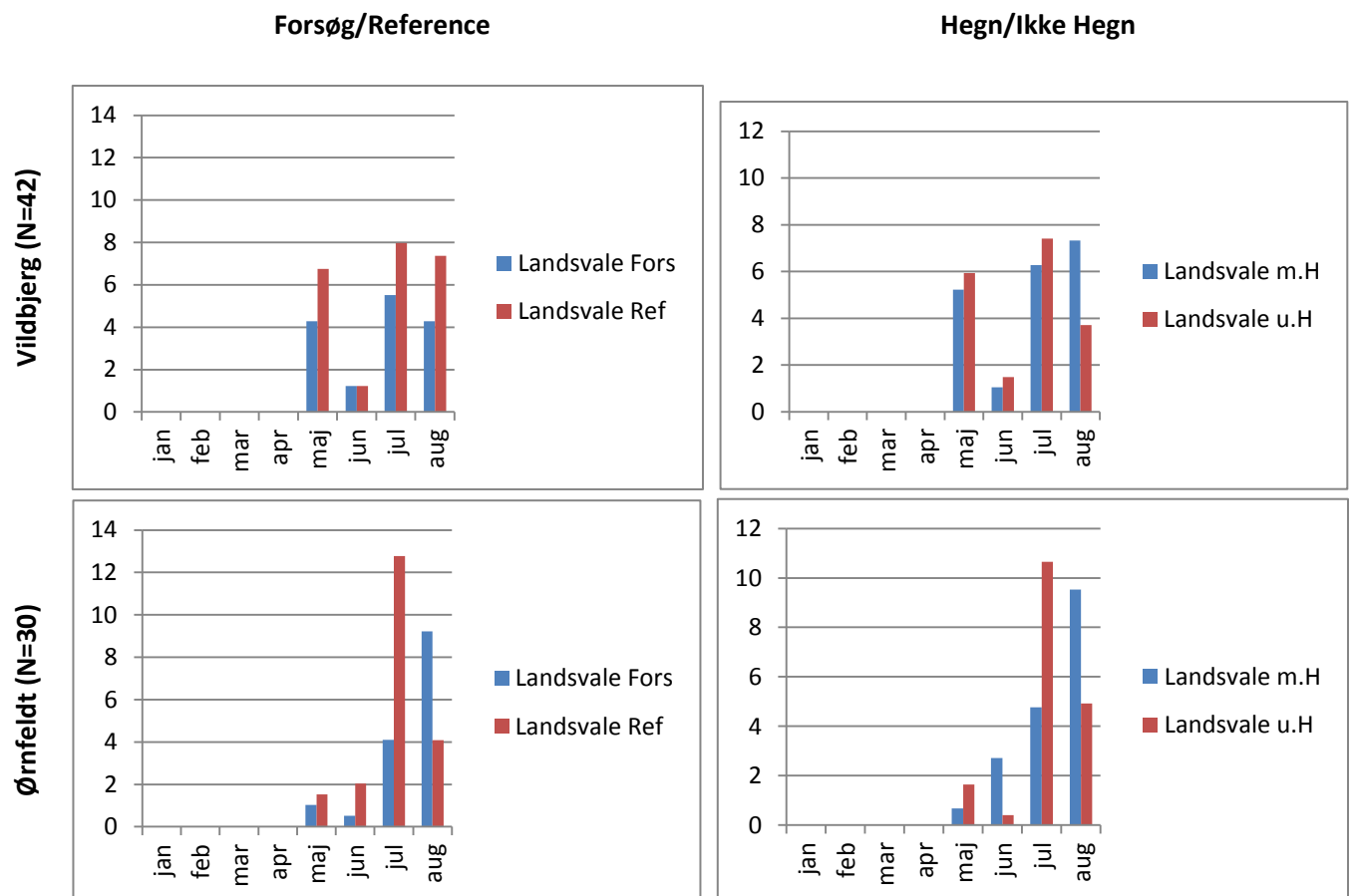
vindstyrkeforhold på tælledagene, svingede den mellem 0 og 6 m/sek., hvilket afgjort skønnes at kunne have haft effekt. Det statistiske materiale er dog alt for spinkelt til at sige noget præcist herom.

En anden bias kan være, at der midtvejs i projektet pludseligt udbandtes to kreaturer tæt ved en reference-transekt i Vildbjerg, og græssende kreaturer har pr. definition en klar præference hos Landsvalen.

Heller ikke en sammenlignende analyse af forekomstmønstrene måned for måned i Vildbjerg og Ørnfeldt, opdelt på hhv. forsøg/ikke-forsøg og hegn/ikke-hegn giver nogen gode forklaringer på de lidt uforudsigelige forekomstmønstre – se figur 5.9.

Hegnspræferencerne svinger således uforklarligt hen over året i både Vildbjerg og Ørnfeldt, dog med noget der ligner en ensartet hegnspræference i august, og mens der året igennem synes at være præference for ikke-forsøgsområder i Vildbjerg, svinger præferencerne kolossalt i Ørnfeldt.

Landsvale

Figur 5.9.: Sammenlignende analyse af antallet af fouragerende Landsvaler pr. 1000 transektmeter i 25-metersbåndene i hhv. forsøgs- og hegnsområder på to landbrug (Ørnfeldt og Vildbjerg) i de måneder, hvor der optaltes (der taltes ikke i februar og marts).

Opsummerende kan det konstateres, at det ud fra nærværende undersøgelse er vanskeligt at vurdere, hvorvidt vildtplejetiltag har betydning for Landsvalen, og at det nok i langt større udstrækning er adgang til græssende kreaturer, der er af betydning for arten.

5.2.4. Bomlærke

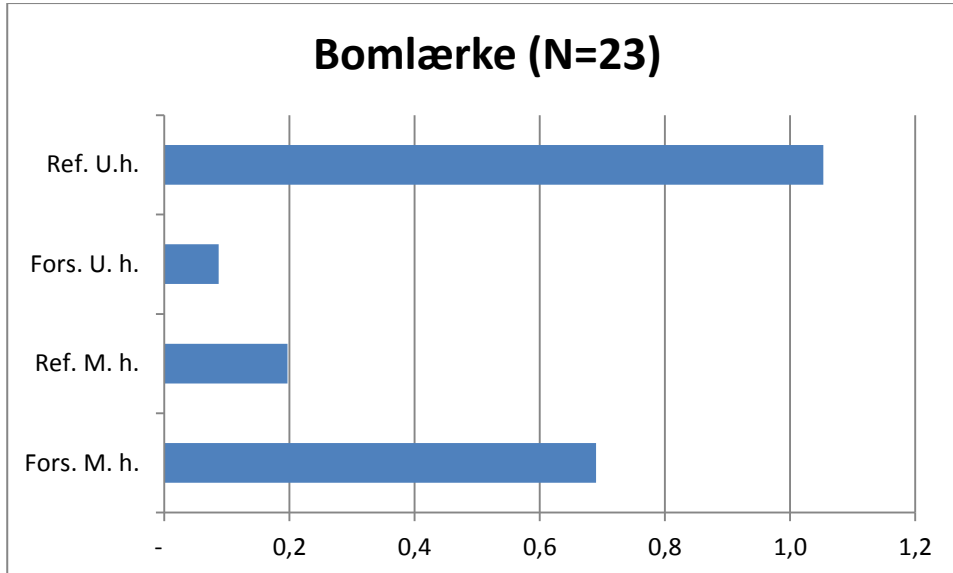
Der er registreret i alt 23 Bomlærker i 25-meterbåndene i alle områder eksklusive Slagelse øvrige (heraf 21 i Vildbjerg), og der forekom 2 i Slagelse øvrige– se Tabel 5.7. Se tillige *Heldbjerg & Fox, 2016* for den specielle, regionale fordeling af Bomlærke i Danmark.

Det ses, at Bomlærken tilsyneladende har en vis præference for ikke-forsøgsområder frem for forsøgsområder, især i Slagelse øvrige, hvor den kun forekommer i ikke-forsøgsområder, og en svag præference for områder uden hegn frem for med hegn.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Bomlærke	87	76	23	0,4	0,7	0,4	0,6	-	0,4
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 2.									

Tabel 5.7.: Oversigt over optællingsresultaterne for Bomlærke (ekskusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

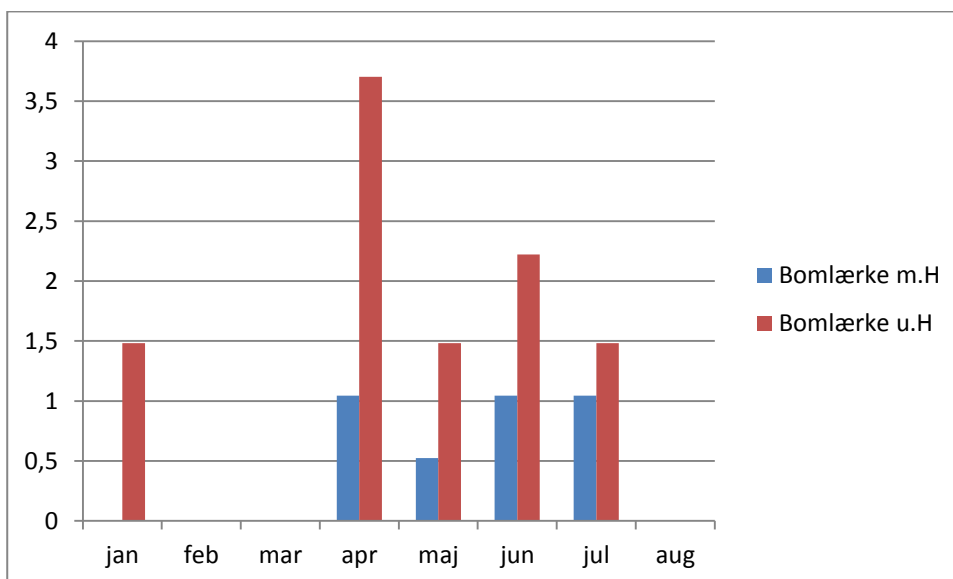
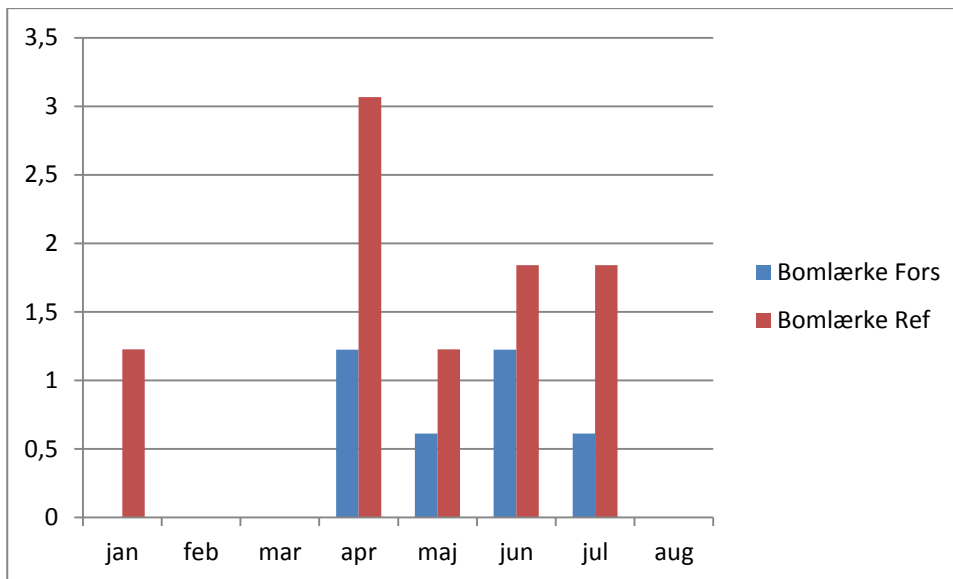
I Figur 5.10. er forekomstmønsteret nedbrudt yderligere på kombinationer af forsøg og hegn, og der tegner sig her et billede af, at i områder med hegn har Bomlærken en klar præference for forsøgsområder, mens den i områder *uden* hegn har en endnu klarere præference for referenceområder.

Figur 5.10.: Præferencen for alle Bomlærker registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgsområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgsområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

Da det alene var i Vildbjerg, at Bomlærken forekom i statistisk set bare nogenlunde antagelige antal, er der alene gennemført en analyse af præferencemønstrene hen over året for denne ejendom – se figur 5.11.

Billedet er ret éntydigt: Bomlærken har samme præference for hhv. ikke-forsøgsområder og ikke-hegnsområder året igennem, men det er især forekomsterne i april måned, der slår igennem på det samlede billede.

Figur 5.11.: Sammenlignende analyse af antallet af Bomlærker pr. 1000 transekt-meter i 25-metersbåndene i hhv. forsøgs- og hegnsområder på landbruget i Vildbjerg i de måneder, hvor der optaltes (der taltes ikke i februar og marts).

Især præferencen for ikke-hegns-transekter er overraskende, eftersom Bomlærken jo notorisk synger fra træer og buske, men det skal bemærkes, at der forekom enkeltstående buske i visse transekter uden hegn, og at disse især havde tiltrækningskraft på Bomlærkerne. Hertil kommer, at Bomlærken typisk fouragerer på jorden – ofte fjernt fra hegn – og derfor registreres mindst lige så ofte her.

Det bemærkedes således ved flere lejligheder, at Bomlærker udviste konkurrenceadfærd overfor såvel artsfæller som Sanglærke og Gulspruv omkring små, bare pletter i kornafgrøder, som de forsvarede indædt, hvis andre landede i dem. Flere af disse pletter forekom i reference-transekterne og også i hegnsfrie transekter, og kan have medvirket til den skæve fordeling mellem såvel forsøgs- og ikke-forsøgsområder som hegns- og ikke-hegns-transekter.

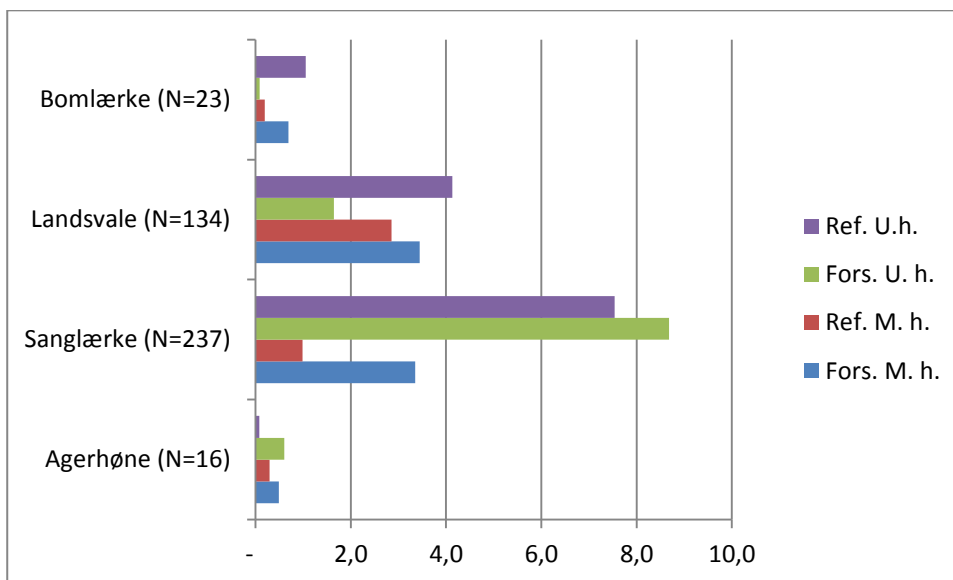
Opsummerende kan det konstateres, at der ikke synes at være en klar præference hos Bomlærke overfor den type vildtplejeinitiativer, der har været afprøvet i dette projekt, og at Bomlærken måske især er afhængig af bare pletter i afgrøderne for fouragering og enligststående buske i åbent land for rast og som sangpost.

5.2.5 Sammenfatning, egentlige agerlandsarter

Om de fire egentlige agerlandsarter kan det sammenfattende siges, at især Agerhøne, men i en vis udstrækning også Sanglærke har udvist præference for de vildtplejeinitiativer, der har været afprøvet i denne undersøgelse, men at det for Sanglærkens vedkommende er af endnu større betydning, om der findes hegn eller ej, da den er en sand hegnsfornægter.

Hverken Bomlærke eller Landsvale viser præferencer for de afprøvede vildtplejeinitiativer og har begge størst præference for referenceområder uden hegn. I områder *med* hegn har begge arter dog præference for forsøgsområder, det vil sige nyder tilsyneladende godt af, at der findes en bufferzone langs hegnene med et formodet øget fødeindhold.

Resultaterne er sammenstillet i Figur 5.12.

Figur 5.12.: Præferencen for alle de fire egentlige agerlandsarter registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgsområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgsområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn. Sammenstyknings af figur 5.4.-5.7.

5.3. Øvrige landbrugslandsarter med >10 forekomster i 25-meterbåndet

Ud over de fire 'Egentlige agerlandsarter' er følgende 8 landbrugslandsarter fundet i antal >10 i 25-metersbåndene i optællingsprojektet (med det samlede antal, N, angivet i parentes):

- Engpiber (N=52)
- Sjagger (N=196)
- Tornsanger (N=72)
- Råge (N=47)
- Gråkrage (N=125)
- Stær (N=51)
- Skovspurv (N=35)
- Gulspurv (N=162)

Deres forekomstmønster analyseres nærmere i det følgende.

5.3.1. Engpiber

Der er registreret i alt 52 Engpibere i 25-meterbåndene i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, hvor der ingen forekom – se Tabel 5.8.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Engpiber	141	97	52	0,5	1,9	1,0	1,3	-	-
Kommentarer:									

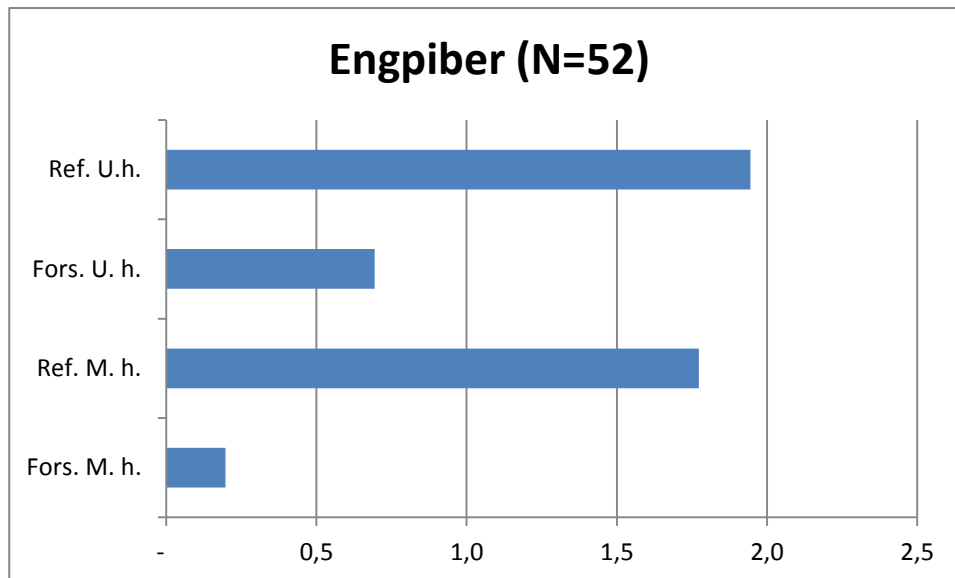
Tabel 5.8.: Oversigt over optællingsresultaterne for Engpiber (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

Det ses at Engpiberen tilsyneladende har en præference for ikke-forsøgsområder frem for forsøgsområder, og en svag præference for områder uden hegn frem for områder med hegn, og at arten slet ikke er truffet i 25-metersbåndene i Slagelse øvrige.

I Figur 5.13. er forekomstmønsteret nedbrudt yderligere på kombinationer af forsøg og hegn, og der tegner sig et entydigt billede af, at Engpiberen har præference for ikke-forsøgsområder i såvel transekter med som uden hegn.

Det skal bemærkes, at en del af de registrerede Engpibere forekom som ynglende i en frøgræsmark ved et hegns-transekt i referenceområdet ved Ørnfeldt, hvilket selvfølgelig giver en vis bias set i f.h.t. begge faktorer (forsøg/ikke-forsøg og hegn/ikke-hegn), men det indikerer måske blot, at det i langt højere grad er afgrødevalget, der er afgørende for Engpiberen, der tydeligvis ikke har samme hegnsforægt-gen som Sanglærken.

I Vildbjerg ynglede Engpiberen sandsynligvis i en midtmarksstribe med kombinationen insektvold/slået græs i forsøgsområdet (set med føde i næbbet), så arten *kan* godt blive tiltrukket af vildtplejeforanstaltninger.

Figur 5.13.: Præferencen for alle Engpibere registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgsområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgsområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

Opsamlende kan det konstateres, at Engpiberen i et enkelt tilfælde har udvist interesse for en midtmarksstribe og sandsynligvis har ynglet i den, men at arten derudover ikke har udvist præference for de vildtplejeinitiativer, der har været afprøvet i dette projekt, og at artens forekomst nok i langt videre udstrækning afhænger af afgrødevalget end af, om der er vildtplejeinitiativer og/eller hegn i området. Hvis der således ikke findes dens egentlige ynglehabitat (eng), så tager den i et vist omfang til takke med frøgræs (og som nævnt også midtmarksstriber med kombinationen insektvold/slået græs).

5.3.2. Sjagger

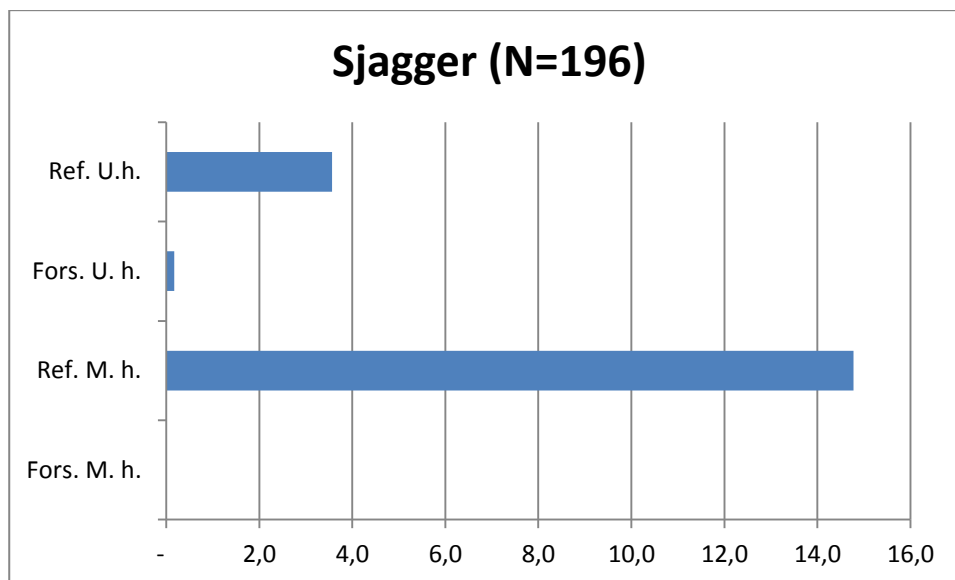
Der er registreret i alt 196 Sjaggere i 25-meterbåndene i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, hvor der forekom 1 – se Tabel 5.8. Det skal bemærkes, at 150 af de 196 Sjaggere er registreret i én flok, der sad i et hegn i referenceområdet i Vildbjerg i april og de 44 i en anden flok, ligeledes i referenceområdet.

Det ses at Sjaggeren tilsyneladende har en meget kraftig præference for ikke-forsøgsområder frem for forsøgsområder, og for områder med hegn frem for områder uden. Som anført er der dog en voldsom bias i form af to store enkeltforekomster, som tegner sig for næsten alle fugle, og det skal bemærkes, at et muigt ynglepar ved Ørnfeldt sås fouragere i en midtmarksstribe dér.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Sjagger	251	203	196	0,1	8,6	7,4	1,9	0,2	-
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 1.									

Tabel 5.9.: Oversigt over optællingsresultaterne for Sjagger (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

I Figur 5.13. er forekomstmønsteret nedbrudt yderligere på kombinationer af forsøg og hegn, og der tegner sig blot det samme statistiske billede af, at Sjaggeren grundet to store rasteflokke i april foretrækker hegn i referenceområder, subsidiært referenceområder uden hegn, mens den mulige yngleforekomst i Ørnfeldt er næsten usynlig.

Figur 5.14.: Præferencen for alle Sjaggere registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgsområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgsområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

Opsummerende kan det konstateres, at grundet stor bias i form af rastende forårsflokke har undersøgelsen ikke givet noget klart billede på, om Sjaggeren har præference for områder med vildtplejeinitiativer, men det er dog konstateret, at et muligt ynglepar fouragerede i en midtmarksstribе.

5.3.3. Tornsanger

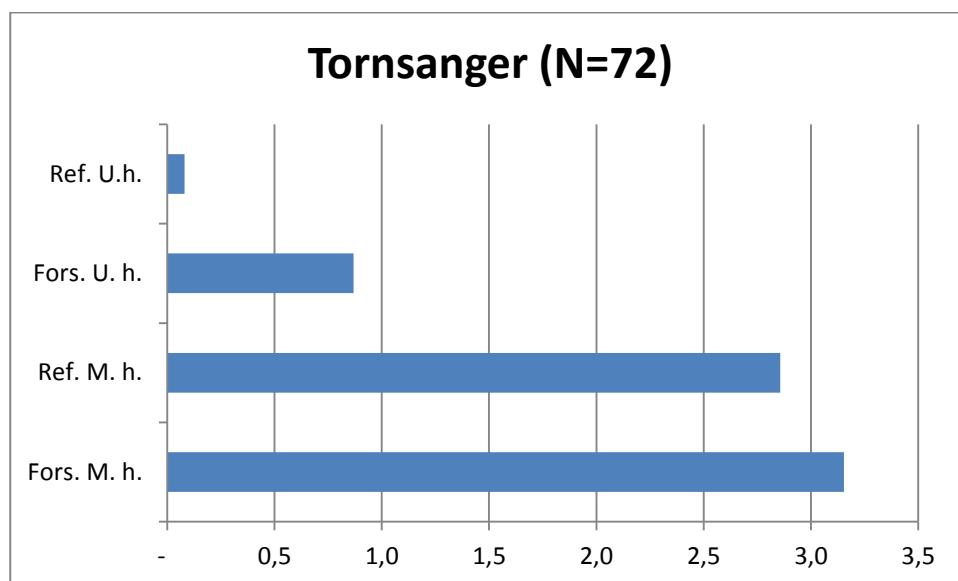
Der er registreret i alt 72 Tornsangere i 25-meterbåndene i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, hvor der forekom 19 – se Tabel 5.10.

Det ses, at Tornsangeren har nogen præference for forsøgsområder og en meget udpræget præference for hegn. I Slagelse øvrige har Tornsangeren tillige meget kraftig præference for forsøgsområdet, der var meget rigt på trævegetation.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Tornsanger	121	121	72	1,9	1,3	3,0	0,5	3,0	1,1
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 19.									

Tabel 5.10.: Oversigt over optællingsresultaterne for Tornsanger (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

I Figur 5.14. er forekomstmønsteret nedbrudt yderligere på kombinationer af forsøg og hegn, og der tegner sig igen et tydeligt billede af, at arten har klar præference for hegn, og at den i såvel hegn- som ikke-hegnsområder har præference for forsøgsområderne. Den dog relativt høje præference for forsøgsområder uden hegn kan skyldes, at der i bl.a. Vildbjerg forekom spredte buske i også ikke-hegnstransektterne.

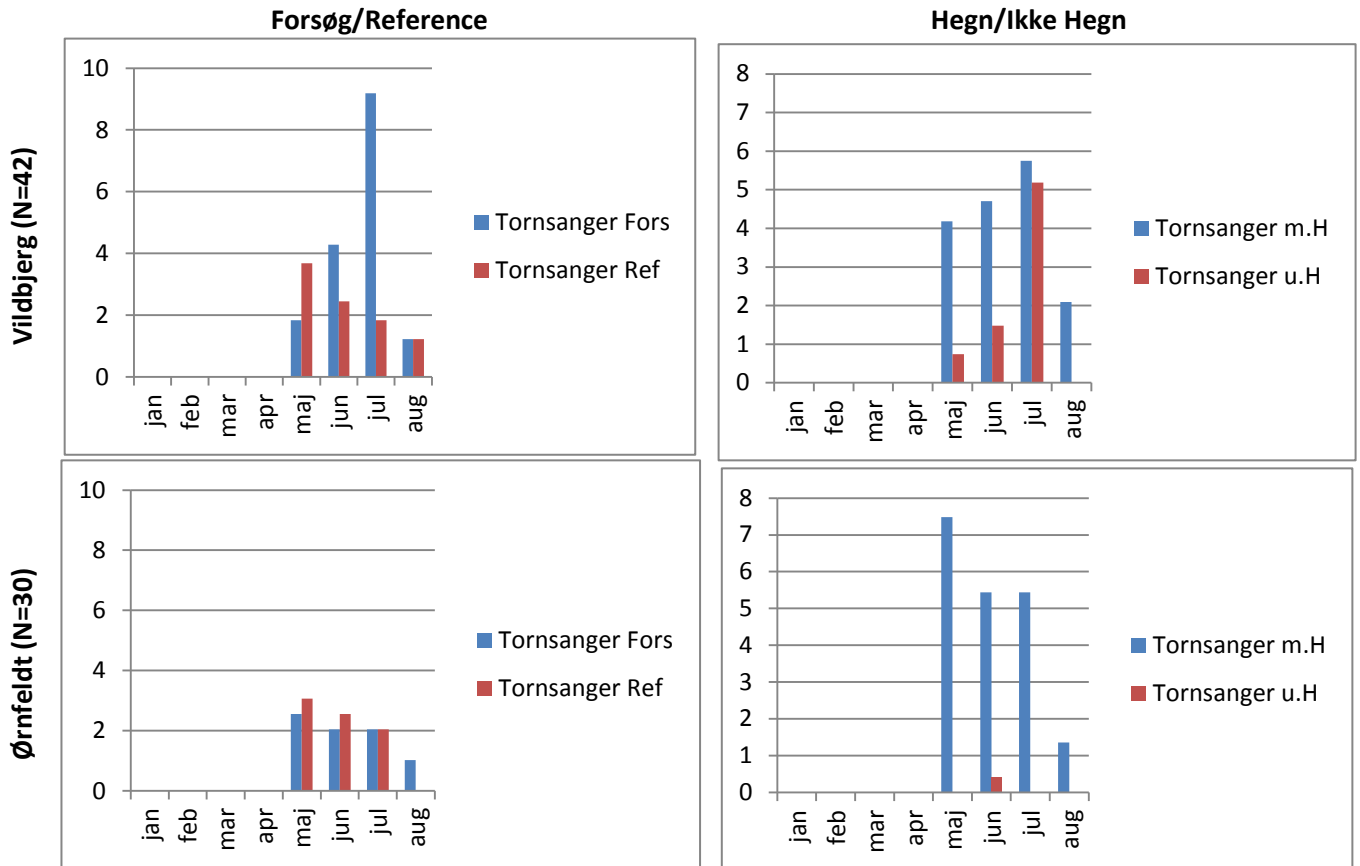
Figur 5.15.: Præferencen for alle Tornsangere registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgsområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgsområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

I Figur 5.16. er vist en sammenlignende analyse af forekomstmønstrene måned for måned i Vildbjerg og Ørnfelt, opdelt på hhv. forsøg/ikke-forsøg og hegn/ikke hegn.

Det fremgår, at Tornsangeren i begge områder har klar hegnspræference i alle måneder, hvor den forekom, dog med en stor ikke-hegnspræference i Vildbjerg i juli måned, som kan skyldes, at urteveksten i ét af ikke-hegnstransektterne (langs et vandløb) antog stor højde i juli, og at der tillige forekom spredte buske her.

Hvad angår præferencen for forsøgsområder er den markant højere i juni og juli i Vildbjerg (men karkant lavere i maj), og højere i august i Ørnfeldt, men derudover på niveau med eller svagt under præferencen for ikke-forsøgsområder i begge områder.

Tornsanger

Figur 5.16.: Figur 5.9.: Sammenlignende analyse af antallet registrerede Tornsangere pr. 1000 transektmeter i 25-metersbåndene i hhv. forsøgs- og hegnsområder på to landbrug (Ørnfeldt og Vildbjerg) i perioden januar-august (der taltes dog ikke i februar og marts).

Sammenfattende kan det siges, at Tornsangeren har en meget klar præference for hegnsområder hele ynglesæsonen igennem, men tilsyneladende også bevæger sig lidt uden for disse, når urteveksterne hen over sommeren bliver høje i striber uden for hegnsområderne. I Slagelse øvrige er der en meget klar præference for det vegetationsrige forsøgsområde.

Den sammenlagte klare præference for *forsøgsområder* varierer hen over sæsonen og de undersøgte landbrug.

5.3.4. Råge

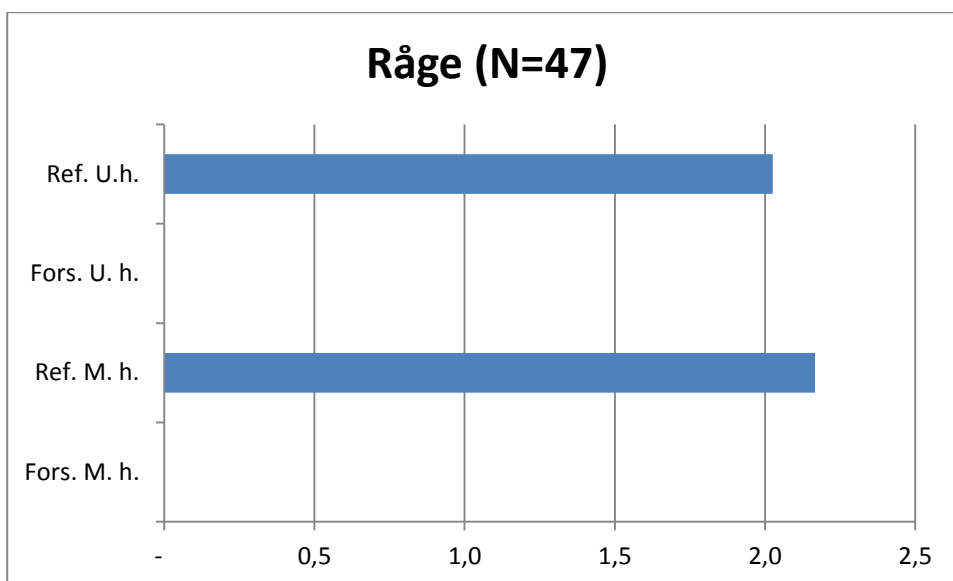
Der er registreret i alt 47 Råger i 25-meterbåndene i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, hvor der forekom 1 – se Tabel 5.11. Det skal bemærkes, at der forekom alt i alt 139 Råger i Slagelse øvrige, men altså kun en enkelt i 25-metersbåndet.

Det ses, at Rågen i alle områder eksklusive Slagelse øvrige slet ikke forekom i forsøgsområder, og at den derudover havde en svag præference for områder med hegn. Den enlige fugl i 25-metersbåndet i Slagelse øvrige forekom i referenceområdet.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Råge	264	159	47	-	2,1	1,1	1,0	-	0,2
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 1.									

Tabel 5.11.: Oversigt over optællingsresultaterne for Råge (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

I Figur 5.17. er forekomstmønsteret nedbrudt yderligere på kombinationer af forsøg og hegn, og der tegner sig blot et billede af, at Rågen udelukkende optrådte i referenceområderne og her med en svag præference for områder med hegn.

Figur 5.17.: Præferencen for alle Råger registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgsområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgsområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

Den tilsyneladende lave præference for forsøgsområder stemmer dårligt overens med, at der på Ørnfeldt Gods konstateredes en vis opblomstring i antallet af Råger i juni måned, også selv om der efter det oplyste skal være 10-12 km til den nærmeste yngleplads. Det skete i klar forlængelse af jordbehandling og ny-udsåning i blomsterstriberne og fornyet behandling af barjordsstriberne, hvor Rågerne efter det ligeledes oplyste skal være set fouragere – blot ikke på tælledagene.

Sammenfattende om Rågen kan det konstateres, at den ikke rent statistisk har vist præference for de vildtplejeinitiativer, der har været afprøvet i nærværende undersøgelse, men at der i praksis sandsynligvis har været en tiltrækningseffekt ved vildtstriberne.

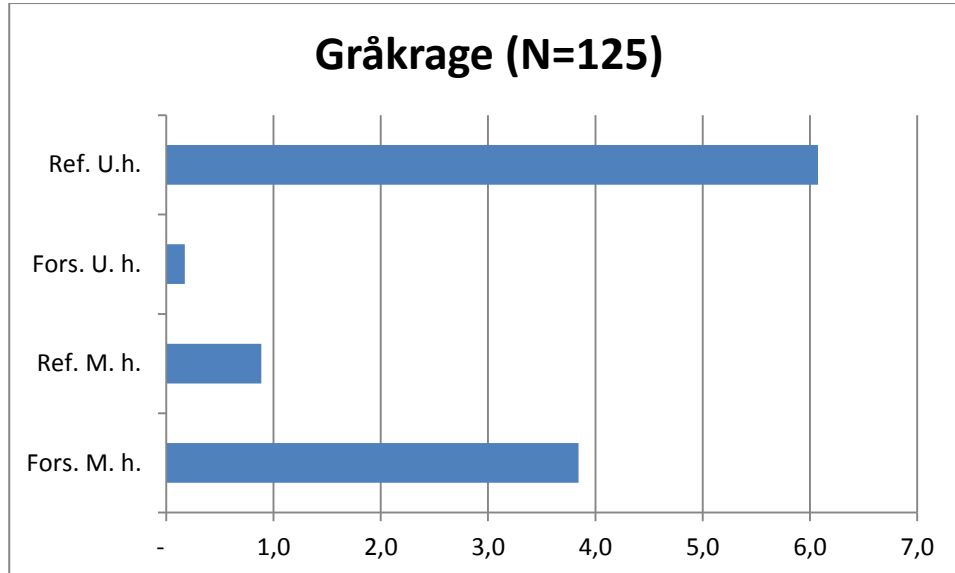
5.3.5. Gråkrage

Der er registreret i alt 125 Gråkrager i 25-meterbåndene i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, hvor der forekom 5 – se Tabel 5.12. Det skal bemærkes, at der forekom alt i alt 95 Gråkrager i Slagelse øvrige, men altså kun 5 i 25-metersbåndet.

Det ses, at Gråkragen i alle områder eksklusive Slagelse øvrige synes at have en klar præference for ikke-forsøgsområder (ligeledes, men knap så udpræget i Slagelse øvrige) og nogen præference for hegns-områder frem for ikke-hegnsområder.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Gråkrage	451	343	125	1,9	3,7	2,4	3,2	0,4	0,6
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 5.									

Tabel 5.12.: Oversigt over optællingsresultaterne for Gråkrage (ekskusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

Figur 5.18.: Præferencen for alle Gråkrager registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgsområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgsområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

I Figur 5.18. er forekomstmønsteret nedbrudt yderligere på kombinationer af forsøg og hegn, og der tegner sig et noget grumset billede af, at Gråkragen har høj præference for referenceområder *uden* hegn, en knap

så høj præference for forsøgsområder *med* hegn, begrænset reference for referenceområder *med* hegn og meget lav præference for forsøgsområder *uden* hegn.

Sammenfattende må det konkluderes, at Gråkragen tilsyneladende ikke har præference for den type af vildtpleje, der har været afprøvet i denne undersøgelse, og det er i det hele taget vanskeligt ud fra resultaterne at udlede, hvilken habitattype, Gråkragen foretrækker (dog i områder med hegn med en formodet præference for forsøgsområder).

5.3.6. Stær

Der er registreret i alt 51 Stære i 25-meterbåndene i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, hvor der forekom 6 – se Tabel 5.13.

Det ses, at Stæren har en kraftig præference for områder uden forsøg og således slet ikke forekom i forsøgsområder (når bortses fra Slagelse øvrige), og at den derudover havde en tydelig præference for områder uden hegn.

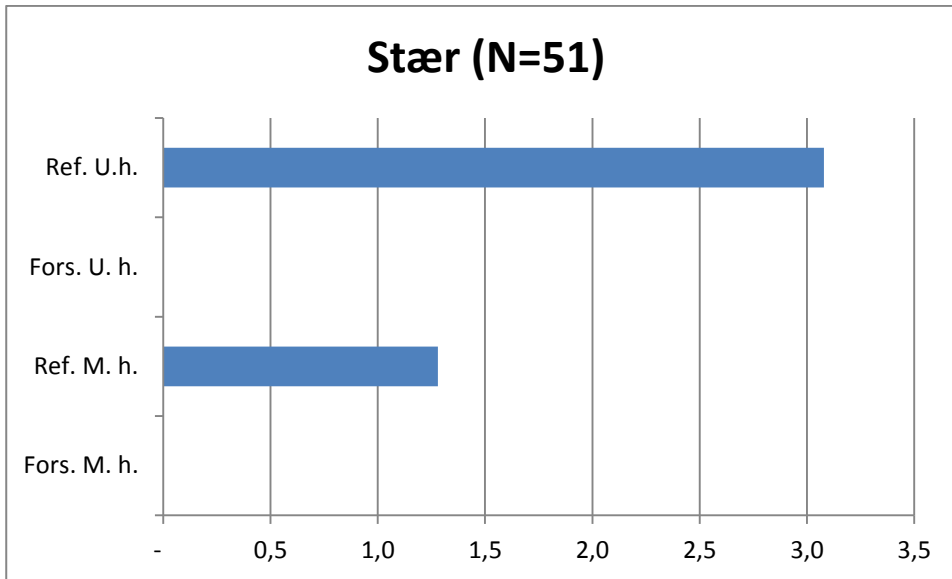
ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Stær	96	76	51	-	2,3	0,6	1,6	0,2	1,1
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 6.									

Tabel 5.13.: Oversigt over optællingsresultaterne for Stær (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

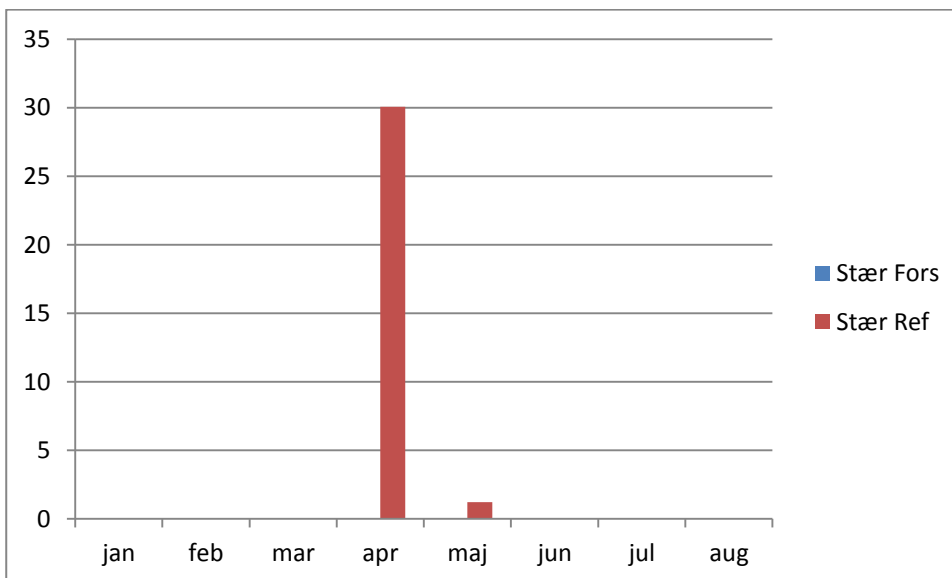
I Figur 5.19. er forekomstmønsteret nedbrudt yderligere på kombinationer af forsøg og hegn, og der tegner sig igen blot et billede af, at Stæren i undersøgelsen havde præference for referenceområder uden hegn – og dernæst for forsøgsområder uden hegn.

Den høje præference for referenceområder uden hegn kan i al væsentlighed tilskrives forekomster af rastende småflokke under forårstrækket. 49 af de 51 Stære i 25-metersbåndene er således registreret før 1. maj, hvilket er illustreret i Figur 5.20., som viser den tidsmæssige fordeling af registrerede individer.

I Slagelse øvrige forekom ynglende Stære i opsatte redekasser på reference-transekten, der løb langs en lavning (tilløb til Tude Å), hvor der var græssende kreaturer inden for 1 km afstand. Derfor den 5-6 gange højere individkoncentration her. (Se også *Heldbjerg et al. 2017* for en nærmere udredning om Stærens præference for græssende kreaturer).

Figur 5.19.: Præferencen for alle Stære registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgssområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgssområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

Figur 5.20.: Antallet af Stære pr. 1000 transekt-meter i 25-metersbåndene i hhv. forsøgs- og referenceområder i de måneder, hvor der optaltes (der taltes ikke i februar og marts).

Sammenfattende kan det opsummeres, at rasteflokke slører billedet meget i undersøgelsen, men at Stæren tydeligvis havde en præference i yngletiden for områder med opsatte redekasser kombineret med græssende kreaturer inden for rimelig afstand. Egnede redepladsmulighed (hule træer eller kasser) og græssende dyr er således sandsynligvis den mest betydende faktor, mens vildtplejeinitiativer næppe har betydning for artens tilstedeværelse i landbrugslandet.

5.3.7. Skovspurv

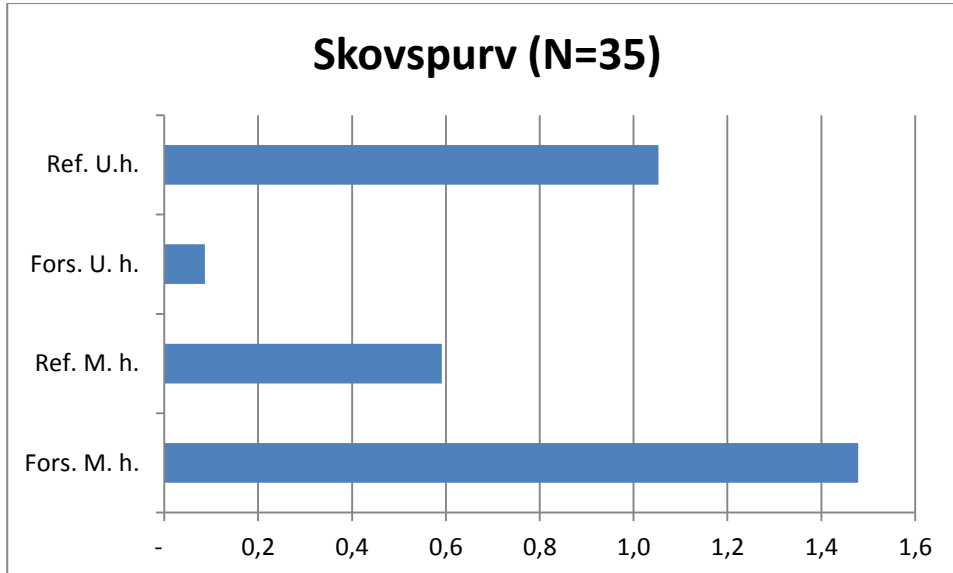
Der er registreret i alt 35 Skovspurve i 25-meterbåndene i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, hvor der til gengæld forekom 90 – se Tabel 5.14.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Skovspurv	190	164	35	0,7	0,8	1,0	0,6	8,8	10,5
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 90.									

Tabel 5.14.: Oversigt over optællingsresultaterne for Skovspurv (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

Det ses, at Skovspurven tilsyneladende har en svag præference for områder uden forsøg og en noget tydeligere præference for hegn. I Slagelse øvrige var der meget store individtætheder i såvel forsøgs- som referenceområder, men med en tydelig præference for referenceområdet.

I Figur 5.21. er forekomstmønsteret nedbrudt yderligere på kombinationer af forsøg og hegn, og der tegner sig et lidt rodet billede med tydelig præference for forsøgsområder *med* hegn, mens den næststørste præference retter sig mod Referenceområder *uden* hegn. I områder *med hegn* er der imidlertid en meget klar præference for forsøgsområder.

Figur 5.21.: Præferencen for alle Skovspurve registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er forsøgsområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgsområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

En væsentlig grund til det slørede billede skal sandsynligvis findes i, at Skovspurven har tilbøjelighed til at yngle i løse kolonier, og at en sådan koloni netop fandtes for enden af et reference-transekt i Vildbjerg. Så

selv om der ikke optaltes fugle i denne koloni (der var etableret på en ejendom med hestehold og i øvrigt tilhold af også Stær), kan det ikke afvises, at fugle herfra er registreret under fouragering også inden for reference--transekten.

I Slagelse øvrige var der ligeledes en løs koloni omkring nogle gårde midtvejs på reference-transektet – men som nævnt også mange Skovspurve i selve forsøgsområdet.

Sammenfattende kan det om Skovspurven konstateres, at undersøgelsen ikke giver noget entydigt svar på, om vildtplejeinitiativer som de i undersøgelsen afprøvede, har præference for Skovspurv. Blot kan det konstateres, at den ikke uventet har en præference for hegn, og her en yderligere præference for sådanne med tilknyttede vildtplejeinitiativer omkring.

5.3.8. Gulspurv

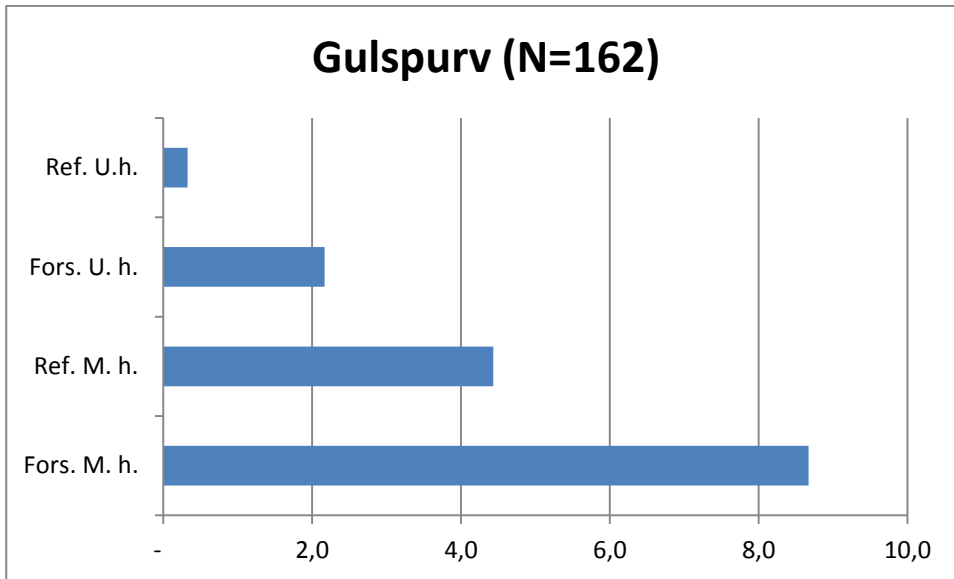
Der er registreret i alt 162 Gulspurve i 25-meterbåndene i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, hvor der forekom 27 – se Tabel 5.15.

Det ses, at Gulspurven har en meget tydelige præference for forsøgsområder og en endnu tydeligere for hegnsområder, og i Slagelse øvrige forekom Gulspurven slet ikke i referenceområderne.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Gulspurv	303	267	162	5,2	2,2	6,6	1,2	5,8	-
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 27.									

Tabel 5.15.: Oversigt over optællingsresultaterne for Gulspurv (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

I Figur 5.22. er forekomstmønsteret nedbrudt yderligere på kombinationer af forsøg og hegn, og der tegner sig et klart og éntydigt billede af, at Gulspurven har præference for forsøgsområder med hegn, og dernæst for referenceområder med hegn. Ses på områder uden hegn har Gulspurven igen en meget klar præference for forsøgsområder.

Figur 5.22.: Præferencen for alle Gulspurve registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgssområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgssområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

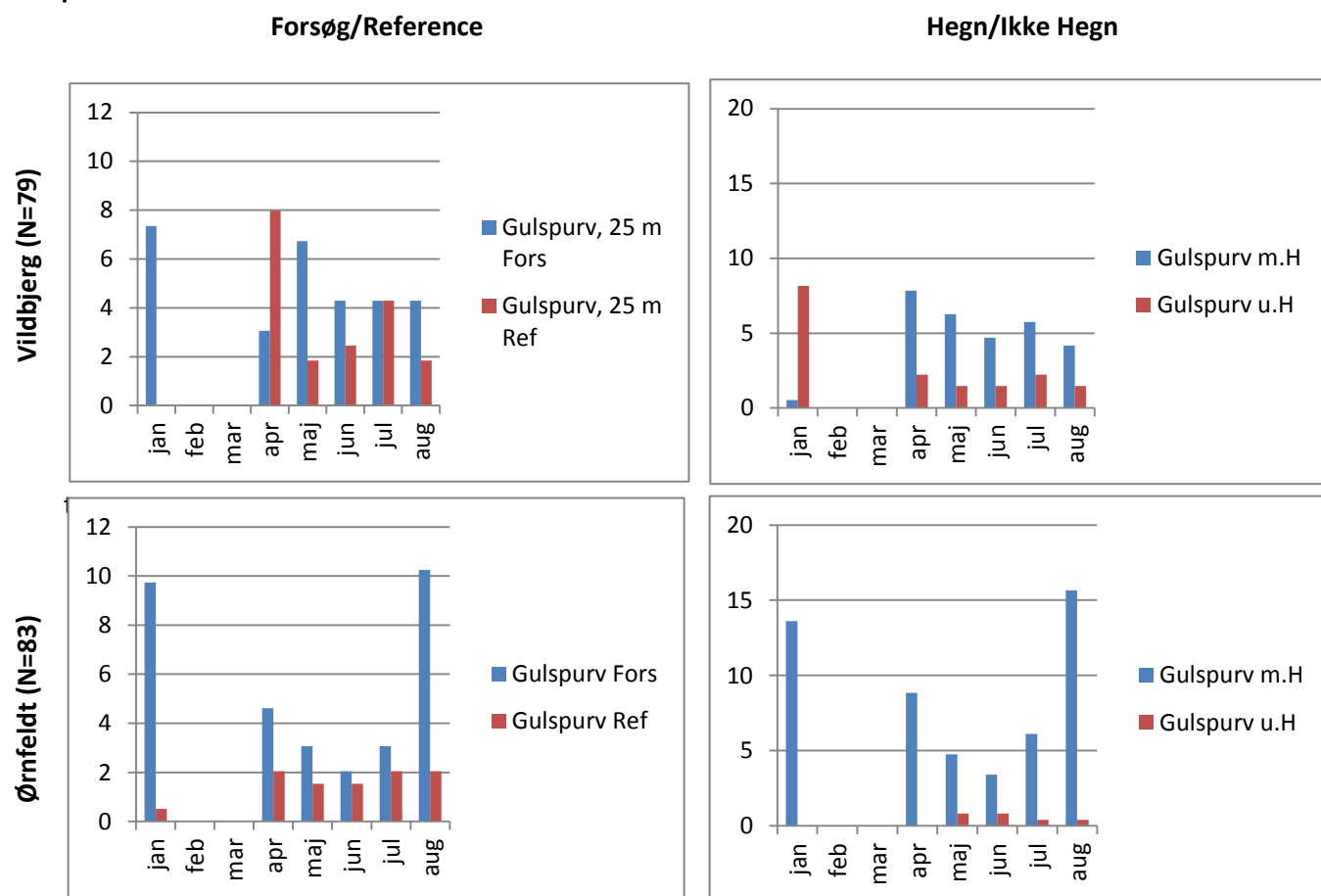
I Figur 5.23. er vist en sammenlignende analyse af forekomstmønstrene måned for måned i Vildbjerg og Ørnfeldt, opdelt på hhv. forsøg/ikke-forsøg og hegn/ikke hegn.

Hvad angår præference for forsøg/ikke-forsøg synes der i begge områder at være en klar præference for forsøg alle tællemånederne igennem – dog med en enkelt undtagelse i Vildbjerg i april (hvor der stadig forekom småflokke af fugle, også i referenceområder).

Også hvad angår referencen for hegn synes denne entydig i begge områder, igen med en enkelt afvigelse, nemlig i Vildbjerg i januar, hvor der er klart flere Gulspurve i ikke-hegnsområder end i hegnsområder. På Ørnfeldt Gods iagttoges på januar-tællingen stor søgning af Gulspurv til udlagt foder, hvilket bl.a. forklarer den meget høje individtæthed i forsøgssområderne på Ørnfeldt i januar.

Sammenfattende kan det om Gulspurven konkluderes, at den har en udpræget præference for forsøgssområder, og herunder forsøgssområder med hegn.

Gulspurv

Figur 5.23.: Sammenlignende analyse af antallet af Gulspurve pr. 1000 transektmeter i 25-metersbåndene i hhv. forsøgs- og hegnsområder på to landbrug (Ørnfeldt og Vildbjerg) i de måneder, hvor der optaltes (der taltes ikke i februar og marts).

5.3.9. Sammenfatning, øvrige landbrugsarter med >10 forekomster i 25-meterbåndet

Hvad angår præferencer for de øvrige landbrugslandsarter (ud over de egentlige agerlandsarter), er der specielt to arter, der springer i øjnene, nemlig Tornsanger og Gulspurv.

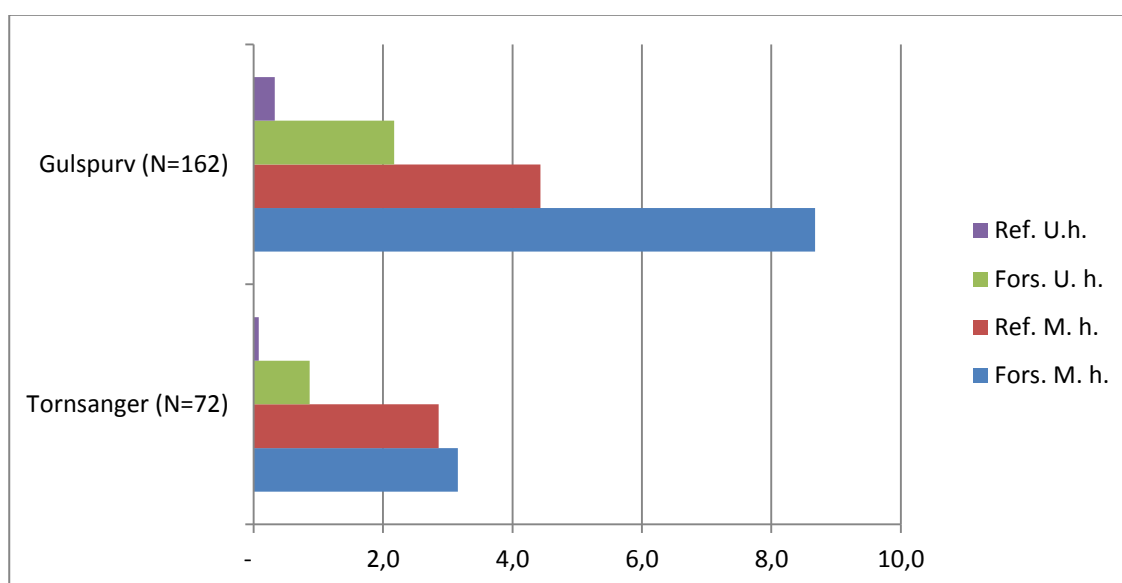
De udmærker sig ved begge at have høj præference for hegn, og her tydeligt højere præference for hegn med tilknyttede vildtplejetiltag, især f.s.v.a. Gulspurv. Det stemmer fint overens med, at arten som voksen er overvejende frø-æder, og derfor må formodes at have fordel af ukrudtsfrø fra vildtstriber (ligesom også evt. fodring med korn m.v. som led i vildtplejen sandsynligvis også kommer Gulspurven til gode).

Også i områder uden hegn har begge arter præference for områder med vildtplejetiltag – her især f.s.v.a. Tornsanger. Især i takt med at væksterne i vildtstriberne fik en vis højde, var det ikke ualmindeligt at se Tornsangere fouragere i dem – også selv om der kunne være relativt langt til hegn, ligesom de forekom i også enkeltstående buske og træer i ellers hegnsløse transekter.

De to arters præferenceprofiler er vist samlet nedenfor i figur 5.17., og de understreger, at arterne generelt nyder godt af vildtplejetiltag, og især når de anlægges i tilknytning til hegn.

Også Skovspurv og Gråkrage viser i områder med hegn markant højere præference for hegn med vildtplejetiltag, end for hegn uden sådanne, men begge arter har tilsyneladende endnu højere præference for referenceområder uden vildtplejeinitiativer.

Ligeledes Engpiber har præference for referenceområder uden hegn, men desuden en relativt høj præference for referenceområder *med* hegn, hvilket i al væsentlighed kan tilskrives, at der yngede indtil flere par Engpibere i nogle frøgræsafgrøder langs en hegns-transekt i et referenceområde ved Ørnfeldt. Det var her således i langt højere grad *afgrødevalget*, der var afgørende for præferencen, end det var tilstedeværelsen af hegn eller ej.

Figur 5.24.: Præferenceprofiler sammenlignet for alle Tornsangere og Gulspurve registreret i 25-meterbåndet, udtrykt som individantallet pr. 1000 meter transekt og brudt ned på forskellige kombinationer af forsøgs- og hegnsområder. 'Fors. M. h.' er Forsøgsområder med hegn, 'Ref. M. h.' er Referenceområder med hegn, 'Fors. U.h.' er Forsøgsområder uden hegn og 'Ref. U.h.' er Referenceområder uden hegn.

Sammenfattende om landbrugslandsarter, der ikke er egentlige agerlandsarter, og som i undersøgelsen forekom med >10 individer i 25-meterbåndene (nemlig Engpiber, Sjagger, Tornsanger, Råge, Gråkrage, Stær, Skovspurv og Gulspurv), kan det konstateres, at Gulspurv og Tornsanger har tydelig præference for vildtplejeinitiativer - især hvis de er anlagt i tilknytning til hegn, mens det er mere uklart, hvilken effekt vildtplejeinitiativer overhovedet har på de øvrige arter (idet dog Gråkrage og Skovspurv i hegnsområder viser præference for forsøgsområder, men derudover faktisk større præference for ikke-forsøgsområder).

For Engpiber tyder undersøgelsen på, at det i særlig grad er afgrødevalget, der er afgørende for, om arten har præference eller ej, og ikke så meget om der finde vildtplejeinitiativer og/eller hegn (yngler således i frøgræsmarker som typisk sekundærlokalitet) – dog har arten sandsynligvis ynglet i en midtmarksstriben under forsøget.

For Stærens vedkommende er det ligeledes 'afgrødevalget' (nemlig nærheden til græssende kreaturer) og tilstedeværelse af egnede redemuligheder (hule træer eller kasser), der er af størst betydning,

For de øvrige arter giver undersøgelsen ingen valide indikationer af hverken positive eller negative præferencer. Især for Sjagger er der megen bias forbundet med mere eller mindre tilfældige forårs-rasteforekomster, men et muligt ynglepar i et af områderne havde faktisk præference for en midtmarksstribе.

5.4. Øvrige landbrugslandsarter

Ud over de 4 egentlige agerlandsarter og de 8 landbrugslandsarter med >10 forekomster i 25-meterbåndet er der i undersøgelsen registreret yderligere 10 landbrugslandsarter, men i så lave antal (<10) i 25-metersbåndene, at det er vanskeligt at aflæse noget om deres præferencer ud fra forekomstmønsteret. Det drejer sig om følgende arter (med antallet anført i parentes):

- Rørhøg (N=1)
- Tårnfalk (N=4)
- Vibe (N=4)
- Dobbeltbekkasin (N=1)
- Hvid Vipstjert (N=8)
- Stenpikker (N=1)
- Kærsanger (N=2)
- Gærdesanger (N=2)
- Stillits (N=7)
- Tornirisk (N=2)

De 10 arters forekomster og iagttagelser af deres brug af landskabet kommenteres kortfattet i det følgende:

5.4.1. Rørhøg

Det fremgår af Tabel 5.16, at kun et enkelt eksemplar af Rørhøg er registreret i 25-metersbåndet (ud af i alt 14 registrerede individer), og det kan udledes, at den pågældende fugl er registreret i et forsøgsområde med hegn.

Det giver imidlertid ingen indikation overhovedet om, hvorvidt arten har præference for vildtplejeinitiativer eller ej, men i Ørnfeldt konstateredes det, at Rørhøg sad på et bytte i 50-metersbåndet ud for en midtmarksstribе umiddelbart efter høst (og at der i øvrigt på samme tid og sted konstateredes to Musvåger, der gjorde det samme, hvortil kommer, at den eneste Røde Glente, der overhovedet registreredes i 25-metersbåndene i hele undersøgelsen, faktisk også blev set slå ned i bemeldte midtmarksstribе på maj-tællingen (altså langt inde i artens yngletid)).

Uden at kunne drage kvantitativt baserede konklusioner, synes det imidlertid overvejende sandsynligt, at vildtplejeinitiativer kan have en vis betydning for rovfugle, der tager bytte på jorden. Se også Tårnfalk nedenfor.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Rørhøg	14	5	1	0,0	-	0,0	-	-	-
Kommentarer:									

Tabel 5.16.: Oversigt over optællingsresultaterne for Rørhøg (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

5.4.2. Tårnfalk

Det fremgår af Tabel 5.17, at der er registreret 4 (ud af i alt 8) Tårnfalke i 25-metersbåndene i alle områder eksklusive Slagelse øvrige, hvor ingen registreredes. Musende Tårnfalke registreredes *ikke* som overflyvende, men netop som tilstedeværende.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Tårnfalk	8	8	4	0,1	0,1	0,1	0,1	-	-
Kommentarer:									

Tabel 5.17.: Oversigt over optællingsresultaterne for Tårnfalk (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

Det ses, at de 4 Tårnfalke i 25-metersbåndene fordeler sig ligeligt mellem hhv. forsøg/ikke-forsøg og hegn/ikke-hegn.

Undersøgelsen giver således ingen indikationer om præference, men når henses til de mange musegange, der kunne iagttages i overvintrende vildtstriber, må det alt andet lige antages, at vildtplejeinitiativer kan have en positiv effekt på rovfugle som Tårnfalk.

5.4.3. Vibe

Det fremgår af Tabel 5.18, at der kun er registreret 4 Viber i 25-metersbåndet (ud af i alt 97 registrerede individer), og det kan udledes, at de alle er forekommet i ikke-forsøgsområder uden hegn.

Der yngede faktisk Viber på alle tre undersøgte ejendomme, men uden for forsøgsområderne.

- I Vildbjerg således på en tilgrænsende vårsædsmark med tydeligt vandlidende arealer, hvor 2-3 par yngede. Samme fugle sås også enkelte gange fouragere på selve forsøgsmarkerne – herunder ved vandansamlinger på disse.
- På Ørnfeldt Gods på en ligeledes tilgrænsende vårsædsmark nær et eng/brak-areal, hvor en løs koloni på sandsynligvis 4 par fik unger på vingerne, og hvor familieflokkene efterfølgende bl.a. sås fouragere i en spinatfrømark i referenceområdet, hvor de løb i de næsten barjordsstriber, der

opstod her efter slåning af de bestøvende planter. Ynglemarken var karakteriseret ved at være helt flad og med milevid sigt – noget, der også førte til et markant tilhold af Hjejle under forårstrækket.

- I Slagelse på en tilgrænsende spinatmark, hvor et par Viber nåede at gennemføre ét kuld inden spinaten – der udsås relativt sent – fik højde.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Vibe	97	79	4	0,0	0,1	0,0	0,1	-	-
Kommentarer:									

Tabel 5.18.: Oversigt over optællingsresultaterne for Vibe (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

Opsummerende kan det konkluderes, at Viben tydeligvis ikke har udvist præference for nogen af de vildtplejeinitiativer, der har været afprøvet i denne undersøgelse, og at det vil være helt andre initiativer, der vil skulle iværksættes, dersom denne art skal søges fremmet. Det er således i langt højere grad afgrødevalg og tilgang til bar jord og/eller enge, der er afgørende for Viben.

5.4.4. Dobbeltbekkasin

Det fremgår af Tabel 5.19, at der kun er registreret 1 Dobbeltbekkasin i 25-metersbåndet (ud af i alt 4 registrerede individer), og det kan udledes, at det var i et forsøgsområde med hegn.

Helt konkret drejer det sig om en fugl, lettet fra en vandansamling nær et hegns-transekt i forsøgsområdet i Vildbjerg på april-tællingen (altså formodentlig en rastende trækgæst).

Med det meget beskedne statistiske grundlag taget in mente vil man ikke kunne udlede en valid vurdering af Dobbeltbekkasinen præferencer ud fra den foreliggende undersøgelse, men ud fra kendskabet til artens ynglebiotop, vil det alene være ved udlæg af våde enge med ekstensiv græsning, at man vil kunne fremme bestanden.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Dobbeltbekkasin	4	4	1	0,0	-	0,0	-	-	-
Kommentarer: Se afsnit 5.3.4.									

Tabel 5.19.: Oversigt over optællingsresultaterne for Dobbeltbekkasin (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

5.4.5. Hvid Vipstjert

Det fremgår af Tabel 5.20, at der er registreret 8 Hvide Vipstjerter i 25-metersbåndet (ud af i alt 4 registrerede individer), og yderligere 4 i Slagelse øvrige.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Hvid Vipstjert	44	26	8	0,1	0,2	0,2	0,1	-	0,9
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 4.									

Tabel 5.20.: Oversigt over optællingsresultaterne for Hvid Vipstjert (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

Det fremgår, at arten synes at have en svag præference for ikke-forsøgsområder og områder med hegn, men næppe statistisk signifikant. I Slagelse øvrige forekom arten kun i 25-metersbåndene i referenceområdet.

5.4.6. Stenpikker

Det fremgår af Tabel 5.21., at der kun er registreret 1 Stenpikker overhovedet i hele undersøgelsen, og at den forekom i 25-metersbåndet i et ikke-forsøgsområde uden hegn. Konkret handler det om en trækgæst, set på aprilteellingen på et barjordsareal på en reference-transekt (senere tilsået med spinat til frø) ved Ørnfeldt.

Iagttagelsen kan ikke bruges til at udlede noget om artens præferencer for vildtplejeinitiativer.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Stenpikker	1	1	1	-	0,0	-	0,0	-	-
Kommentarer:									

Tabel 5.21.: Oversigt over optællingsresultaterne for Stenpikker (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

5.4.7. Kærsanger

Det fremgår af Tabel 5.22., at der kun er registreret 2 Kærsangere i 25-metersbåndet og derudover kun en enkelt fugl mere. Det kan også udledes, at de 2 registrerede fugle sad i forsøgsområder uden hegn, men derudover kan datagrundlaget ikke bruges til at sige noget om artens præferencer.

Det skal dog bemærkes, at arten er registreret i høj urtevegetation langs grøfter, og at bræmmer med sådan alt andet lige må formodes at gavne arten.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Kærsanger	3	3	2	0,1	-	-	0,1	-	-
Kommentarer:									

Tabel 5.22.: Oversigt over optællingsresultaterne for Kærsanger (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

5.4.8. Gærdesanger

Det fremgår af Tabel 5.23., at der kun er registreret 2 Gærdesangere i 25-metersbåndet (ud af 8 i alt + en enkelt i Slagelse øvrige). Det kan også udledes, at de 2 registrerede fugle sad i forsøgsområder med hegn, men derudover kan datagrundlaget ikke bruges til at sige noget om artens præferencer.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Gærdesanger	8	8	2	0,1	-	0,1	-	-	0,2
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 1.									

Tabel 5.23.: Oversigt over optællingsresultaterne for Gærdesanger (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

5.4.9. Stillits

Det fremgår af Tabel 5.24., at der registreret 7 Stillits i 25-metersbåndet (ud af i alt 45). Det kan også udledes, at de alle sad i forsøgsområder med en tydelig præference til områder med hegn.

Der synes således at være en vis præference for forsøgsområder, men datagrundlaget er meget spinkelt, og i Slagelse øvrige optrådte 2 ud af de 3 i referenceområdet.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Stillits	45	29	7	0,3	-	0,1	0,2	0,9	1,7
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 3.									

Tabel 5.24.: Oversigt over optællingsresultaterne for Stillits (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

5.4.10. Tornirisk

Det fremgår af Tabel 5.25., at der kun er registreret 2 Tornirisker i 25-metersbåndet (ud af 59 i alt), mens der er registreret 22 i Slagelse øvrige. Det kan også udledes, at de 2 registrerede fugle sad i forsøgsområder med hegn, men derudover kan datagrundlaget ikke bruges til at sige noget om artens præferencer.

I Slagelse øvrige bemærkes det, at der er en svag præference for områder uden forsøg.

ART	INDIVIDER (N)		INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet						
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Tornirisk	59	31	2	0,1	-	0,1	-	2,1	2,6
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 22.									

Tabel 5.25.: Oversigt over optællingsresultaterne for Tornirisk (eksklusive Slagelse øvrige, der er særskilt opgjort i de to kolonner længst til højre). Se nærmere i teksten for yderligere forklaring.

5.4.11. Sammenfatning , øvrige landbrugslandsarter med forekomster på <10 i 25-metersbåndene

Med det pr. definition meget svage datagrundlag taget i betragtning, er det uhyre svært at udlede noget om præferencer for vildtpleje og hegn for denne gruppe af arter, men det er for enkelte arter vurderet, at vildtplejeinitiativer kan have positiv effekt, nemlig for Rørhøg og Tårnfalk - og måske Kærsanger, hvis plejen fører til høje urter langs vandløb.

For arter som Vibe og Dobbeltbekkasin er det utvivlsomt helt andre initiativer, der skal til.

5.5. Sammenfatning på analyse af landbrugslands-arternes respons på vildtplejetiltag og hegn samt kombinationer heraf

Undersøgelsen indikerer, at i alt 4 agerlandsarter kan siges med sikkerhed at have udvist positiv præference for de vildtplejeinitiativer, der har været afprøvet i undersøgelsen.

Det drejer sig – i prioriteret rækkefølge – om Agerhøne, Gulspurv, Tornsanger og Sanglærke. Hertil kommer, at Skovspurv (og til dels Gråkrage) i områder med hegn har udvist præference for forsøgsområder, men de har generelt præference for områder uden forsøg.

I Tabel 5.26. er det vist, hvorledes de 12 landbrugslandsarter, der forekom i antal >10 i 25-metersbåndene, fordeler sig på første-præferencer inden for kombinationer af forsøg/ikke-forsøg og hegn/ikke-hegn, og gradueret efter individtætheder, som de enkelte arter er registreret i indenfor de kategorier, hvor de er stærkest repræsenteret.

Det ses her, at – i prioriteret rækkefølge med størst, positiv præference for ikke-forsøgsområder først - arterne Sjagger, Gråkrage, Landsvale, Råge, Stær, Bomlærke og Engpiber udviser direkte *negativ* præference for vildtplejeinitiativer (idet der i nærværende undersøgelse dog knytter sig en vis bias til Sjaggeren – se nærmere under denne i gennemgangen ovenfor).

For Landsvale, Stær, Bomlærke og Engpiber vurderes det, at det snarere er *afgrødevalg og driftsform*, herunder tilstedeværelsen af græssende husdyr, der er afgørende for, om arterne trives, end det er et spørgsmål om vildtplejeinitiativer og hegn som sådan

Indv./ 1000 m	Forsøg med hegn	Reference med hegn	Forsøg uden hegn.	Reference uden hegn
>8	Gulspurv	Sjagger	Sanglærke	
6-8				Gråkrage
4-6				Landsvale
2-4	Tornsanger	Råge		Stær
0-2	Skovspurv		Agerhøne	Bomlærke Engpiber

Tabel 5.26.: Oversigt over, hvorledes de 12 landbrugslandsarter, der forekom i antal >10 i 25-metersbåndene, fordeler sig på første-præferencer inden for kombinationer af forsøg/ikke-forsøg og hegn/ikke-hegn, og gradueret efter individtætheder, som de enkelte arter er registreret i indenfor de kategorier, hvor de er stærkest repræsenteret..

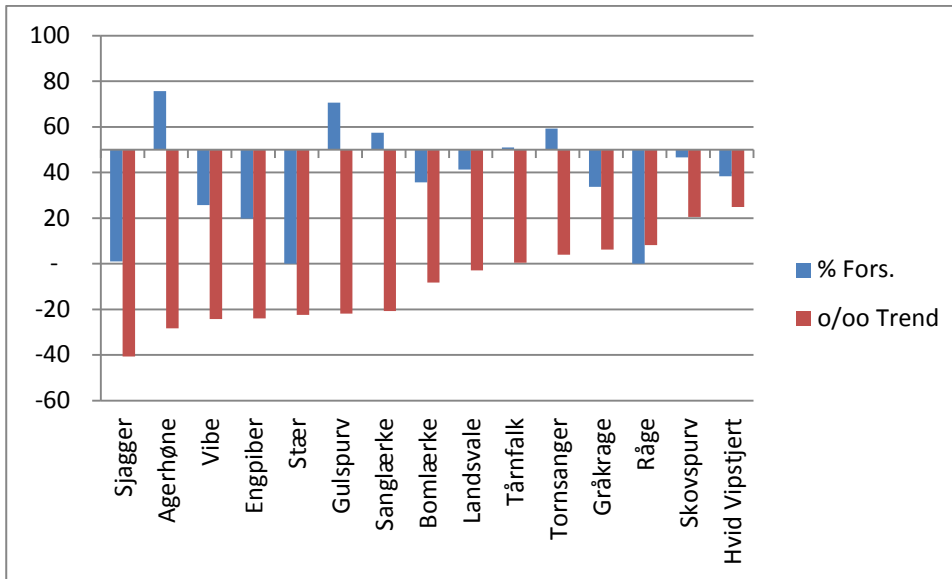
For de resterende 10 landbrugslandsarter, der er registreret i undersøgelsen, er det statistiske grundlag for spinkelt til at udlede noget validt om arternes præferencer for vildtpleje og/eller hegn, men det er for enkelte arter vurderet, at vildtplejeinitiativer kan have positiv effekt, nemlig for Rørhøg og Tårnfalk - og måske Kærsanger, hvis plejen fører til høje urter langs vandløb.

Specielt for Vibe er det vurderet, at det på linje med Landsvale, Stær, Bomlærke og Engpiber er helt andre initiativer, end de her afprøvede, der skal iværksættes, hvis arten skal fremmes. For Viben er det således i langt højere grad afgrødevalg (herunder vårafgrøder frem for vinterafgrøder) og dermed tilgang til bar jord og/eller enge, der er afgørende for Viben (og tilsvarende gælder i virkeligheden for Sanglærke, hvis dens bestandsudvikling skal understøttes yderligere).

I en samlet vurdering af vildtplejeinitiativernes effekt på biodiversiteten er det relevant at skele til, hvorledes de arter, der er i størst tilbagegang, responderer på vildtplejeinitiativerne.

I Figur 5.25 er denne sammenhæng derfor vist.

Det bemærkes, at blandt de fem arter med de største bestandsnedgange, har vildtplejeinitiativer alene positiv præference for én art, nemlig Agerhøne, men dog også positiv om end lavere præference for Gulspurv og Sanglærke, der går tilbage med > 20 o/oo om året. Den sidste art, Tornsanger, som udviser positiv præference for vildtplejeinitiativer, er i fremgang.

Figur 5.25. Trenden – dvs. bestandsudvikling (i o/oo pr. år) - og præference for vildtplejeinitiativer ('Fors.') for de 12 landbrugslandsarter, der forekom med >10 individer i 25-meterbåndene + Vibe, Tårnfalk og Hvid Vipstjert, der er medtaget, endskønt de forekom i mindre tal, og som derfor skal tages med forbehold. y-aksen udgør f.s.v.a. andelen af arter, der har præference for vildtpleje, procent, mens den for trenden udgør promille. Præferencen er udtrykt ved, hvor mange procent af det samlede, gennemsnitlige antal individer pr. 1000 m transekt, der er registreret i forsøgs-transekterne (dvs. 50 = hverken præference for eller imod). Ordnet efter bestandsudvikling (med største fald først). BEMÆRK forskudt y-akse (0 = 50 %) for at vise, hvilke arter, der har positiv præference for vildtplejeinitiativer, og bemærk derfor også, at bestandsudviklingen kun er negativ for arterne til og med Landsvale (læst fra venstre mod højre).

6. Konklusion

Det er ved optællinger efter time-tællemetoden i sammenlagt 53,5 transekt-kilometer i perioden fra og med december 2016 til og med august 2017 i hhv. forsøgs- og referenceområder på tre landbrug med vildtplejeinitiativer på Sjælland, Fyn og i Vestjylland vist, at:

- Set for alle fuglearter under ét er der ingen positiv præference for vildtplejeinitiativer. Der forekommer således flere individer pr. 1000 meter transekt i ikke-forsøgsområder end i forsøgsområder.
- Det dækker imidlertid over store variationer fra art til art, og Fasan, Sangdrossel, Agerhøne, Gærdesmutte, Havesanger, Gulspurv og Solsort har en signifikant positiv præference overfor vildtplejeinitiativer. De forekommer således med individtætheder i forsøgsområderne, der ligger på mindst det dobbelte af de tilsvarende tætheder i ikke-forsøgsområder.
- Stadig med positiv præference for vildtplejeinitiativer, men på et lavere niveau, finder vi Ringdue, Sanglærke, Tornsanger og Gransanger.
- Tilstedeværelsen af hegn har selvstændigt set en væsentlig betydning for individtætheden for en række arter. Således har et meget bredt register af småfugle samt arter som Fasan, Musvåge og Ringdue – i alt 15 arter – mindst dobbelt så høj individtæthed i områder med hegn som i områder uden hegn, men kun tre af disse arter er landbrugslandsarter (nemlig – i prioriteret orden efter hegns-præference – Tornsanger, Gulspurv og Sjagger) .
- 9 af de 15 hegnselskere, nemlig – i prioriteret orden efter forsøgs-præference – Fasan, Sangdrossel, Gærdesmutte, Havesanger, Gulspurv, Solsort, Gransanger, Tornsanger og Ringdue, udviser samtidig præference for forsøgsområder i større eller mindre omfang. Disse arter nyder således tilsyneladende godt af, at hegnene 'polstres' med vildtplejetiltag.
- Råge, Stær, Sølvmåge, Sjagger, Bysvale, Engpiber og Bogfinke er 'vildtplejefornægttere' idet de alle forekommer med individtætheder i forsøgsområderne, der ligger på under det halve af de tilsvarende tætheder i ikke-forsøgsområder – Sjagger dog med et vist forbehold grundet bias i form af (tilfældige) trækgæster.
- Stær, Vibe og Sanglærke er 'hegnsfornægttere', idet de alle forekommer med individtætheder i hegnsområderne, der ligger på under det halve af de tilsvarende tætheder i ikke-hegnsområder.
- Såvel Hare som Rådyr, der også registreredes under tællingerne, er 'vildtpleje-elskere', idet de har en meget klar præference for områderne med vildtplejetiltag, for begges vedkommende med en svag yderligere præference for forsøgsområder med hegn.
- Generelt viser alle registrerede, jagtbare arter præference for forsøgsområder (ud over Hare og Rådyr således Fasan, Agerhøne og Ringdue).

Ses for fuglenes vedkommende isoleret på vildtplejens og hegnes effekt på biodiversiteten (målt som målrettet støtte til listede arter), kan det konstateres, at:

- Kun 3 ud af de 11 arter, der i et eller andet omfang har præference for vildtplejeinitiativer, er listede (nemlig i prioriteret rækkefølge efter forsøgs-præference Agerhøne, Gulspurv og Sanglærke), mens 6 ud af de 10 arter, der har *negativ* præference for vildtplejeinitiativer, er listede (nemlig Landsvale, Bomlærke, Engpiber, Bysvale, Sølvmåge og Stær).

- På tilsvarende vis er kun 2 ud af 15 hegnselskere listede (nemlig – i prioriteret orden efter hegnspræference – Gulspurv og Kvækerfinke), mens 6 ud af 7 hegnsfornægttere er det (nemlig Bomlærke, Engpiber, Bysvale, Stær, Sanglærke og Sølvmåge).
- Tilstedeværelsen af vildtplejeinitiativer og hegn i landskabet bidrager tydeligvis til at øge naturindholdet (flere arter), men kun i begrænset omfang til at øge biodiversiteten (i form af målrettet støtte til listede arter).
- Det er på det statistiske grundlag ikke muligt at vurdere, hvorvidt en fuld udrulning af de i projektet gennemførte vildtplejeinitiativer til at dække en større andel af alle landbrug vil kunne stoppe – eller måske endda vende – tilbagegangene hos de af listearterne, der p.t. går ned, og som udviser præference for vildtplejeinitiativer (Agerhøne, Gulspurv og Sanglærke). Det vil – ud over et bredere statistisk grundlag – kræve studier af, hvorvidt de pågældende arter også rent faktisk har en større *reproduktion* i områder med vildtplejeinitiativer end i områder uden – altså om der er tale om 'source-' eller 'sink-' populationer.

Der er gennemført en nøjere analyse af 22 landbrugslandsarter og deres respons på vildtplejeinitiativer og hegn. Den viser, at:

- I alt 4 landbrugslandsarter (Agerhøne, Gulspurv, Tornsanger og Sanglærke) kan siges med sikkerhed at have udvist positiv præference for de vildtplejeinitiativer, der har været afprøvet i undersøgelsen.
- Sanglærken udviser størst præference i april/maj og derudover i det omfang, vildtplejeinitiativerne fører til barjords-situationer (enten ved opretholdelse af egentlige barjordsstriber eller ved jordbehandling forud for sen udsåning af vildtblandinger).
- Hertil kommer, at Skovspurv (og til dels Gråkrage) i områder med hegn har udvist præference for forsøgsområder, men de har generelt præference for områder uden forsøg.
- Sjagger, Gråkrage, Landsvale, Råge, Stær, Bomlærke og Engpiber udviser direkte *negativ* præference for vildtplejeinitiativer (idet der i nærværende undersøgelse dog knytter sig en vis bias til Sjaggeren – se nærmere under denne i gennemgangen ovenfor).
- For Vibe, Landsvale, Stær, Sanglærke, Bomlærke og Engpiber vurderes det, at det snarere er *afgrødevalg og driftsform*, herunder tilstedeværelsen af græssende husdyr, der er afgørende for, om arterne trives, end det er et spørgsmål om vildtplejeinitiativer og hegn som sådan.
- For de resterende 10 landbrugslandsarter, der er registreret i undersøgelsen, er det statistiske grundlag for spinkelt til at udlede noget validt om arternes præferencer for vildtpleje og/eller hegn, men det er for enkelte arter vurderet, at vildtplejeinitiativer kan have positiv effekt, nemlig for Rørhøg og Tårnfalk - og *måske* Kærsanger, hvis plejen fører til høje urter langs vandløb.

Specifikt med hensyn til biodiversitet og agerlandsarter konstateres det, at:

- Blandt de fem landbrugslandsarter med de største bestandsnedgange har vildtplejeinitiativer alene positiv præference for én art, nemlig Agerhøne.
- Der er dog også positiv om end lavere præference for Gulspurv og Sanglærke, der går tilbage med > 2 %/år.
- Den sidste landbrugslandsart, som har positiv præference for vildtplejeinitiativer, nemlig Tornsanger, er i fremgang.

Vildtplejeinitiativer har således positiv effekt på en række arter, men for landbrugslandsarterne kun Agerhøne, Gulspurv, Tornsanger og Sanglærke. For de øvrige landbrugslandsarter er det snarere *afgrødevalg og driftsform*, herunder tilstedeværelsen af græssende husdyr, der er afgørende for, om arterne trives, end det er et spørgsmål om vildtplejeinitiativer og hegn som sådan.

Vildtplejeinitiativer som de afprøvede bidrager alt i alt til at øge naurindholdet i landbrugslandet, herunder bidrage med flere arter, men kun i begrænset omfang til at øge biodiversiteten i form af målrettet støtte til truede og følsomme arter.

Skal der udledes egentlige anbefalinger på basis af undersøgelsen, vil de mest centrale være:

- Målret vildtplejeinitiativerne yderligere mod de forskellige *target-arter*. HUSK således, at flere arter er hegnsfornægttere, og at landbrugslandsfugle ofte er afhængige af bar jord.
- Anlæg – og vedligehold – barjordsstriber OGSÅ langs midt-marksinitiativer. Det vil gavne arter som Sanglærke, Vibe og til dels Bomlærke – og samtidig begrænse spredningen af uønskede plantearter fra initiativet til dyrkningsfladen.
- Erkend, at det for mange landbrugslandsarters vedkommende (især Vibe, Sanglærke, Bomlærke, Engpiber, Stær og Landsvale) lige så meget er afgrødevalg og dyrkningsformer (herunder græsningsdrift), der har betydning – snarere end vildtplejeinitiativer –, og tag derfor sædskifte og driftsform med i vildtplejeovervejelserne.
- For en række hegnselskerne, herunder Gulspurv og Tornsanger er det fremmende at anlægge urterige vildtplejeinitiativer i tilknytning til hegn – det øger således kvaliteten af hegnet.
- De jagtbare arter (Hare, Rådyr, Fasan, Agerhøne og Ringdue) synes begunstiget af de vildtplejeinitiativer, som her har været afprøvet, og der ses derfor ikke at være behov for at justere yderligere på disse, når alene henses til begunstigelse af de jagtbare arter.

I rapportens Bilag 2 gives konkrete anbefalinger for tiltag, der vil kunne fremme visse landbrugslandsarter, og i referencelisten er optaget et bredt udvalg af litteratur om samme emne.

7. Referencer

Aarhus Universitet & SEGES 2015: Natur- og vildtvenlige tiltag i landbruget – *udførelse og effekt*. Konferencemateriale d. 2. december 2015 – Resultater og erfaringer fra projektet.

Andersen, Niels 2011: Vibeforår i landbrugslandet. Webpublikation, tilgængelig [her på Sydfynsnatur.dk](http://her.på.Sydfynsnatur.dk) hjemmeside.

Andersen, N. 2012: [Vibeforår i landbrugslandet](#). Pandion 11.05.2012.

Andersen, N. 2013: Vibeforår i landbrugslandet – Opdatering 2013. Webpublikation, tilgængelig [her på DOF-Fyns hjemmeside](#)

Andersen, N. 2014: Vibe-alarm! Webpublikation, tilgængelig [her på DOF-Fyns hjemmeside](#).

Andersen, N. 2015: Et lille lys i mørket. Opdatering 2015 af Vibeforår landbrugslandet. Webpublikation, tilgængelig [her på DOF-Fyns hjemmeside](#).

Andersen, N. 2016: Jo vådere, jo Vibere... Opdatering 2016 af Vibeforår i landbrugslandet. Webpublikation, tilgængelig [her på DOF-Fyns hjemmeside](#).

Andersen, N. 2017a: Vibetørke. Vibeforår i landbrugslandet, opdatering 2017. Webpublikation, tilgængelig [her på DOF-Fyns hjemmeside](#).

Andersen, N. 2017b: International Wader Study Group conference I Prag. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 111 (2017):128-129.

Batáry, P., Matthiesen, T. and Tschardt, T. (2010) Landscape-moderated importance of hedges in conserving farmland bird diversity of organic vs. conventional croplands and grasslands. Biological Conservation No 143 (9), 2020-2027.

BirdLife International 2004: *Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status*. Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 12).

BirdLife International 2015: European Red List of Birds. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

BirdLife International 2016: IUCN Red List for birds.

BirdLife International 2017: European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities. Cambridge, UK: BirdLife International.

Brandtberg, N., Thomsen, H., Larsen, J. D. 2013: Bestandsvurderinger for 2013 - årsrapport fra Projekt Fokuseret Fugleforvaltning. Udelukkende elektronisk publiceret på dof.dk [Læs rapporten her](#)

Brodier, S., Augiron, S., Cornulier, T. & Bretagnolle, V. 2014: Local improvement of skylark and corn bunting population trends on intensive arable landscape: a case study of the conservation tool Natura 2000. Animal Conservation **17**: 204-216.

Bruus, Marianne, Yoko Dupont, Jørn Pagh Berthelsen & Morten Strandberg 2016: Konkrete tiltag til højnelse af naturværdi af blomsterbrak. Notat af 07.12.16 fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. Rekvireret af NaturErhvervsstyrelsen.

Danmarks Jægerforbund & SEGES, u.å.: Natur- og vildtpleje på landbrugsarealer 2017. Pjece. Tilgængelig her på DJ's hjemmeside: <http://www.jaegerforbundet.dk/vildt/natur-og-vildtpleje/terraenpleje/vildtvenlig-landbrugsdrift/>

DOF (u.å., a): Vejledning til TimeTælleTure (TTT). Udarbejdet i f.m. Atlas III og tilgængelig her på DOFs hjemmeside: <https://dofbasen.dk/atlas/guides/TimeTaelleture/Vejledning%20til%20TimeTaelleture.pdf>

DOF (u.å., b): [Danmarks Fugle](#). Web-baseret opslagsværk på DOF.dk om alle danske fugle. Opdateres løbende.

DOF (u.å., c): [Manual til flere Viber på markerne](#). Web-baseret vejledning på DOF.dk

DOF 2005: Fugleperspektiv på Landdistriktsprogrammet - *DOFs katalog for fuglevenlig gennemførelse af Landdistriktsforordningen i 2007-2013*. Upubliceret. Kan rekvireres hos DOF.

DOF 2015: DOFs forslag til revideret landdistriktsprogram. Forslag til fremme af 12 flagskibsarter, der kan hæve naturindhold & biodiversitet i det åbne land. Upubliceret. Kan rekvireres hos DOF.

DOFs Landbrugsgruppe 2010: Rejserapport fra DOF-Landbrugs besøg på 'Hope Farm', England 08.-11.08.10. Upubliceret. Kan rekvireres hos DOF.

DOF-Vestjylland 2012: Lærkepletforsøg 2012 – *afrapportering 16.08.12*. Upubliceret. Kan rekvireres hos DOF.

Ejernæs, Rasmus, u.å.: Katalog over naturtiltag i marken. *Natur- og vildtvenlige tiltag i landbruget - udførelse og effekt*. Udarbejdet i forbindelse med et samarbejdsprojekt mellem Aarhus Universitet samt Cammi Aalund Karlslund og Heidi Buur Holbeck, Videncentret for landbrug (i dag SEGES). Støttet af 15. Juni Fonden.

Eskildsen, A., J.D. Larsen & H. Heldbjerg 2013: Use of an objective indicator species selection method shows decline in bird populations in Danish habitats . Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 107 : 191 – 207 .

European Commission 2007: Management Plan for Skylark, *Alauda arvensis*) 2007-2009. Technical Report – 006 - 2007. Tilgængelig her på Kommissionens hjemmeside: <http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/skylark.pdf>

European Commission 2009: European Union Management Plan 2009-2011, Lapwing, *Vanellus vanellus*. Technical Report – 2009 – 033. Tilgængelig her på Kommissionens hjemmeside: http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/Lapwing%20EU_MP.pdf

Fenger, M., T. Nyegaard & M.F. Jørgensen (2016): Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2015. Årsrapport for Punkttællingsprogrammet. Dansk Ornitologisk Forening.

Grell, M.B. 1998: Fuglenes Danmark, Gads Forlag, udgivet i samarbejde med Dansk Ornitologisk Forening.

Grell, M.B., Heldbjerg, H., Rasmussen, B., Stabell, M., Tofft, J. & Vikstrøm, T. (red.) 2004: *Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1998-2003*. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 98: 45-100.

Heldbjerg, H., Brandtberg, N. & Jørgensen, M.F. 2014: [Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2013](#). Årsrapport for Punkttællingsprogrammet. Dansk Ornitologisk Forening. (Find oversigter over index og trends [her](#))

Heldbjerg, Henning & Anthony David Fox, 2016: Regional trends amongst Danish specialist farmland breeding birds. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 110 (2016): 214-222

Heldbjerg, Henning; Peter Sunde & Anthony David Fox, 2017: Continuous population declines for specialist farmland birds 1987-2014 in Denmark indicates no halt in biodiversity loss in agricultural habitats. Bird Conservation International (2017) 0 :1 – 15 .

Heldbjerg H, Fox AD, Thellessen PV, Dalby L, Sunde P 2017: Common Starlings (*Sturnus vulgaris*) increasingly select for grazed areas with increasing distance-to-nest. PLoS ONE 12(8): e0182504.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0182504>

Hjorth Caspersen, Ole og Patrik Karlsson Nyed Andersen, 2016: Udvikling i Agerlandet 1954-2025 – Kortlægning af markstørrelse, markveje og småbiotoper. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet. 67 s. ill.

Hoffmann, J., Berger, G., Wiegand, I., Wittchen, U., Pfeffer, H., Kiesel, J. & Ehlert, F. 2011: Bewertung und Verbesserung der Biodiversität leistungsfähiger Nutzungssysteme in Ackerbaugebieten unter Nutzung von Indikatorvogelarten. ZLF/JKI-Bericht für BLE/BMELV, 6/2011: 213 S. [bomlærke]

Hoffmann, J. 2012: Species-rich arable land. In: Oppermann, R., Beaufoy, G. & Jones, G. (Eds.) 2012a: High Nature Value Farming in Europe. verlag regionalkultur. 58-69.

Hove, I. 2014: Succesfuld sommer for de danske hedehøge. Fugle & Natur. Dansk Ornitologisk Forening. 4:13-15.

Inger, R., Duffy, J.P., Voříšek, P. & Gaston, K.J. 2014: Common European birds are declining rapidly while less abundant species' numbers are rising. Ecology Letters, doi: 10.1111/ele.12387

Josefsson, J., Berg, Å., Hiron, M., Pärt, T. & Eggers, S. 2013: Grass buffer strips benefit invertebrate and breeding skylark numbers in a heterogeneous agricultural landscape. Agriculture, Ecosystems & Environment, Volume 181, 101–107. [Se kort omtale her på SLU's hjemmeside](#).

Kleijn, D., Baquero, R.A., Clough, Y., Díaz, M., De Esteban, J., Fernández, F., Gabriel, D., Herzog, F., Holzschuh, A., Jöhl, R., Knop, E., Kruess, A., Marshall, E.J., Steffan-Dewenter, I., Tschamntke, T., Verhulst, J., West, T.M. & Yela, J.L. 2006: Mixed biodiversity benefits of agri-environment schemes in five European countries. Ecol Lett. 9(3):243-54; discussion 254-7. [Se abstract her](#).

Landbrugsinfo 2014: Faktaark om naturtiltag i marken. [Webportal](#). Senest opdateret 16.10.14.

Lerche-Jørgensen, M., Heldbjerg, H., Bouten, W., Schlaich, A., Koks, B. J., & Thorup, K. 2013: Montagu's harriers *Circus pygargus* in Southwest Jutland. Movement patterns in the breeding season - videnskabelig poster, Biodiversitetssymposium 2013. [Se posteren her](#)

Lilleør, O. 2007: [Habitat selection by territorial male Corn Buntings *Miliaria calandra* in a Danish farmland area](#). Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 101: 79-93.

Miljøministeriet 2005: *Handlingsplan for truede engfugle*. Skov- og Naturstyrelsen. (Kan ses [her på Naturstyrelsens hjemmeside](#))

Miljøministeriet, Naturstyrelsen 2013: Handlingsplan for Agerhøne. Webpublikation, [kan downloades her fra Naturstyrelsens hjemmeside](#).

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri 2014: Det danske landdistriktsprogram 2014-2020. Version 1.2 (Godkendt 12.12.14). [Kan downloades her fra NaturErhvervstyrelsens hjemmeside](#).

Mouysset, I., Doyen, L. & Jiguet, F. 2014: From Population Viability Analysis to Coviability of Farmland Biodiversity and Agriculture. *Conservation Biology*, Vol. **28**, No. 1, 187-201.

Moshøj, C.M., D.P. Eskildsen, T. Nyegaard, M.F. Jørgensen, T. Vikstrøm (2017): Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2016. Årsrapport for Punkttællingsprogrammet. Dansk Ornitologisk Forening.

Nygaard, T., Meltofte, H., Tofft, J. & Grell, M.B. 2014: [Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1998-2012](#). Dansk Orn. Foren. Tidsskr. **108**: 1-144.

Odderskær, P., Prang, A., Poulsen, J.G., Andersen, P.N. & Elmegaard, N. 1997: Skylark (*Alauda arvensis*) utilisation of micro-habitats in spring barley fields. *Agriculture, Ecosystems & Environment* **62**: 21-29.

Oppermann, R., Beaufoy, G. & Jones, G. (Eds.) 2012a: High Nature Value Farming in Europe. verlag regionalkultur. ISBN 978-3-89735-657-3

Oppermann, R., Hoffmann, J., Weinhold, U & Kleemann, J. 2012b: Farmland as habitat for populations of species of conservation interest. In: Oppermann, R., Beaufoy, G. & Jones, G. (Eds.) 2012a: High Nature Value Farming in Europe. verlag regionalkultur. 97-109.

Pe'er, G., Dicks, L.V., Visconti, P., Arlettaz, R., Báldi, A., Benton, T.G., Collins, S., Dieterich, M., Gregory, R.D., Hartig, F., Henle, K., Hobson, P.R., Kleijn, D., Neumann, R.K., Robijns, T., Schmidt, J., Shwartz, A., Sutherland, W.J., Turbé, A., Wulf, F., Scott A.V. 2014: EU agricultural reform fails on biodiversity – Extra steps by Member States are needed to protect farmed and grassland ecosystems. *Science Magazine*, 6 June 2014, Vol. 344, ISSUE 6186, p. 1090-1092. Se summary her på Science' hjemmeside, hvor artiklen også kan downloades: <http://www.sciencemag.org/content/344/6188/1090.summary>

Pe'er, G., S. Lakner, R. Müller, G. Passoni, V. Bontzorlos, D. Clough, F. Moreira, C. Azam, J. Berger, P. Bezak, A. Bonn, B. Hansjürgens, L. Hartmann, J. Kleemann, A. Lomba, A. Sahrbacher, S. Schindler, C. Schleyer, J. Schmidt, S. Schüler, C. Sirami, M. von Meyer-Höfer, and Y. Zinngrebe (2017). Is the CAP fit for purpose? An evidence-based fitness check assessment. Leipzig, German Centre for Integrative Biodiversity Research (iDiv), Halle-Jena-Leipzig.

Pywell, R.F., Heard, M.S., Bradbury, R.B., Hinsely, S., Nowakowski, M., Walker, K.J. & Bullock, J.M. 2012: Wildlife-friendly farming benefits rare birds, bees and plants. *Biol. Lett.* **8**, 772-775 first published online 6 June 2012. doi: 10.1098/rsbl.2012.0367

Redman, M. 2012: Rural Development Programmes and how they can support HNV farming. In: Oppermann, R., Beaufoy, G. & Jones, G. (Eds.) 2012a: High Nature Value Farming in Europe. verlag regionalkultur 491-501.

Ring, S. 2014: Sådan "dyrker" vi fugle – på strandengene. Fugle & Natur. Dansk Ornitologisk Forening. Nr. 4:6-8

RSPB, udateret, a: [Advising Farmers – Managing habitats for wildlife](#). Web-baseret rådgivning til landmænd. Opdateres løbende.

RSPB, udateret, b: [Advising Farmers – Helping Species](#). Web-baseret rådgivning til landmænd. Opdateres løbende. [Relevante arter: [Agerhøne](#), [Vibe](#), [Sanglærke](#), [Bomlærke](#)]

Skriver, J. 2014: Det hjælper at målrette indsats for sjældne fugle. [Web-Nyhed på DOF.dk 12.12.14](#)

Søgaard, B., Skov, F., Ejrnæs, R., Nielsen, K.E., Pihl, S. & Clausen, P. 2005: Kriterier for gunstig bevaringsstatus. 3. udgave. – Faglig rapport fra DMU nr. 457.

Underwood, E. & G. Tucker 2016: Ecological Focus Area choices and their potential impacts on biodiversity. Report for BirdLife Europe and the European Environmental Bureau, Institute for European Environmental Policy, London.

Videncentret for Landbrug 2012: Lærkepletter (fakta-ark, april 2012)

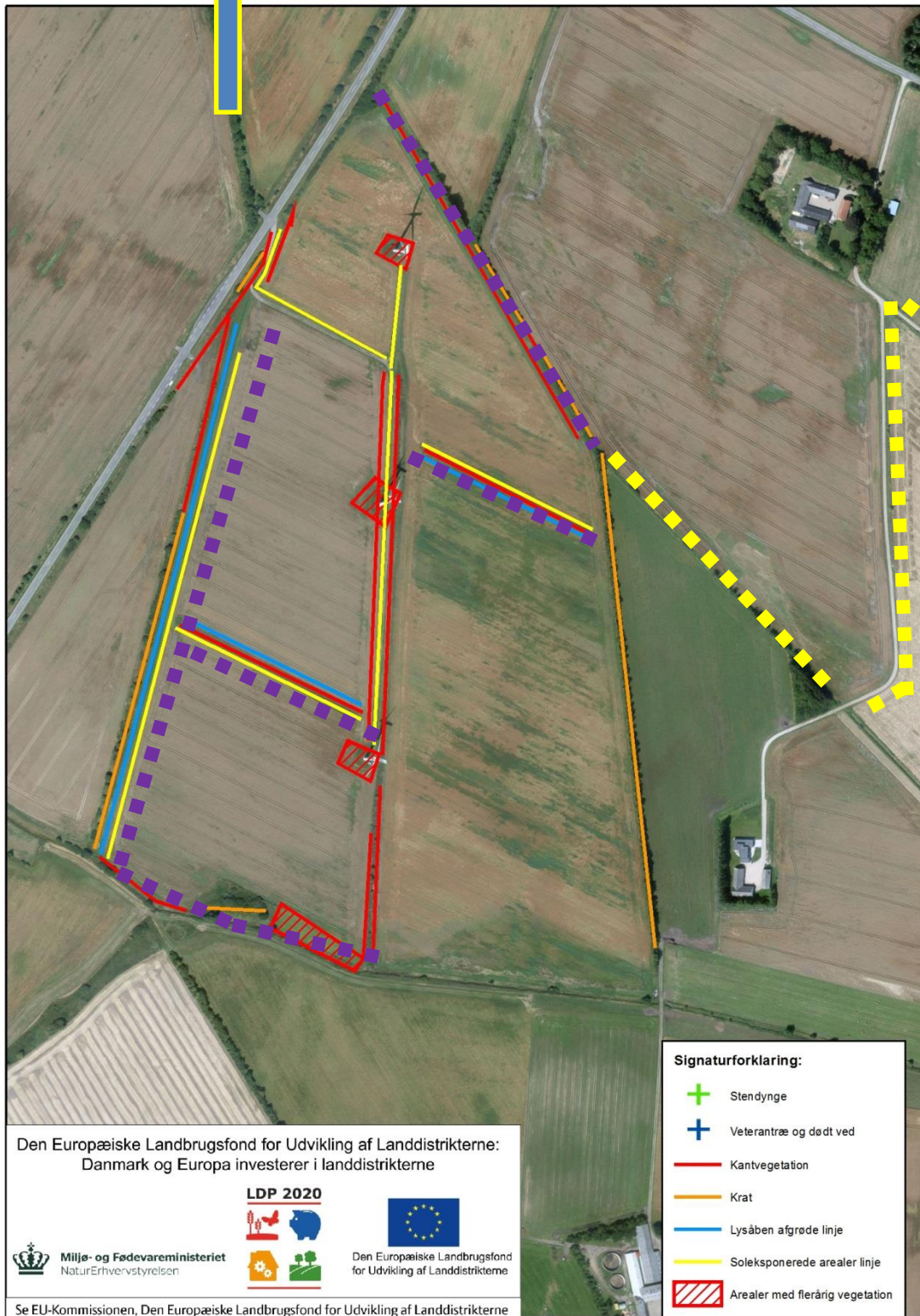
Wejdling, H. 2017: Ny BirdLife-publikation udvider fokus for forvaltning af beskyttelseskrævende fuglearter i Danmark. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 111 (2017): 113-116 + to tekniske Appendikser i DOFs Publikationsbase, hhv. <http://pub.dof.dk/dof/DOFT/Fuglebeskyttelse2.pdf>, http://pub.dof.dk/dof/DOFT/Appendix_1_Ny_BLIpublikation.xlsx og http://pub.dof.dk/dof/DOFT/Appendix_2_Ny_BLIpublikation.xlsx

Wind, P. & S. Pihl 2004: Den danske rødliste. - Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet (opdateret april 2010)

Økologisk Landsforening 2013: [De 8 naturråd](#). Webportal.

Bilag 1, Forsøgsområderne

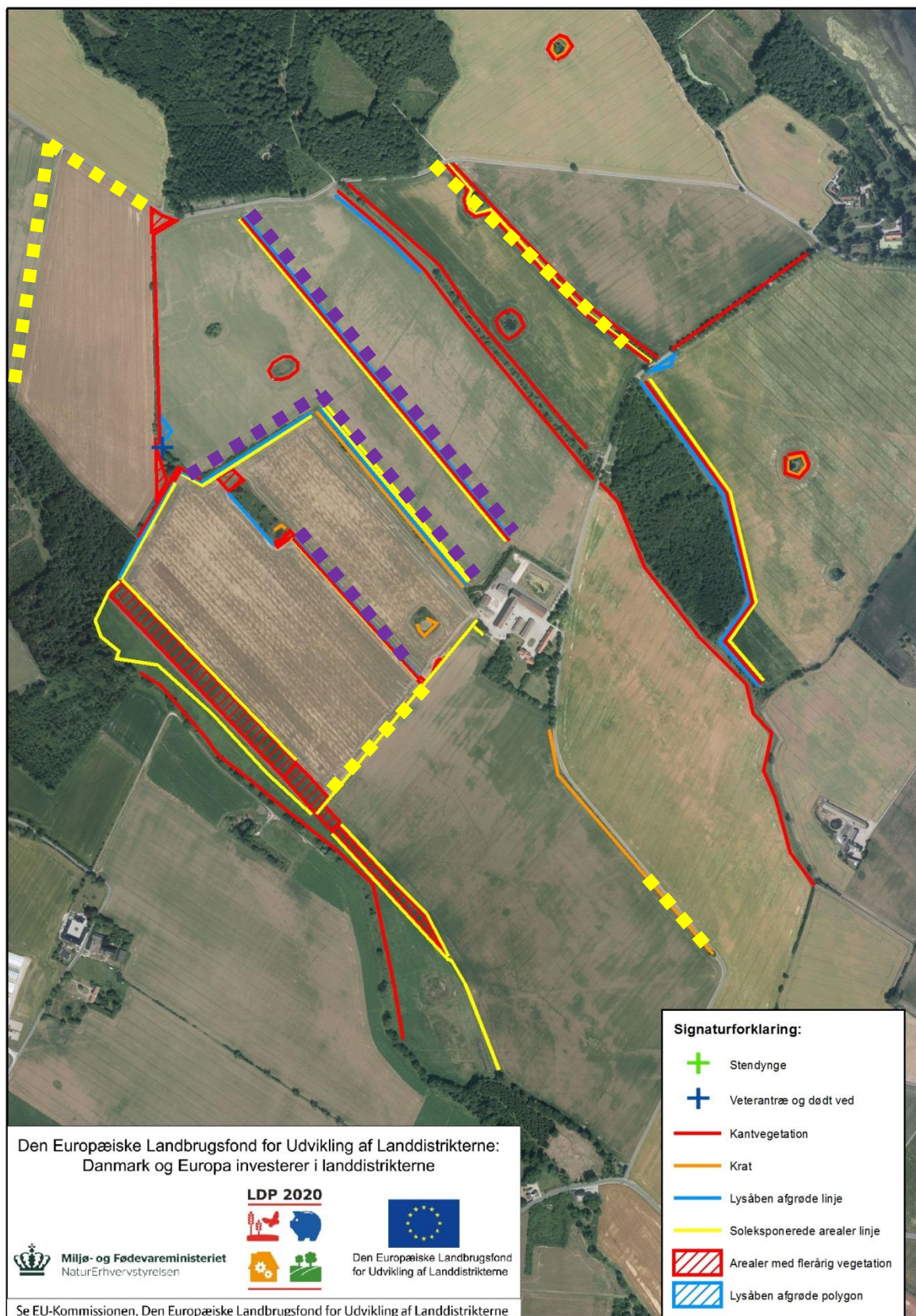
Vildbjerg, to reference transekter uden for kortet

Oversigt over vildtplejeinitiativerne, Vildbjerg:

Tiltag John 2016						
Begrænsning pleje						
Nr.	Type	Bredde [m.]	Bemærkning	Regler i forhold til grundarealreguleringen	Længde [m.]	Årsal [m2]
1	Begrænsning pleje		De højre græsarealer i skovperioden - udgifter efter høstningen i skovperioden. De par af høstarene kan efterbeholdes i skovet, hvor de vil kunne varetage sig. De par af høstarene kan varetage sig, så træerne kan stå som dødt ved. Enkelte af høstarene kan sættes på fod eller skovplante, så de kan skide fra høstarene.	ingen begrænsning. Begrænsning bør være i skovet i skovperioden.	562,8	
2	Begrænsning pleje		Træer og buske sættes med 10-20 cm højde, så de kan skide fra høstarene. Skovperioden i skovet i skovperioden.	ingen begrænsning. Begrænsning bør være i skovet i skovperioden.	102,5	
Vildtpleje						
Vildtpleje						
Nr.	Type	Bredde [m.]	Bemærkning	Regler i forhold til grundarealreguleringen	Længde [m.]	Årsal [m2]
1	Vildtpleje	10	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	570,6	5.706,6
2	Vildtpleje	4	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	577,0	788,0
3	Vildtpleje	8	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	582,1	1.477,1
4	Vildtpleje	4	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	605,6	1.473,6
Tætte græsstribe						
Nr.	Type	Bredde [m.]	Bemærkning	Regler i forhold til grundarealreguleringen	Længde [m.]	Årsal [m2]
1	Klippe vegetation	3	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	715,6	2.147,7
2	Klippe vegetation	3	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	790,6	2.371,6
3	Klippe vegetation	3	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	196,6	596,7
4	Klippe vegetation	3	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	517,6	1.551,6
Bæk						
Nr.	Type	Bredde [m.]	Bemærkning	Regler i forhold til grundarealreguleringen	Længde [m.]	Årsal [m2]
1	Bæk		Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	1.008,6	1.008,6
2	Bæk		Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	1.209,6	1.209,6
3	Bæk		Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	1.810,6	1.810,6
Begrænsning pleje						
Nr.	Type	Bredde [m.]	Bemærkning	Regler i forhold til grundarealreguleringen	Længde [m.]	Årsal [m2]
1	Begrænsning pleje	3	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden. Skovperioden i skovet i skovperioden.	568,6	1.705,6

Ørnfeldt

Oversigt over vildtplejeinitiativer, Ørnfeldt

Tiltag 1:

Tiltaget består af et allerede eksisterende tiltag i form af en midtmarkstribе. Tiltaget består af 4 elementer i form af henholdsvis et slået spor, en insektvold og en vildtstribе med lærkepletter.

Vildtstriben kan tilsås med eksempelvis DLF's "Pollen og Nektar" blanding eller "Biblanding til randzoner", i ca. 50% af anbefalet udsædsmængde. Elementet har en bredde på 6 meter og en længde på ca. 380 meter. Der anlægges en lærkeplet efter hver 100 meter. Lærkepletten må maksimalt have et areal på 100 m².

Det slåede spor er anlagt, men kan hvis det skønnes nødvendigt omlægges og tilsås med en af DLF's græsblandinger eksempelvis "ForageMax 42" med hvid og rødkløver eller "Horsemax 61) med hvidkløver. Elementet har en bredde på 2 meter.

Insektvolden er anlagt og har en bredde på 2 meter.

BEMÆRK: Tiltagene må tilsammen aldrig blive mere end 10 m bred.

Tiltag 2:

Tiltaget lægges op ad et allerede eksisterende element i form af et levende hegn. Tiltaget består af 4 elementer i form af henholdsvis en vildtstribе med lærkepletter, et slået spor og en barjordsstribе.

Vildtstriben kan tilsås med eksempelvis DLF's "Pollen og Nektar" blanding eller "Biblanding til randzoner", i ca. 50% af anbefalet udsædsmængde. Elementet har en bredde på 6 meter og en længde på ca. 470 meter. Der anlægges en lærkeplet efter hver 100 meter. Lærkepletten må maksimalt have et areal på 100 m².

Det slåede spor er anlagt, men kan hvis det skønnes nødvendigt omlægges og tilsås med en af DLF's græsblandinger eksempelvis "ForageMax 42" med hvid og rødkløver eller "Horsemax 61) med hvidkløver. Elementet har en bredde på 2 meter.

Barjordsstriben er anlagt med en bredde på 2 meter. Barjordsstriben behøver ikke holdes sort hele tiden, da fremspiring af forskellige ukrudtsplanter kun vil være et aktiv for dyrelivet.

BEMÆRK: Tiltagene må tilsammen aldrig blive mere end 10 m bred.

Tiltag 3:

Tiltaget består af et allerede eksisterende tiltag i form af en midtmarkstribе. Tiltaget består af 4 elementer i form af henholdsvis et slået spor, en insektvold og en vildtstribе med lærkepletter.

Vildtstriben kan tilsås med eksempelvis DLF's "Pollen og Nektar" blanding eller "Biblanding til randzoner", i ca. 50% af anbefalet udsædsmængde. Elementet har en bredde på 6 meter og en længde på ca. 840 meter. Der anlægges en lærkeplet efter hver 100 meter. Lærkepletten må maksimalt have et areal på 100 m².

Det slåede spor er anlagt, men kan hvis det skønnes nødvendigt omlægges og tilsås med en af DLF's græsblandinger eksempelvis "ForageMax 42" med hvid og rødkløver eller "Horsemax 61) med hvidkløver. Elementet har en bredde på 2 meter.

Insektvolden er anlagt og har en bredde på 2 meter.

BEMÆRK: Tiltagene må tilsammen aldrig blive mere end 10 m bred.

Tiltag 4:

Tiltaget lægges op ad et allerede eksisterende element i form af et levende hegn. Tiltaget består af 4 elementer i form af henholdsvis en vildtstribe med lærkepletter, et slået spor og en barjordsstribe.

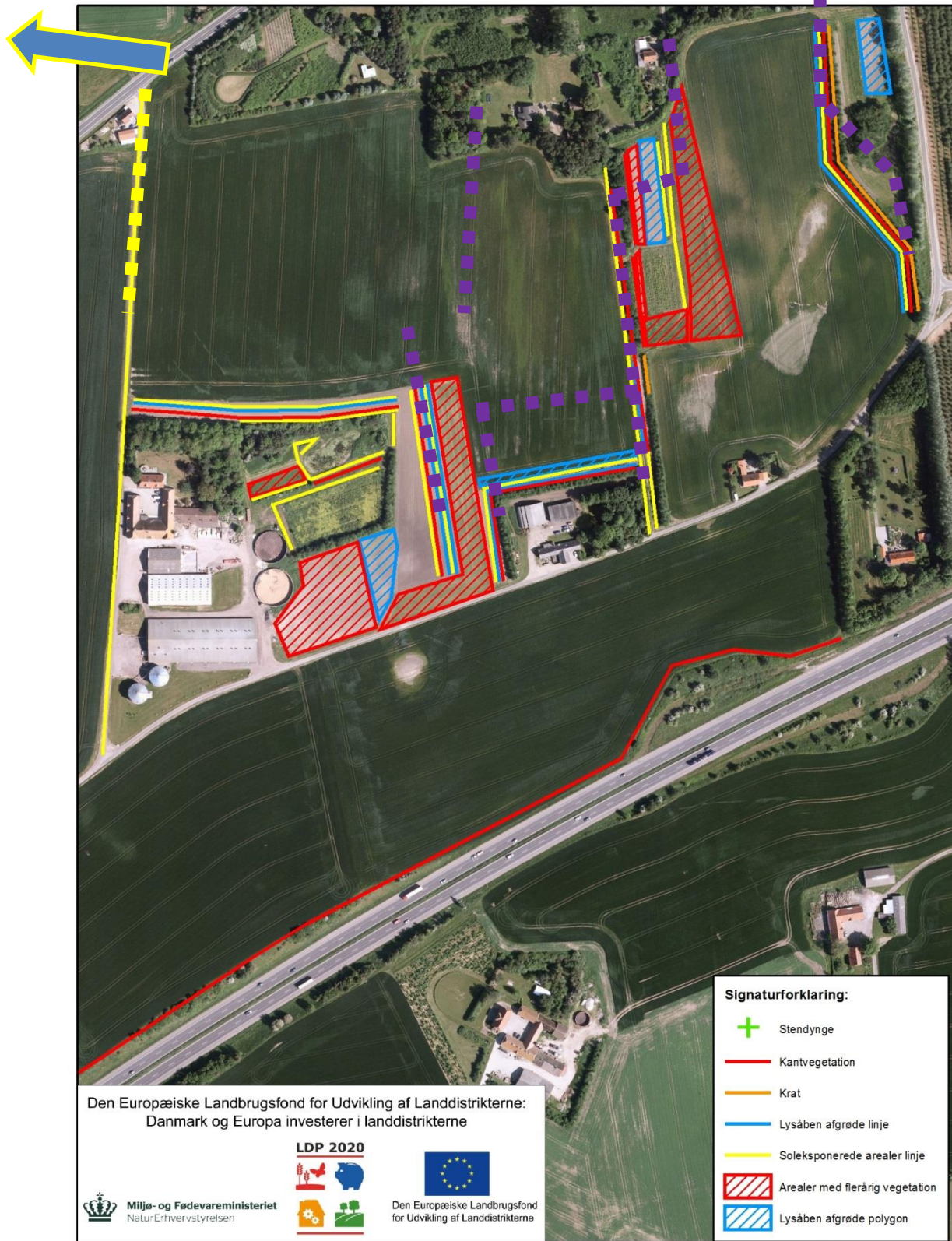
Vildtstriben kan tilsås med eksempelvis DLF's "Pollen og Nektar" blanding eller "Biblanding til randzoner", i ca. 50% af anbefalet udsædsmængde. Elementet har en bredde på 6 meter og en længde på ca. 260 meter. Der anlægges en lærkeplet efter hver 100 meter. Lærkepletten må maksimalt have et areal på 100 m².

Det slåede spor er anlagt, men kan hvis det skønnes nødvendigt omlægges og tilsås med en af DLF's græsblandinger eksempelvis "ForageMax 42" med hvid og rødkløver eller "Horsemax 61) med hvidkløver. Elementet har en bredde på 2 meter.

Barjordsstriben er anlagt med en bredde på 2 meter. Barjordsstriben behøver ikke holdes sort hele tiden, da fremspiring af forskellige ukrudtsplanter kun vil være et aktiv for dyrelivet.

BEMÆRK: Tiltagene må tilsammen aldrig blive mere end 10 m brede.

Slagelse, reference-transektter i hovedsagen uden for kortet – se næste side.

Se EU-Kommissionen, Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne

Oversigt over vildtplejetiltag, Slagelse:

Tiltag 1: [ej anlagt]

Tiltaget lægges op ad et allerede eksisterende element i form af en markvej. Tiltaget består af 2 elementer i form af henholdsvis et slået spor og en vildtstribe.

Vildtstriben kan tilsås med eksempelvis DLF's "Pollen og Nektar" blanding eller "Biblanding til randzoner", i ca. 50% af anbefalet udsædsmængde. Forslag til bredde 3 meter, eller tilpas efter de maskiner der er til rådighed.

Det slåede spor kan enten anlægges ved at slå den vegetation som naturligt vil indfinde sig, eller tilsås med en af DLF's græsblandinger eksempelvis "ForageMax 42" med hvid og rødkløver eller "Horsemex 61) med hvidkløver. Forslag til bredde 1½-2 meter, eller tilpas efter de maskiner der er til rådighed.

BEMÆRK: Tiltagene må tilsammen aldrig blive mere end 10 m bred.

Tiltag 2:

Tiltaget anlægges som et MFO-areal, og anlægges i år 1 som blomsterbrak og anvendes i år 2 som slåningsbrak. Tiltaget kan evt. tilsås med DLF's "Pollen og nektar" blanding eller "Biblanding til randzoner".

Tiltag 3:

Tiltaget lægges op ad et allerede eksisterende element i form af et levende hegn med en fodpose af rørgræs⁴. Tiltaget består af 3 elementer i form af henholdsvis en insektvold, en vildtstribe og lærkepletter.

Insektvolden anlægges med eksempelvis en engplov. Den sammenpløjede jord kan evt. fræses for et optimal såbed. Insektvolden tilsås med DLF's "Insektvold og redeskjul" blanding. Forslag til bredde 1½-2 meter og ½-1 meter i højden

Bemærk: Volden skal kunne pløjes væk igen.

⁴ Arealet rørgræsset er etableret på, indgår ikke i det støtteberettigede areal, og skal derfor heller ikke medregnes i den samlede bredde af vildttiltagene.

Vildtstriben kan tilsås med eksempelvis DLF's "Pollen og Nektar" blanding eller "Biblanding til randzoner", i ca. 50% af anbefalet udsædsmængde. Forslag til bredde 3 meter, eller tilpas efter de maskiner der er til rådighed.

Der anlægges 3 lærkepletter i vildtstriben på hver max 100 m².

BEMÆRK: Tiltagene må tilsammen aldrig blive mere end 10 m bred.

Tiltag 4

Tiltaget anlægges som en vildtager, som tilsås med en blanding af rødkløver og cikorie. Hold andelen af cikorie på max. 25%, da den i sin anden vækstsæson eller vil blive meget dominerende. Tiltaget må max. være 10 meter bredt.

Tiltag 5:

Tiltaget lægges op ad et allerede eksisterende element i form af et levende hegn. Tiltaget består af 5 elementer i form af henholdsvis pleje af det levende hegn, en vildtstribe, lærkepletter, en barjordsstribe og et slået spor.

Det levende hegn plejes ved at fjerne rødel (ammetræer). Fred evt. 3-4 af hensyn til småfugle⁵.

Vildtstriben kan tilsås med eksempelvis DLF's "Pollen og Nektar" blanding eller "Biblanding til randzoner", i ca. 50% af anbefalet udsædsmængde. Forslag til bredde 3 meter, eller tilpas efter de maskiner der er til rådighed.

Der anlægges 3 lærkepletter i vildtstriben på hver max 100 m². [ej tilstede i 2017]

Barjordsstriben anlægges med en bredde på ca. 2 meter dog max. 3 meter og plejes efter behov.

Barjordsstriben behøver ikke holdes sort hele tiden, da fremspiring af forskellige ukrudtsplanter kun vil være et aktiv for dyrelivet.

Det slåede spor anlægges ved at holde den allerede eksisterende vegetation kortklippet. Forslag til bredde 1½-2 meter, eller tilpas efter de maskiner der er til rådighed.

BEMÆRK: Tiltagene må tilsammen aldrig blive mere end 10 m bred.

Tiltag 6:

Tiltaget anlægges som et MFO-areal, og anlægges i år 1 som blomsterbrak og anvendes i år 2 som slåningsbrak. Tiltaget kan evt. tilsås med DLF's "Pollen og nektar" blanding eller "Biblanding til randzoner".

Det slåede spor, som allerede er etableret vedligeholdes.

Tiltag 7:

Tiltaget lægges op ad et allerede eksisterende element i form af et levende hegn. Tiltaget består af 5 elementer i form af henholdsvis en stribe flerårig vegetation, pleje af det levende hegn, en vildtstribe, lærkepletter og en barjordsstribe.

På den østlige side af det levende hegn, bibeholdes en stribe af den allerede eksisterende vegetation, som ikke slås⁶.

⁵ Det levende hegn skal ikke medregnes i den samlede bredde af vildttiltagene.

⁶ Striben skal ikke medregnes i den samlede bredde af vildttiltagene, da den ikke ligger på et støtteberettiget areal.

Det levende hegn plejes ved at fjerne rødel (ammetræer). Fred evt. 3-4 af hensyn til småfugle⁷.

Vildtsriben kan tilsås med eksempelvis DLF's "Pollen og Nektar" blanding eller "Biblanding til randzoner", i ca. 50% af anbefalet udsædsmængde. Forslag til bredde 3 meter, eller tilpas efter de maskiner der er til rådighed.

Barjordsriben anlægges med en bredde på ca. 2 meter dog max. 3 meter og plejes efter behov.

Barjordsriben behøver ikke holdes sort hele tiden, da fremspiring af forskellige ukrudtsplanter kun vil være et aktiv for dyrelivet.

BEMÆRK: Tiltagene må tilsammen aldrig blive mere end 10 m bred.

⁷ Det levende hegn skal ikke medregnes i den samlede bredde af vildttiltagene.

Bilag 2: Nogle landbrugslandsarters status og krav til levesteder

I forbindelse med forberedelse af det gældende Landdistriktsprogram indgav DOF (DOF, 2015) en række anbefalinger til fremme af landbrugslandets fuglearter, herunder af relevans for nærværende undersøgelse også Agerhøne, Vibe, Sanglærke og Bomlærke. De gengives i det følgende (men er ikke ajourført m.h.t. listestatus og bestandstrends m.v.).

Bilag 2.1.: Agerhøne

Art: Agerhøne (*Perdix perdix*)

Beskyttelsesstatus (2014):

Global rødliste: LC

DK rødliste: LC

DK gulliste: -

Birdlife SPEC: 3

Fugledirektivet: -

Jagttid: 16.9-15.10

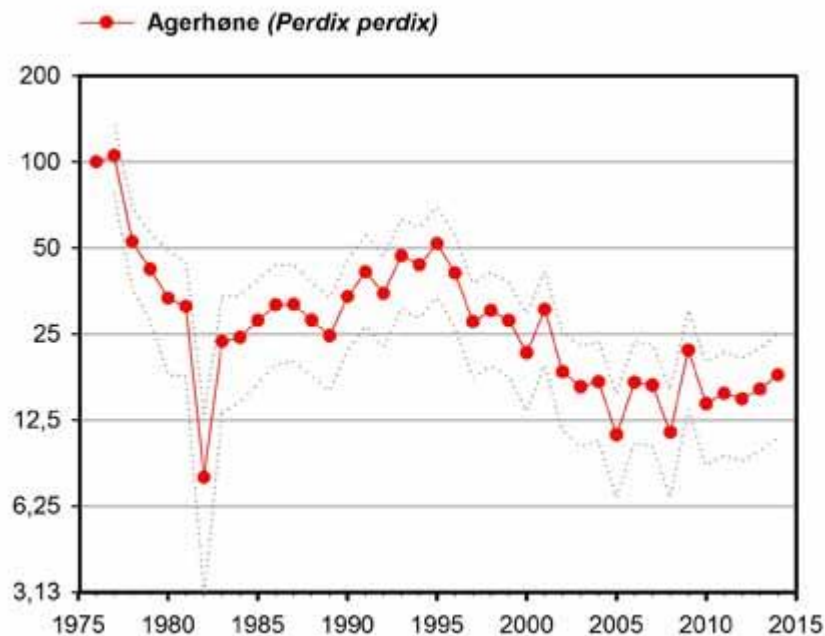
Bestandsudvikling, ynglebestand i DK:

Ynglepar i 2011: 6000

Udvikling 1999-2011: Tilbagegang

Ændring: 30-50%

Siden overvågning af Agerhønen indgik i DOFs punkttællingsprogram i 1976 er arten gået tilbage med gennemsnitligt 3,5 % om året, og bestands-indexet lå i 2013 på 16 % af indexet i 1976. Der synes at være indtrådt en stabilisering/svag fremgang på 0,5 % i det seneste 10-år.

Biotopskrav:

Her i landet er arten knyttet til agerlandets kultursteppe, hvor den lever året rundt. Undgår skove og byer. Har behov for større indhold af ukrudtsfrøplanter og insekter i marken, som kan opnås ved økologisk drift og/eller dyrkningsfrie bræmmer. Varig stub og rotationsbrak synes også at begünstige arten.

RSPB påpeger behovet for insekter til kyllingerne, ukrudtsfrø resten af året, og egnede redesteder.
Vildtstriber, barjordsstriber og insektvolde gavner arten.
Formodet årsag til tilbagegang:
Agerhønsens voldsomme tilbagegang formodes at skyldes intensiveringen i jordbruget, herunder den manglende adgang til føde for især kyllingerne.
Forslag til støtteberettigede foranstaltning(er):
Miljøministeriet, Naturstyrelsen (2013) beskriver, hvorledes diversificering af agerlandskab gennem skabelse af mosaikstruktur samt udlægning af markstriber langs læhegn mv. forenet med prædator kontrol gav en 100-dobling af Agerhønsbestanden på 7 år i forsøgsområde i Norfolk, samt at danske simuleringsmodeller forudsiger, at udlægning af 1 ha markstriber pr. km ² i rene kornlandskaber medfører en stigning fra 2 - 3 til 20 ynglepar pr. km ² , men at dokumentation fra feltforsøg mangler.
Beskrivelse af foranstaltning(er):
Vildtstriber, barjordsstriber og insektvolde kan i dag udlægges uden fradrag i enkeltbetalingen (grundbetalingen), så længe arealet udgør <10 % af den samlede markblok, vildtstriberne er maksimalt 10 meter brede og barjordsstriberne maksimalt 3 meter brede, og at der såfremt der anlægges flere striber er min. 10 meter mellem disse. Initiativerne skal ikke indtegnes på markkort.
For at sikre denne smidighed, men samtidig sikre en langt videre udbredelse af disse faunaforbedrende foranstaltninger, foreslås indført en støtteordning, hvor landmændene kompenseres for etableringsomkostninger samt tab i dækningsbidrag (DB2), såfremt der etableres de til enhver tid lovlige faunaforbedrende foranstaltninger på 5 % af <i>alle</i> markblokke.
Tab, der berettiger til støtte:
Etableringsomkostninger og tab i dækningsbidrag (DB2) lader sig beregne ud fra gennemsnitsbetragtninger og kan kompenseres 1:1.
Kontrolmulighed:
Eftersom det ligger implicit i forslaget, at alle markblokke skal have 5 % faunaforbedrende initiativer, vil det kun være nødvendigt at foretage stikprøvekontrol på enkelte markblokke.
Afsmittende effekter på andre arter/grupper af fugle og anden fauna:
Ud over Agerhøne vil initiativet også gavne Sang- og Bomlærke samt Tårnfalk, Musvåge og til dels Vibe (hvis også barjordsstriber).
Referencer:
DOF 2005: Fugleperspektiv på Landdistriktsprogrammet - <i>DOFs katalog for fuglevenlig gennemførelse af Landdistriktsforordningen i 2007-2013</i> . Upubliceret.
DOF 2014: Danmarks Fugle . Web-baseret opslagsværk på DOF.dk om alle danske fugle. Opdateres løbende.
Grell, M.B. 1998: Fuglenes Danmark, Gads Forlag, udgivet i samarbejde med Dansk Ornitologisk Forening.
Heldbjerg, H., Brandtberg, N. & Jørgensen, M.F. 2014: Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2013 . Årsrapport for Punkttællingsprogrammet. Dansk Ornitologisk Forening. (Find oversigter over index og trends her)

Miljøministeriet, Naturstyrelsen 2013: Handlingsplan for Agerhøne. Webpublikation, [kan downloades her fra Naturstyrelsens hjemmeside](#).

RSPB 2014b: [Advising Farmers – Helping Species](#). Web-baseret rådgivning til landmænd. Opdateres løbende. [Relevante arter: [Agerhøne](#), [Vibe](#), [Sanglærke](#), [Bomlærke](#)]

Bilag 2.2.: Vibe

Art: Vibe (*Vanellus vanellus*)

Beskyttelsesstatus (2014):

Global rødliste: LC

DK rødliste: LC

DK gulliste: X

Birdlife SPEC: 2

Fugledirektivet: -

Jagttid: Fredet

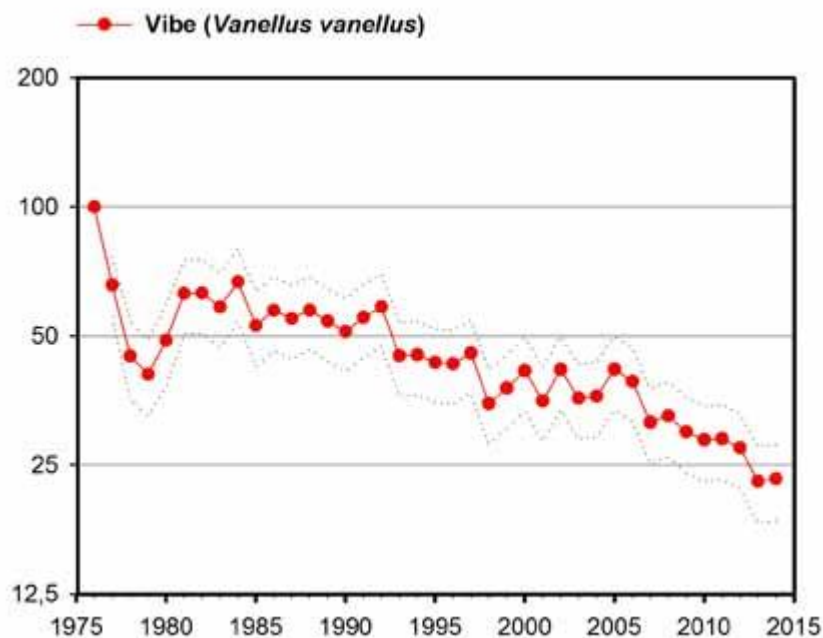
Bestandsudvikling, ynglebestand i DK:

Ynglepar i 2011: 20.000

Udvikling 1999-2011: Tilbagegang

Ændring: 33-50%

Viben er siden arten indgik i DOFs Punkttællingsprogram i 1976 gået tilbage med gennemsnitligt 2,4 % om året, og tilbagegangen er accelereret, idet den i de seneste 10 år er nået op på gennemsnitligt 6,3 % om året. Bestandsindekset i 2013 var således nede på 23 % af indekset i 1976.

Biotopskrav:

Viben foretrækker relativt tørre, åbne lokaliteter til redeanlæggelse (f.eks. nytilsåede vårsædsmarker), og herefter adgang til ekstensivt græssede enge med de nyklækkede unger. *European Commission, 2009*

angiver direkte sammenhæng mellem vårsædsmarker og egnede enge som en vigtig forudsætning for ynglesucces og som et oplagt *management*-forslag. Viben kan også gennemføre hele ynglecycklus på græssede enge, og vil her sandsynligvis begunstiges af sen udbinding.

Formodet årsag til tilbagegang:

Årsagen til Vibens markante tilbagegang skal søges dels i overgangen til vinterafgrøder på de dyrkede marker, dels i nedgangen i egnede engarealer til ungernes opvækst (og ikke mindst i de manglende direkte overgange mellem vårsædsarealer og enge). Den generelle intensivering af landbrugsproduktionen i det hele taget (herunder øget pesticidforbrug og reduceret anvendelse af organisk gødning) har utvivlsomt også været en væsentlig årsag til artens tilbagegang. *Andersen (2012), (2013) og (2014)* dokumenterer med afsæt i et Sydfynsk overvågningsområde detaljeret tilbagegangen og dens formodede årsager i de seneste år.

Forslag til støtteberettigede foranstaltning(er):

Beskrivelse af foranstaltning(er):

Eftersom Viben er stærkt afhængig af at kunne anlægge sin rede på forholdsvis bar jord i en vårafgrøde, subsidært i 'vibelavninger' i vinterafgrøder (hvor afgrøderne mistrives grundet højt vandindhold i jorden og får lov at stå ubehandlede, se *Landbrugsinfo (2014)*), og samtidig er afhængig af efterfølgende at kunne føre sine unger til egnede, ekstensivt græssede enge, bør tilskud til ekstensiv græsning af enge udbredes til alle enge og suppleres med krav om, at der på tilgrænsende omdriftsarealer *enten* udlægges/bevares mindst 1 ubehandlet vibelavning pr. ha inden for 100 meter fra engen *eller* udlægges vårafgrøder (uden forårstromling frem til 1. maj) i tilknytning til engen, subsidært anlægges kunstigt såbed i marts med efterfølgende etablering af mellem- eller efterafgrøde (efter 1. maj).

Parceller med vårafgrøder/kunstige såbede i tilknytning til ekstensivt græssede arealer må gerne være i rotation. Blot skal landmanden sikre, at der hvert år er vårafgrøder/kunstige såbede på minimum 10 % af den markrand, der grænser op til engen, samt sikre, at det enkelte vårsædsareal/såbed er minimum 100 meter bredt.

Tab, der berettiger til støtte:

Tabet ved etablering af vår- i stedet for vinterafgrøder (subsidært kunstigt såbed eller efterladt vibelavning) i tilknytning til engarealer og undladelse af behandling af disse frem til 1. maj kan beregnes dels som et ulempetab (bortfald af stordriftsfordel), dels – for ejendomme, der ikke er omfattet af kravet om flere afgrøder - som en gennemsnitlig nedgang i dækningsbidrag, der vil kunne kompenseres 1:1. Principperne i den nu ophævede støtteordning for afgrødevariation vil kunne finde anvendelse ([Bekendtgørelse nr. 75 af 29. januar 2013 om særlig støtte til landbrugere til afgrødevariation](#)).

For ejendomme med krav om flere afgrøder kompenseres alene for ulempe ved manglende tromling m.v. frem til 1. maj, såfremt kravet indfries ved etablering af vårafgrøde op til den støtteberettigede eng.

Kontrolmulighed:

Ved alene at åbne for denne tilskudsordning i geografisk tilknytning til en anden kontrolkrævende tilskudsordning (ekstensiv græsning), vil der ikke skulle foretages yderligere kontrolbesøg som følge af den foreslåede ordning. Det kan således kontrolleres i f.m. kontrollen af græsningstryk m.v., om der er etableret vibelavninger/vårafgrøder/kunstige såbede på tilgrænsende arealer.

Afsmittende effekter på andre arter/grupper af fugle og anden fauna:

Etablering af vårafgrøder/kunstige såbede på arealer op til ekstensivt græssede arealer vil også gavne Sang- og Bomlærke samt Agerhøne, Tårnfalk og Musvåge. Ekstensiv græsning af enge vil gavne et bredt register af vadefugle (herunder Rødben og Dobbeltbekkasin) samt Bynkefugl, Engpiber og Gul Vipstjert.

Referencer:

Andersen, N. 2012: [Vibeforår i landbrugslandet](#). Pandion 11.05.2012.

Andersen, N. 2013: Vibeforår i landbrugslandet – Opdatering 2013. Webpublikation, tilgængelig [her på DOF-Fyns hjemmeside](#)

Andersen, N. 2014: Vibe-alarm! Webpublikation, tilgængelig [her på DOF-Fyns hjemmeside](#).

DOF 2005: Fugleperspektiv på Landdistriktsprogrammet - *DOFs katalog for fuglevenlig gennemførelse af Landdistriktsforordningen i 2007-2013*. Upubliceret.

DOF 2014: [Danmarks Fugle](#). Web-baseret opslagsværk på DOF.dk om alle danske fugle. Opdateres løbende.

DOFs Landbrugsgruppe 2010: Rejserapport fra DOF-Landbrugs besøg på 'Hope Farm', England 08.-11.08.10. Upubliceret.

European Commission 2009b: European Union Management Plan 2009-2011, Lapwing, *Vanellus vanellus*. Technical Report – 2009 – 033. Tilgængelig her på Kommissionens hjemmeside: http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/Lapwing%20EU_MP.pdf

Grell, M.B. 1998: Fuglenes Danmark, Gads Forlag, udgivet i samarbejde med Dansk Ornitologisk Forening.

Heldbjerg, H., Brandtberg, N. & Jørgensen, M.F. 2014: [Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2013](#). Årsrapport for Punkttællingsprogrammet. Dansk Ornitologisk Forening. (Find oversigter over index og trends [her](#))

Landbrugsinfo 2014: Faktaark om naturtiltag i marken. [Webportal](#). Senest opdateret 16.10.14.

Ring, S. 2014: Sådan "dyrker" vi fugle – på strandengene". Fugle & Natur. Dansk Ornitologisk Forening. Nr. 4:6-8

RSPB 2014b: [Advising Farmers – Helping Species](#). Web-baseret rådgivning til landmænd. Opdateres løbende. [Relevante arter, RSPB 2014b: [Agerhøne](#), [Vibe](#), [Sanglærke](#), [Bomlærke](#)]

Bilag 2.3.: Sanglærke

Art: Sanglærke (*Alauda arvensis*)

Beskyttelsesstatus (2014):

Global rødliste: LC

DK rødliste: LC

DK gulliste: -

Birdlife SPEC: 3

Fugledirektivet: -

Jagttid: Fredet

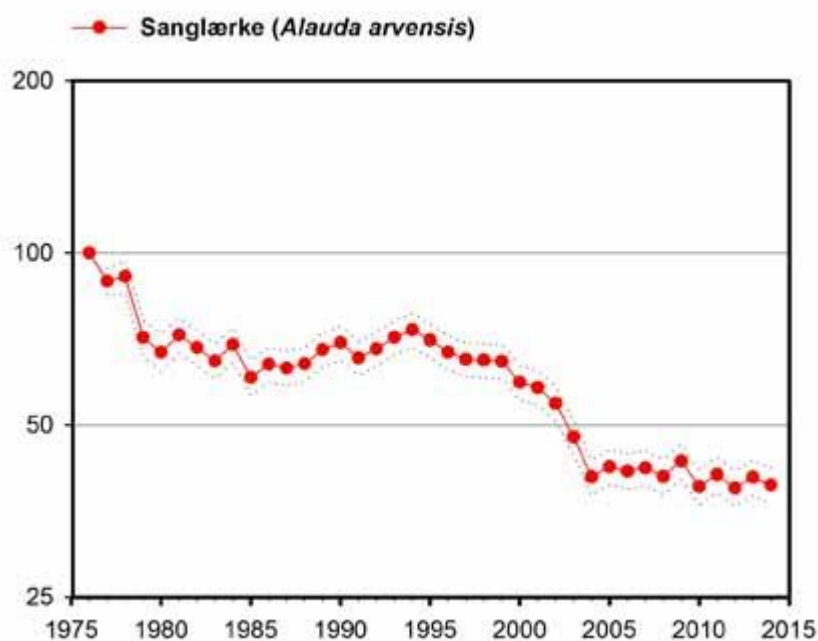
Bestandsudvikling, ynglebestand i DK:

Ynglepar i 2011: 700.000

Udvikling 1999-2011: Tilbagegang

Ændring: 33-50%

Siden Sanglærken indgik i DOFs Punkttællingsprogram i 1976 er den gennemsnitligt gået tilbage med 2 % om året. I det sidste 10-år kan dog spores en vis stabilisering, og den gennemsnitlige tilbagegang er reduceret til 0,6 % om året. Bestandsindekset i 2013 lå på 41 % af indekset i 1976.

Biotopskrav:

Sanglærken er knyttet til det åbne land (steppefugl), hvor den er afhængig af adgang til bar jord – f.eks. i skiftende afgrøder hen gennem ynglesæsonen (således vårafgrøder om foråret, roer senere på sæsonen og nyslåede græs- og høarealer/græssede enge senere endnu). Sanglærken kan få op til tre kuld unger på

en sæson, men er så afhængig af, at der er fødeadgang ved alle tre kuld – herunder bar jord.

Formodet årsag til tilbagegang:

Intensiveringen af landbrugsdriften, herunder sammenlægning af marker og monotonisering formodes at være de afgørende faktorer bag artens tilbagegang. Tidligere tiders mosaiklandskab med mange forskellige afgrødetyper forsamlet på et lille areal gjorde det muligt for lærkerne at finde føde sommeren igennem. Den store udbredelse af tætte vinterafgrøder er utvivlsomt en vigtig årsag til artens tilbagegang.

European Commission 2007a opsummerer de vigtigste trusler mod Sanglærken som værende en kombination af reduceret afgrødediversifikation, stigende dominans af vinterafgrøder, intensivering af driften af græsarealer og forøget brug af pesticider og gødning.

Odderskær et al., 1997 har eftervist, at etablering af bare pletter, 'lærkepletter', i vårbyg kan fremme arten, og det indgår i dag som et element i det engelske landdistriktsprogram (se f.eks. *DOFs Landbrugsgruppe, 2010*). *DOF-Vestjylland, 2012* har eftervist at lærkepletter har en effekt i såvel vår- som vinterafgrøder, dog størst i vårafgrøder.

European Commission 2007a anbefaler incitamenter til økologisk drift og større udbredelse af vårafgrøder samt efterladelse af utilsåede pletter i vintersæd som de væsentligste initiativer til fremme af Sanglærkebestanden. Hertil kommer initiativer som fremme af vinterstub og ekstensivering af driften af græsarealer samt regler for behandling af brakarealer, så de ikke slås i yngletiden.

Et svensk studie (*Josefsson et al., 2013*) efterviser, at randzoner langs vandløb har en positiv effekt på lærkebestandene i de tilgrænsende marker, fordi der er et rigere insektliv i overgangen mellem randzonerne og de dyrkede marker. Studiet tilbageviste således tidligere studier, som indikerede, at randzoner ikke havde nævneværdig betydning, eftersom Sanglærken sjældent fouragerer i selve randzonerne med deres typisk høje vegetation.

Forslag til støtteberettigede foranstaltning(er):

Beskrivelse af foranstaltning(er):

Lærkepletter kan i dag etableres på op til 10 % af den enkelte markblok uden reduktion i enkeltbetalingen/grundbetalingen, blot den enkelte plet ikke overstiger 10x10 meter. Sådanne faunaforbedrende initiativer skal ikke indregnes på markkortet.

Denne fleksibilitet er vigtig at opretholde, men hvis 'lærkepletter' skal vinde udbredelse, er det nødvendigt at yde landmændene kompensation for etablering, udbyttenedgang og evt. pleje af pletterne.

Det foreslås, at en sådan kompensationsordning indføres på vilkår, at lærkepletterne etableres i minimum 5 % af alle markblokke (letter tilsynet og øger naturindholdet på ejendommen som helhed). Lærkepletter bør dog kunne erstattes af f.eks. barjordsstriber eller andre faunaforbedrende foranstaltninger på enkelte blokke, men stadig sådan, at 5 % af alle blokke er udlagt med faunaforbedrende foranstaltninger. Ved kun at stille krav om 5 % sikres 'luft' op til de tilladte 10 % for eventuelle fugt- eller tørkeskader, som så også vil kunne bibeholdes (uden underkendelse af grundbetalingen).

Etablering i tilknytning til (men dog adskilt fra) udyrkede randzoner og brak, udlagt til opfyldelse af grønningkrav, bør fremmes via konsulentbistanden.

Tab, der berettiger til støtte:

Der er etableringsomkostninger forbundet med anlæg (hvad enten det sker ved at undlade tilsåning eller ved efterfølgende fræsning – se nærmere herfor hos *Videncentret for Landbrug 2013* - og eventuel pleje

(gen-fræsning i juli), ligesom der er et afgrødetab forbundet med lærkepletterne/andre faunaforbedrende foranstaltninger. Alle forhold kan opgøres dels som direkte udgifter, dels som nedgang i dækningsbidrag, der kan kompenseres 1:1.

Etablering af randzoner/brak til opfyldelse af grønningkrav kan naturligvis ikke nyde tilskud, men samspil med lærkepletter bør som nævnt fremmes gennem den fokusering af konsulenttjenesten på faunaforbedrende foranstaltninger, som Landdistriktsprogrammet afsætter midler til.

Kontrolmulighed:

Ved at kræve udlæg af lærkepletter (subsidiært andre faunaforbedrende foranstaltninger) på 5 % af alle markblokke, vil kontrollen kunne indskrænkes til stikprøvekontroller på enkelte markblokke.

Afsmittende effekter på andre arter/grupper af fugle og anden fauna:

Lærkepletter vil også gavne andre af agerlandets fugle, herunder Vibe og Bomlærke.

Referencer:

Brodier, S., Augiron, S., Cornulier, T. & Bretagnolle, V. 2014: Local improvement of skylark and corn bunting population trends on intensive arable landscape: a case study of the conservation tool Natura 2000. *Animal Conservation* **17** (2014) 204-216.

DOF 2005: Fugleperspektiv på Landdistriktsprogrammet - *DOFs katalog for fuglevenlig gennemførelse af Landdistriktsforordningen i 2007-2013*. Upubliceret.

DOF 2014: [Danmarks Fugle](http://www.dof.dk). Web-baseret opslagsværk på DOF.dk om alle danske fugle. Opdateres løbende.

DOFs Landbrugsgruppe 2010: Rejserapport fra DOF-Landbrugs besøg på 'Hope Farm', England 08.-11.08.10. Upubliceret.

DOF-Vestjylland 2012: Lærkepletforsøg 2012 – *afrapportering 16.08.12*. Upubliceret.

European Commission 2007a: Management Plan for Skylark, (*Alauda arvensis*) 2007-2009. Technical Report – 006 - 2007. Tilgængelig her på Kommissionens hjemmeside:

<http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/skylark.pdf>

Grell, M.B. 1998: Fuglenes Danmark, Gads Forlag, udgivet i samarbejde med Dansk Ornitologisk Forening.

Heldbjerg, H., Brandtberg, N. & Jørgensen, M.F. 2014: [Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2013](#). Årsrapport for Punkttællingsprogrammet. Dansk Ornitologisk Forening. (Find oversigter over index og trends [her](#))

Josefsson, J., Berg, Å., Hiron, M., Pärt, T. & Eggers, S. 2013: Grass buffer strips benefit invertebrate and breeding skylark numbers in a heterogeneous agricultural landscape. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, Volume 181, 101–107. [Se kort omtale her på SLU's hjemmeside](#).

Odderskær, P., Prang, A., Poulsen, J.G., Andersen, P.N. & Elmegaard, N. 1997: Skylark (*Alauda arvensis*) utilisation of micro-habitats in spring barley fields. *Agriculture, Ecosystems & Environment* **62**: 21-29.

RSPB 2014b: [Advising Farmers – Helping Species](#). Web-baseret rådgivning til landmænd. Opdateres løbende. [Relevante arter: [Agerhøne](#), [Vibe](#), [Sanglærke](#), [Bomlærke](#)]

Videncentret for Landbrug 2012: Lærkepletter (fakta-ark, april 2012)

Bilag 2.4.: Bomlærke

Art: Bomlærke (*Emberiza calandra*)

Beskyttelsesstatus (2014):

Global rødliste: LC

DK rødliste: LC

DK gulliste: X

Birdlife SPEC: 2

Fugledirektivet: -

Jagttid: Fredet

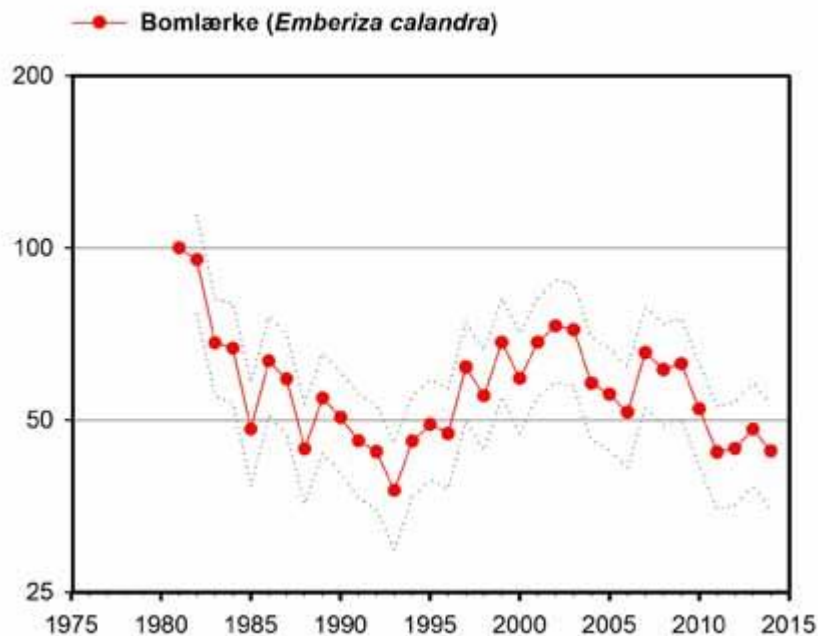
Bestandsudvikling, ynglebestand i DK:

Ynglepar i 2011: 28.000

Udvikling 1999-2011: Tilbagegang

Ændring: 20-33%

Bomlærken er siden arten blev inddraget i DOFs Punkttællingsprogram i 1981 gået tilbage med gennemsnitligt 0,6 % om året, men med nogen fluktuationer. I det seneste ti-år er tilbagegangen imidlertid tiltaget til gennemsnitligt 2,8 % om året, og bestandsindekset fra 2013 er 48 % af indekset i 1981.

Biotopskrav:

Foretrækker åbent, opdyrket agerland, som kun er sparsomt bevokset m træer, og fordrer ukrudtsplanter m.v. året rundt, da den er standfugl. Lilleør, 2007 finder, at Bomlærken foretrækker mosaiklandskaber med stor variation, blot ikke træer, tørvebund og store arealer med vedvarende græs, men derimod gerne

dyrket jord, blot der er små, udyrkede afsnit ind i mellem. *Hoffmann et al. (2011)* fandt, at 30 % af 626 Bomlærker, der yngede i et 29 km² stort område i Tyskland, fandtes i de kun ca. 12 % af arealet, der var braklagt, og at kun 7 % yngede i den mest udbredte afgrødetype, nemlig majs, som dækkede 25 % af arealet, og konkluderer som *Lilleør, op.cit.*, at Bomlærken kan betragtes som en typisk *mosaik-krævende* art i det egentlige dyrkningslandskab – herunder med behov for små græsarealer eller plots med vilde urter i kombination med struktur-rig brak.

Formodet årsag til tilbagegang:

Lilleør, 2007 diskuterer den kraftige bestandsnedgang i Danmark frem til 1993 og den efterfølgende fremgang/stabilisering. Ændringen i landbrugets struktur fra traditionelt brug med husdyrhold, foderafgrøder og planteavl til specialiserede og intensificerede landbrug har efter alt at dømme været en hovedfaktor bag artens tilbagegang, mens den senere fremgang ikke uden videre lader sig forklare (og den viste sig da også at forsvinde igen i de efterfølgende år – se ovenfor).

Forslag til støtteberettigede foranstaltning(er):

Beskrivelse af foranstaltning(er):

Eftersom en del af Bomlærkens tilbagegang skyldes monotoniseringen, og eftersom den afgrødediversifikation, der nu fordres for at landmanden kan få udbetalt grundbetaling, ikke stiller særligt vidtgående krav til stor variation i afgrødetyper og –udbredelse, foreslås indført en tilskudsordning, der skal fremme skabelsen af et mosaiklandskab. Således foreslås tilskud til stribedyrkning af forskellige afgrødetyper i samme markblok, afbrudt af faunaforbedrende initiativer som eksempelvis vildt- og barjordsstriber.

Der skal således kunne gives tilskud, såfremt mindst tre (for mindre brug dog kun to) afgrøder dyrkes i striber på samme markblok, og ingen af striberne overskrider en bredde på 100 meter. Tilskuddet skal kunne kombineres med den samme tilskudsordning som anført for Sanglærke og Agerhøne, nemlig ved generelle tilskud til faunafremmende initiativer, der dækker minimum 5 % af alle markblokke – således som nævnt vildt- og barjordsstriber. Således bør der ydes såvel ulempekompensation for stribedyrkning og kompensation for nedgang i dækningsbidrag ved udlæg af faunaforbedrende foranstaltninger (barmarksstriber, vildtstriber) mellem afgrødestriberne.

Tab, der berettiger til støtte:

Der vil kunne beregnes et ulempetab ved stribedyrkning frem for monokultur, som kan fastlægges som en nedgang i dækningsbidraget, og som kan kompenseres 1:1. Derudover vil der være afgrødetab forbundet med udlæg af vildt- og barjordsstriber (se nærmere under Sanglærke), som kan kompenseres 1:1. Selve kravet om diversifikation kan ikke kompenseres, da det er et grønningkrav, knyttet til grundbetalingen.

Kontrolmulighed:

Stribedyrkning vil kunne overvåges via luftfotos, og feltbesøg kan indskrænkes til enkelte tvivlstilfælde.

Afsmittende effekter på andre arter/grupper af fugle og anden fauna:

Agerhøne samt Sanglærke og andre af agerlandets småfugle vil nyde godt af øget variation, herunder isprængningen af vildtstriber i ellers monotone markblokke.

Referencer:

Brodier, S., Augiron, S., Cornulier, T. & Bretagnolle, V. 2014: Local improvement of skylark and corn bunting population trends on intensive arable landscape: a case study of the conservation tool Natura 2000. *Animal Conservation* **17**, 204-216.

DOF 2005: Fugleperspektiv på Landdistriktsprogrammet - *DOFs katalog for fuglevenlig gennemførelse af Landdistriktsforordningen i 2007-2013*. Upubliceret.

DOF 2014: [Danmarks Fugle](#). Web-baseret opslagsværk på DOF.dk om alle danske fugle. Opdateres løbende.

Grell, M.B. 1998: Fuglenes Danmark, Gads Forlag, udgivet i samarbejde med Dansk Ornitologisk Forening.

Heldbjerg, H., Brandtberg, N. & Jørgensen, M.F. 2014: [Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2013](#). Årsrapport for Punkttællingsprogrammet. Dansk Ornitologisk Forening. (Find oversigter over index og trends [her](#))

Hoffmann, J., Berger, G., Wiegand, I., Wittchen, U., Pfeffer, H., Kiesel, J. & Ehlert, F. 2011: Bewertung und Verbesserung der Biodiversität leistungsfähiger Nutzungssysteme in Ackerbaugebieten unter Nutzung von Indikatorvogelarten. ZLF/JKI-Bericht für BLE/BMELV, 6/2011: 213 S. [bomlærke]

Lilleør, O. 2007: [Habitat selection by territorial male Corn Buntings *Miliaria calandra* in a Danish farmland area](#). Dansk Orn. Foren. Tidsskr. **101**: 79-93.

Oppermann, R., Hoffmann, J., Weinhold, U & Kleemann, J. 2012b: Farmland as habitat for populations of species of conservation interest. In: Oppermann, R., Beaufoy, G. & Jones, G. (Eds.) 2012a: High Nature Value Farming in Europe. verlag regionalkultur. 97-109.

RSPB 2014b: [Advising Farmers – Helping Species](#). Web-baseret rådgivning til landmænd. Opdateres løbende. [Relevante arter, RSPB 2014b: [Agerhøne](#), [Vibe](#), [Sanglærke](#), [Bomlærke](#)]

Bilag 3: Listearter, en introduktion

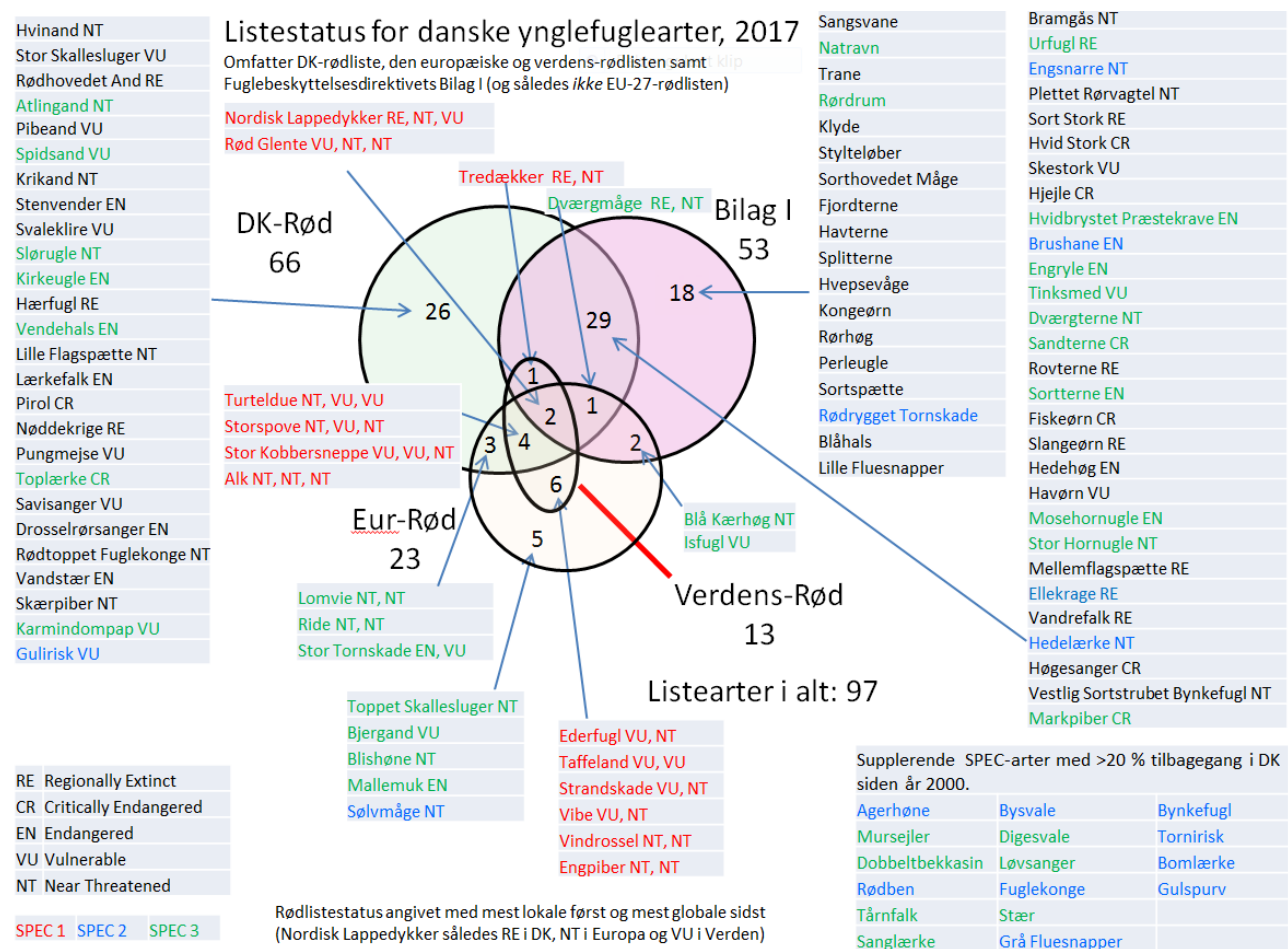
'Listearter' er arter, der er optaget på én eller flere af følgende lister over truede eller sårbare fugle:

Internationalt:

- IUCN's verdens-rødliste
- Den europæiske rødliste
- Fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag I
- SPEC-arter

Nationalt: DK-rødlisten

Nedenstående figur (fra Wejdling, 2017) giver et samlet overblik over listetilhørsforhold for de i alt 97 listearter, der yngler i Danmark.

I de to tekniske bilag til den anførte artikel findes komplette lister over alle i DK forekommende SPEC-, Rødliste- og Bilag I-arter:

SPEC-arter: [Appendix 1, Ny BLI-publikation udvider fokus for forvaltning af beskyttelseskrevende fuglearter i Danmark, Henrik Wejdling, 2017, DOFT 111, nr. 3: 114-116](#)

Rødliste- og Bilag I-arter: [Appendix 2, Ny BLI-publikation udvider fokus for forvaltning af beskyttelseskrevende fuglearter i Danmark, Henrik Wejdling, 2017, DOFT 111, nr. 3: 114-116](#)

Bilag 4: Systematisk gennemgang af forekomstmønstre for alle registrerede arter

Alle arters forekomstmønstre beskrives i et skema med følgende oplysninger:

- I alt: Det samlede antal registrerede individer i hele undersøgelsen (inklusive Slagelse øvrige)
- Excl. OF: Som 'I alt', men eksklusive overflyvende eksemplarer.
- I 25m: Det samlede antal registrerede individer i 25-meterbåndet, eksklusive Slagelse øvrige⁸
- M. Forsøg: Antal individer pr. 1000 m transekt i 25-meterbåndet i forsøgsområderne (excl. Slagelse øvr.)
- U. Forsøg: Som M. Forsøg, men i referenceområderne.
- M. Hegn: Som M. Forsøg, men i områder med hegn.
- U. Hegn: Som M. Forsøg, men i områder uden hegn.
- Slagelse øvrige:
- M. Forsøg: Som M. Forsøg, men kun i Slagelse øvrige.
- U. Forsøg: Som U. Forsøg, men kun i Slagelse øvrige.

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Skarv	14	-	-	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Kun overflyvende fugle registreret. Ingen relevans i f.t. vildtpleje.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Fiskehejre	20	8	2	0,1	-	-	0,1	0,4	-
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 2. Et par gange set fouragere (på mus (?)) i vildtstriber (se eksempelvis forsidefoto). Kan således nyde godt af vildtstriber, men tilstedeværelse af vand af langt større betydning.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Knopsvane	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Kun overflyvende fugle registreret. Ingen relevans i f.t. vildtpleje.									

⁸ N for Slagelse øvrige (25-meterbåndet) er anført i kommentarfeltet, hvis arten forekom.

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Pibesvane	23	23	-	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: En flok fouragerede på mark ved Vildbjergområdet. Mange fjer i våd ansamling i forsøgsområdet tydede på regelmæssig forekomst her.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Sangsvane	61	45	-	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Som Pibesvane – derudover kun overflyvende.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Blisgåss	85	-	-	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Kun overflyvende fugle registreret. Ingen relevans i f.t. vildtpleje.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Grågås	410	227	-	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Ingen i 25-metersbånd. Halvdelen af alle iagttagne var overflyvende. Ingen relevans i f.t. vildtplejen.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Bramgås	1.890	-	-	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Kun overflyvende fugle registreret. Ingen relevans i f.t. vildtpleje.									

Flere gange set i 25-metersbåndene og i 50-metersbåndene i tilknytning til vidtstriber, som arten utvivlsomt drager nogen nytte af – især pga tilhold af smågnavere (mange musegange at se i overvintrende vildtstriber).

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Tårnfalk	8	8	4	0,1	0,1	0,1	0,1	-	-

Kommentarer: Se afsnit 5.3.2.

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Agerhøne	28	28	16	0,6	0,2	0,4	0,3	2,4	-

Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 11. Se i øvrigt afsnit 5.1.1.

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Vagtel	4	4	2	-	0,1	0,0	0,0	-	-

Kommentarer: Ynglede antagelig ved Ørnfeldt, hvor den hørtes ved flere lejligheder – men altid i egentlige afgrøder. Kan muligvis drage nytte af vildtstriber, men ej dokumenteret. Også hørt om natten fra kløvergræsmark nær reference-transekt i Vildbjerg.

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Fasan	94	94	17	0,6	0,1	0,6	0,2	0,6	-

Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 4. Se også Tabel 4.2.a og b. hvoraf det fremgår, at arten har høj præference for vildtplejeinitiativer.

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Grønbenet Rørhøne	2	2	0	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Registeret to gange i tilknytning til damme, og forekommer kun, hvis sådanne-									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Blishøne	3	3	0	-	-	-	-	0,4	-
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 2. Som Grønbenet Rørhøne.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Trane	2	2	0	-	-	-	-	-	-

Kommentarer: Et par registreret i >100-metersbåndet i Vildbjerg. Ingen relevans for vildtplejen.

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Strandskade	15	8	0	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Halvdelen registreret som overflyvende. Flest ved Ørnfeldt. Næppe relevans i f.m. vildtpleje.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Lille Præstekrave	1	-	0	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Enkelt overflyvende eksemplar i Vildtbjerg. Næppe relevans for vildtpleje, men arten er andre steder i Europa begyndt at yngle også på marker (se Andersen 2017b).									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Hættemåge	683	607	0	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Ofte set rastende i større eller mindre flokke og som overflyvende v Ørnfeldt. Næppe relevans i ft vildtplejen.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Stormmåge	83	53	0	-	-	-	-	-	-

Kommentarer: Som Hættemåge. Dog også ved både Slagelse og Vildbjerg.

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Sildemåge	3	3	-	-	-	-		-	-
Kommentarer: Registreret ved én lejlighed i >100-meterbåndet i Vildbjerg. Ingen relevans i f.t. vildtplejen.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Sølvmåge	591	509	11	-	0,5	0,0	0,4	-	-
Kommentarer: Antruffet enkelte gange i 25-metersbåndet, men altid kun fouragerende på markfladen – aldrig i inittativer.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Svartbag	4	1	0	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Enkelte, tilfældige forekomster – uden relevans for vildtplejen.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Mursejler	12	12	5	0,1	0,1	0,2	0,0	0,2	-

*Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 2.
Ingen set ved Vildbjerg, 4 ved Ørnfeldt og resten (8) ved Slagelse, som også var den mest bynære lokalitet.
Ingen relevans i f.t. vildtplejen.*

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Stor Flagspætte	6	3	1	0,0	-	0,0	-	-	-
Kommentarer: Kun registreret ved Ørnfeldt og her også i 25-meterbåndet grundet gammelt, velbevaret løvtræshegn.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Sanglærke	652	648	237	6,2	4,6	2,2	8,1	0,4	1,1
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 10. Se i øvrigt afsnit 5.1.2.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Digesvale	2	2	2	- 0,0	-	0,0	-	-	-
Kommentarer: 1 i Vildbjerg og 1 i Ørnfeldt, hhv. i reference- og forsøgs-transekt. Ingen relevans i f.t. vildtplejen.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Landsvale	197	194	134	2,5	3,6	3,2	2,9	2,6	5,6
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 40. Se i øvrigt afsnit 5.1.3.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Bysvale	25	23	19	0,1	0,8	0,3	0,5	0,2	0,6

Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 9. Se i øvrigt Tabel 4.3, hvoraf det fremgår, at den har meget negativ præference for forsøg og negativ præference for hegn.

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Skovpiber	15	7	4	0,2	-	0,1	0,0	-	-
<i>Kommentarer: Ynglede i de ældre hegn i Vildbjerg, som den tydeligvis havde nytte af – men måske fortrinsvis p.g.a. den i øvrigt relative magre jord (?). Derudover kun set som overflyvende i Slagelse og slet ikke ved Ørnfeldt.</i>									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Engpiber	141	97	52	0,5	1,9	1,0	1,3	-	-
Kommentarer: Se i øvrigt afsnit 5.2.1.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Gul Vipstjert	16	1	0	-	-	-	-	-	0,2
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 1. Stort set kun registreret som overflyvende. Mulig yngleforekomst i rapsmark i referenceområdet ved Slagelse.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Hvid Vipstjert	44	26	8	0,1	0,2	0,2	0,1	-	0,9
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 4. Se i øvrigt afsnit 5.3.5.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Gærdesmutte	71	71	20	0,6	0,3	0,7	0,2	3,0	2,4
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 25. Se i øvrigt Tabel 4.3., hvoraf det fremgår, at arten har meget positiv præference for såvel forsøg som hegn.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Jernspurv	37	34	1	0,0	-	0,0	-	2,8	0,6
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 16. Stort set kun registreret i Slagelse øvrige (35 af de 37). Se i øvrigt afs. 4.1.3., hvoraf det fremgår, at arten i Slagelse øvrige har meget høj præference for såvel forsøg som hegn.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Rødhals	25	25	4	0,1	0,1	0,2	-	1,7	0,9
<i>Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 12. 19 ud af 25 registreringer er fra Slagelse øvrige, hvor den, jf. Figur 4.4.a & b har præference for forsøg og hegn. Kun 1 registreret i Vildbjerg (i reference-transekt) og de resterende 5 i Ørnfeldt, heraf 4 i 25-metersbåndene fordelt ligeligt i forsøg/ikke-forsøg. Tiltales af højt naturindhold, men ikke blot vildtstriber.</i>									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Nattergal	1	1	0	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Kun registreret i Slagelse øvrige, og kun med 1 eksemplar i >100-metersbåndet i reference-omr.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Rødstjert	10	10	4	0,1	0,1	0,2	-	0,2	0,6
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 4.6 ud af 10 registreringer er fra Slagelse øvrige, heraf 5 i referenceområdet. Resten fra Ørnfeldt, hvor de fire registreringer fordeler sig ligeligt ml. forsøg/ikke-forsøg. Således ingen registrerbar præference for vildtpleje.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Bynkefugl	1	1	0	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: 1 eksemplar registreret i >100-meterbåndet i referenceområdet i Slagelse øvrige.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Stenpikker	1	1	1	-	0,0	-	0,0	-	-
Kommentarer: Se afsnit 5.3.6									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Ringdrossel	2	2	2	-	0,1	0,1	-	-	-
Kommentarer: 2 eksemplarer registreret som rastende trækgæster i hegn i referenceområde ved Ørnfelt.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
		Eksklusive Slagelse, øvrige						Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Munk	21	21	1	-	0,0	0,0	-	0,9	1,1
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 9.3 registreret i Ørnfeldt og 4 i Vildbjerg mens resten (14) er registreret i Slagelse øvrige – flest i referenceområdet.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Gransanger	75	75	13	0,4	0,2	0,6	0,0	4,1	1,1
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 24. Se i øvrigt Tabel 4.3., hvoraf det fremgår, at arten har positiv præference for forsøg og meget positiv præference for hegn.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Løvsanger	4	4	0	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Decideret 'sjælden' og forekom intetsteds i 25-metrerbåndet – ej heller i Slagelse øvrige.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Fuglekonge	1	1	0	-	-	-	-	0,2	-
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 1. Den enkelte vinterforekomst i Slagelse indikerer, at arten næppe på nogen måde er tilpasset livet på landet!									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Sumpmejse	6	6	1	-	0,0	0,0	-	1,1	-
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 5. Kun en enkelt forekomst i 25-meterbåndet (i hegn i referenceomr.), men bemærk relativt høj repræsentation i forsøgsområdet i Slagelse.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Sortmejse	1	1	0	-	-	-	-	0,2	-
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 1. Ingen forekomst i 25-m-båndet undtagen i Slagelse øvrige, hvor en mindre granlund i tilknytning til forsøgsmarkerne gave basis for forekomster.									
ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Blåmejse	18	18	6	0,1	0,2	0,3	-	1,3	0,6
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 9. Halvdelen af alle fugle registreret i Slagelse øvrige (med klar præference for forsøg), og slet ingen i Vildbjerg. De 6 i 25-metersbåndet er fra Ørnfeldt hvor præference for ikke-forsøg.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Musvit	115	115	44	1,0	1,0	2,1	0,0	6,6	2,4
<i>Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 42. Generelt stærkt dedikeret til hegn, men tilsyneladende ingen præferencer i f.t. vildtplejen. Dog ekstraordinær stor tæthed i forsøgsområdet i Slagelse øvrige (stort islet at træbevoksede småbiotoper m.v.)</i>									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Spætmejs	1	1	1	-	0,0	0,0	-	-	-
Kommentarer: En enkelt forekomst i hegn i referenceområde i Ørnfeldt. Ej fundet i Slagelse øvrige (ingen gamle træer af betydning).									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Skovskade	2	2	2	0,0	0,0	0,1	-	-	-
Kommentarer: 1 fugl registreret i hhv. Vildbjerg og Ørnfeldt i hhv. reference- og forsøgsområde.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Husskade	54	49	3	0,1	-	0,1	-	3,2	1,3
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 21. 40 ud af 54 registrerede fugle er registreret i Slagelse øvrige, og her med stærk præference for forsøgsområdet.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Allike	182	118	1	0,0	-	0,0	-	0,9	0,9
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 8. 113 ud af de 182 registreringer falder i Slagelse øvrige (hvor der er 50/50-fordeling på forsøg/ikke-forsøg.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Råge	264	159	47	-	2,1	1,1	1,0	-	0,2
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 1. Se i øvrigt afsnit 5.2.4.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Gråkrage	451	343	125	1,9	3,7	2,4	3,2	0,4	0,6
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 5. Se i øvrigt afsnit 5.2.5.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Ravn	24	-	0	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Alle 24 registrerede fugle har været overflyvende. Slet ikke registreret i Slagelse.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Stær	96	76	51	-	2,3	0,6	1,6	0,2	1,1
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 6. Se i øvrigt afsnit 5.2.6.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Gråspurv	1	1	0	-	-	-	-	-	0,2
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 1. En decideret sjældenhed, som kun er registreret med 1 eksemplar (Slagelse øvrige). For enden af reference-transekt i Vildbjerg lå imidlertid et mindre hobby-brug med forskelligt dyrehold og intensiv fodring af småfugle i haven, og her fandtes en mindre Gråspurvekoloni.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Skovspurv	190	164	35	0,7	0,8	1,0	0,6	8,8	10,5
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 90. Se i øvrigt afsnit 5.2.7.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
				Eksklusive Slagelse, øvrige				Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Grønsisken	199	149	0	-	-	-	-	27,6	4,3
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 149. Er som stationær KUN registreret i Slagelse øvrige og her med ekstrem præference for forsøgsområdet, som havde mange elletræer. Se i øvrigt Tabel 4.5. og Figur 4.4.a & b, hvor dens meget positive præference netop for hegn også fremgår.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Tornirisk	59	31	2	0,1	-	0,1	-	2,1	2,6
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 22. Se i øvrigt afsnit 5.3.10.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Stor Gråsiken	225	185	0	-	-	-	-	32,1	7,5
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 185.Samme bemærkninger som for Grønsiken ovenfor.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Lille Korsnæb	6	-	0	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Kun registreret som overflyvende (ved Slagelse) i f.m. invasion.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Dompap	12	9	2	0,1	-	0,1	-	0,4	0,2
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 3. I alt 7 ud af 9 stationære fugle registreret i Slagelse øvrige og her med meget høj præference for forsøg.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Kernebider	6	1	0	-	-	-	-	-	-
Kommentarer: Kun registreret i Slagelse øvrige. Den enlige, stationære fugl i >100-metersbåndet i forsøgsområdet.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
	Alle områder		Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Gulspurv	303	267	162	5,2	2,2	6,6	1,2	5,8	-
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 27. Se i øvrigt afsnit 5.2.8									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Rørspurv	2	1	1	0,0	-	0,0	-	-	-
Kommentarer: Den enlige, stationære fugl er registreret i 25-metersbåndet i forsøgsområdet ved Ørnfeldt.									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt	Excl. OF	I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Bomlærke	87	76	23	0,4	0,7	0,4	0,6	-	0,4
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 2. Se i øvrigt afsnit 5.1.4									

ART	INDIVIDER (N)			INDIVIDER/1000 m, 25m-båndet					
			Eksklusive Slagelse, øvrige					Slagelse, øvrige	
	I alt		I 25m	M. Forsøg	U. Forsøg	M. Hegn	U. Hegn	M. Forsøg	U. Forsøg
Hare	150		62	2,1	0,7	1,4	1,4	4,9	0,2
Kommentarer: N for Slagelse øvrige = 24. Se i øvrigt afsnit 5.5.1									

